

jong nederland

ontstaan en ontwikkeling

Jong Nederland

ontstaan en ontwikkeling van een
jeugdbeweging

door J.W. Dinjens

Landelijk Bureau Jong Nederland Utrecht

Vanuit de vragen van leiders en leidsters naar de oorsprong van Jong Nederland is het idee voor deze uitgave geboren. Het kon gerealiseerd worden, toen het bestuur Jacques Dinjens, wiens interesse voor de geschiedenis van het jeugdwerk bekend was, bereid vond de verzorging op zich te nemen: hij is zelf bij het ontstaan betrokken geweest en heeft in verschillende functies ruim 25 jaar de verdere ontwikkeling meegemaakt.

De uitgave wordt opgedragen aan alle leiders en leidsters die door hun werk voor en met de jongens en meisjes - landelijk en regionaal, in distrikt en afdeling - Jong Nederland hebben gedragen en nog dragen.

Utrecht, 28 november 1981

Foto's: Landelijk Bureau Jong Nederland, Utrecht
Uit albums van leiders en leidsters

Druk: Ars Roermond

Uitgave: Stichting Jong Nederland
Koningslaan 101
3583 GS Utrecht

1981

Inhoud

<i>Verantwoording</i>	5
<i>1. Ontstaan - 1944-1946</i>	9
De voorgeschiedenis	9
Experiment en bezinning	12
De eerste helft van 1945	13
De tweede helft van 1945 - bisschoppelijke besluiten	16
De Katholieke Jeugdbeweging (KJB)	19
Impasse	21
Jong Nederland weer zelfstandig	22
Nog even terugkijken	26
<i>2. Stabilisatie en uitbouw - 1946-1956</i>	31
'Toelichting op de eisenkaart'	32
Differentiatie in de praktijk	34
Jong Nederland en het Verkennen	37
Enkele grepen uit 1947-1954	39
'De Katholieke Jeugdbeweging in het Bisdom Roermond'	40
Het Jongensgilde	45
Ideaal en praktijk in het Jongensgilde	48
Meer eenheid in het Gilde	49
'Sta klaar'	51
Gilde - Jong Nederland	53
<i>3. Organisatie en beweging - 1957-1963</i>	57
Het eerste grote landelijk beraad	57
De rakkers	59

In beweging of beroering	60
Een nieuwe 'handreiking'	63
Het eigene van Jong Nederland	65
Samen spelen en werken	66
Jong Nederland geheel zelfstandig	68
Jeugdbeweging en persoonlijke ervaring	71
Organisatorische opbouw en groei	75
 <i>4. Voor jongens en meisjes - 1964-1981</i>	 79
Leidersblad - Idee	79
Schets van een methodiek	80
Katholiek Meisjesgilde (KMG)	82
Katholiek Meisjesgilde/Jong Nederland	85
Eén organisatie voor jongens en meisjes	86
Het 'nieuwe' Jong Nederland	89
Een nieuwe Schets van een methodiek	91
Uitbreiding	93
Samen met anderen	94
Recreatief samen spelen en werken	98
Jeugdbeweging en Jeugdorganisatie	101

Verantwoording

Het verzoek van het bestuur van de Stichting Jong Nederland om voor de leiders en leidsters een beknopt overzicht samen te stellen van het ontstaan en de uitgroei van deze jeugdbeweging heb ik met plezier aangenomen. Al langer had ik vage plannen om iets te schrijven over de lotgevallen van de katholieke jeugdbeweging in de jaren 1944, 1945 en 1946, waarschijnlijk de meest turbulente jaren uit haar geschiedenis. Allerlei gegevens uit die tijd heb ik zorgvuldig verzameld en bewaard. Ze konden worden aangevuld met publikaties, verslagen, nota's enz. uit latere jaren, die ik met de jaargangen van de leid(st)ersbladen tot mijn beschikking had. Het ontvangen verzoek was een goede aanleiding alles te ordenen en aan te vullen als uitgangspunt voor het verhaal, dat hierachter volgt.

Er is nog weinig onderzoek gedaan naar de geschiedenis van de katholieke jeugdbeweging. Drs. K. Peters moest dat al vaststellen in zijn bijdragen: *Honderd jaar katholiek jeugdwerk*, in *Dux*, jrg. 20, 1952, blz. 354-378, en: *Jeugdbeweging Nederland* in de *Katholieke Encyclopedie voor Opvoeding en Onderwijs*, Pax, Den Haag, 1953, deel 2, kol. 389-408. Met zijn bronvermeldingen is dit 'nog steeds uitstekend artikel' belangrijk voor alle 'belangstellenden in de geschiedenis van de vele katholieke jeugdverenigingen'. Deze waardering geeft Drs. Peter Selten in zijn bijdrage aan het themanummer van *Jeugd en Samenleving*: 'Tussen jeugdzorg en jeugdemancipatie', waarin hij onder de titel *Tussen Patronaat en Instuif* schrijft over 'Dux en de katholieke jeugdorganisaties 1927-1958', jrg. 9, 1979, blz. 642-665.

De tijd is niet rijp om 'de geschiedenis' te schrijven van een jeugd-

beweging die nog geen 40 jaren oud is. Wel kunnen er enkele aanzetten toe worden gegeven. Zo kan worden vastgesteld, dat de naam 'Jong Nederland' in de loop van de jaren niet altijd dezelfde ladingen dekt. De oorzaak daarvan is gelegen in het feit, dat een aantal vormen van katholiek jeugdwerk, die tot dan toe zelfstandig werkten, op een gegeven ogenblik naar samenwerking gingen zoeken, met als resultaat dat men besloot in elkaar op te gaan. Het lag voor de hand, dat dan ook een nieuwe naamgeving aan de orde kwam. Uiteindelijk werd het, tot tweemaal toe, toch weer 'Jong Nederland'.

Bij een historische benadering van Jong Nederland zijn dan ook zowel min of meer doorlopende als onderbroken lijnen aan te wijzen in de uitgangspunten en de ontwikkelingen: dat wordt mede bepaald door het startpunt dat men kiest. Wat hier volgt is geschreven door iemand die bij (het eerste) Jong Nederland, dat in 1944 in het bisdom Roermond werd opgericht, betrokken is geweest en ook het samengaan met het Jongensgilde en het Katholiek Meisjesgilde, waarmee de landelijke organisatie Jong Nederland zoals wij ze nu kennen werd geformeerd, heeft meegemaakt. Daardoor komt misschien de continuïteit meer naar voren dan bij een beschrijving die uitgaat van de andere organisaties. Die indruk heb ik althans gekregen, toen de reacties binnenkwamen van de velen aan wie de ontwerpen zijn voorgelegd. Ik ben hen zeer dankbaar voor hun waarderende woorden, hun kritische opmerkingen, het signaleren van hiaten, het geven van aanvullingen. Het geheel is daardoor ongetwijfeld evenwichtiger geworden, al zal ook nu de een of ander bepaalde accenten toch liever anders willen leggen.

Bij het beschrijven van hetgeen zich in de loop van de jaren heeft ontwikkeld, moesten keuzen gemaakt worden: niet alle onderdelen van de methodiek konden worden uitgewerkt. Inhoudelijke elementen als spel en wet, belofte en godsdienstige vorming, katholiciteit komen nauwelijks aan bod. Belangstellenden moeten daarvoor verwezen worden naar de opeenvolgende uitgaven van de methodiek die de ontwikkeling weerspiegelen. In het algemeen is geprobeerd de feiten zelf te laten spreken en uit belangrijke publikaties te citeren; nog lang niet alle bronnen zijn toegankelijk of publiek. Als bij verklaringen, interpretaties, toelichtingen enz.

het persoonlijk standpunt van de schrijver meeklinkt, is daarmee nog een reden gegeven, waarom ik de uitnodiging om dit te schrijven met plezier heb aanvaard: om een aantal feiten en ervaringen bij elkaar te zetten die bij de opzet en de uitwerking van de methodiek van de katholieke jeugdbeweging Jong Nederland hebben meegespeeld en die hopelijk dienstig kunnen zijn voor degenen die zich nu in het jeugdwerk inzetten. En misschien vindt de een of ander er een uitdaging in om de geschiedenis van het jeugdwerk verder uit te diepen.

J.W. Dinjens

Meerssen, St. Nicolaasdag.

Zeerw. Zeer,

Zoals U waarschijnlijk, door de bekendmaking in de Pers, ter kennis is gekomen, heeft de Diocesane Leiding van de Katholieke Actie voor de Mannelijke Jeugd beneden 17 jaar, een Jeugdbeweging, met name "Jong Nederland" opgericht.

De beweegredenen voor deze oprichting waren velerlei, doch de Bisschoppelijke opdracht met betrekking tot de opvoeding van de jeugd in katholieke geest en de noodzakelijke voorbereiding van de Nationale Jeugdbeweging, waarin de Katholieke formatie een "erkende" dient te zijn, waren wel de voornaamste.

De bewegingen welke tot op heden de vrije jeugdvorming als taak hadden, hebben zich hier lofwaardig van gelaten.

Speciaal de Werkgroepen van de Katholieke Actie, die tijdens de bezettingstijd zo'n vruchtbaar werk verrichtte, hebben de verdienste, het fundament voor de eenheid te hebben gelegd, welke in Jong Nederland vertoond wordt.

Jong Nederland bedoeld de beweging te zijn, waarin voor alle jeugdigen plaats is.

De methode geeft algemene minimum-eisen, welke aangevuld worden met verschillende activiteiten (zang en insignewerk) die ter keuze van de afzonderlijke parochiale leidingen zijn. ('n Stads-jongen z'n interesse zal vanzelfsprekend iets anders zijn, dan die van 'n buitenjongen.)

De Jonge Nacht en de Werkgroepen der Katholieke Actie hebben zich spontaan bij Jong Nederland aangesloten. De Verkenners spraken zich voor de eenheid uit, doch blijven, in afwachting van de uiteindelijke Bisschoppelijke beslissing, zelfstandig doorwerken.

Om de samenwerking te bevorderen is een Diocesane Jeugdraad samengesteld.

Voor Zuid Limburg zijn van deze Jong Nederland acht Districten samengesteld, waarvan U bijgaand een overzicht aantreft.

Binnenkort zult U een oproeping ontvangen, om een of meerdere jongemannen van Uw parochie aan een leiders-orientatiecursus te laten deelnemen.

Wij verzoeken U dan bij de keuze der cursisten, uitdrukkelijk de geschiktheid van deze persoon(en) naar geest en technische aanleg te bepalen.

Zij behoeven voorts nog geen K.A. propagandist te zijn. Wanneer 'n jeugtleider z'n bevoegdheid krijgt, volgt automatisch (evenals dit thans bij de Verkenners het geval is) zijn aansluiting bij de Katholieke Actie.

Wij vertrouwen dat Jong Nederland ook in Uwe parochie welkom is. Met oerbiedige groeten,

1. Ontstaan

1944 - 1946

Onder de dagtekening 'Meerssen, St. Nicolaasdag' ging er in het begin van december 1944 een brief uit van 'Jong Nederland Secretariaat Meerssen'. De brief, inclusief het briefhoofd gestencild, was gericht aan de priesters van het bevrijde gedeelte van het bisdom Roermond en ondertekend door Th. Geelen, kort te voren benoemd tot directeur van de Katholieke Actie voor de mannelijke jeugd in het bisdom. De eerste regels luiden:

'Zoals U waarschijnlijk, door de bekendmaking in de Pers, ter kennis is gekomen, heeft de Diocesane Leiding van de Katholieke Actie voor de Mannelijke Jeugd beneden 17 jaar, een jeugdbeweging, met name "Jong Nederland" opgericht.'

De datering van deze brief, 6 december 1944, wordt aangehouden als de oprichtingsdatum van Jong Nederland.

De voorgeschiedenis

De oprichting geschiedde in een woelige periode van onze vaderlandse geschiedenis. Op het einde van 1944 was het grootste deel van Nederland nog door de Duitse legers bezet; slechts een gedeelte van Noord-Brabant, het gebied van Gelderland rond Nijmegen en Zuid-Limburg waren 'bevrijd gebied'.

Voor Zuid-Limburg begon de bevrijding in september 1944. Nauwelijks waren de bezetters verdreven en de bevrijders uitbundig verwelkomd, of ook de jeugdbewegingen, die door de bezetter

verboden waren, traden weer naar buiten. Omdat bekend was, dat er tijdens de oorlog uitvoerig overleg was geweest over mogelijkheden om te komen tot één nationale katholieke jeugdbeweging, zochten de leidingen van de opgeheven jeugdbewegingen, die zich nu weer vrij konden bewegen, contact met elkaar. Dat waren in het zuiden de Katholieke Verkenner en de Jonge Wacht. Daarnaast kende men in Limburg de 'Werkgroepen van de Katholieke Actie', ontstaan tijdens de oorlog, toen alleen de Katholieke Actie nog mogelijkheden bood om iets te doen voor de jeugd in haar vrije tijd.

Deze Werkgroepen, doorgaans geleid door leiders en leidsters van de vroegere jeugdbewegingen, hadden - zoals bovenvermelde brief zegt - 'de verdienste, het fundament voor de eenheid te hebben gelegd, welke in Jong Nederland verwezenlijkt wordt'. Ze telden ongeveer 300 leiders en ruim 5.000 jongens en de leiding had zich regelmatig bezonnen op 'de tijd na de oorlog'. Het lag dus in de lijn van de verwachtingen, dat deze Werkgroepen in Limburg betrokken werden bij het overleg over de naoorlogse jeugdbeweging.

Op 30 oktober 1944 vond het eerste contact plaats tussen vertegenwoordigers van de Katholieke Verkenner en van de Katholieke Actie, en wel in het hoofdkwartier van de Stoottroepen van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten in Limburg, waar de commandant, zelf verkennerleider, oubaas B. van Kooten, als gastheer optrad. Er werd een aantal afspraken gemaakt, o.a. dat de Katholieke Verkenner zich in principe niet zouden uitbreiden en dat de Jonge Wacht niet meer in haar oude vorm zou terugkeren, maar zou toetreden tot de nieuw op te richten jeugdbeweging 'onder stimulans der diocesane leiding van de Katholieke Actie'. Afsgesproken werd ook, dat er een voorlopige katholieke jeugdraad geformeerd zou worden 'uit de daarvoor in aanmerking komende jeugdleiders en andere personen'. Deze was alléén voor de jongens bedoeld; voor de meisjes zou er een aparte jeugdraad komen. Op 4 november 1944 werd de eerste vergadering van de jeugdraad voor jongens gehouden. Er werd een beginselverklaring opgesteld en een opzet voor samenwerking gemaakt. Al gauw werd echter duidelijk, dat er nogal wat spanningen waren, die een samenwerking bemoeilijkten en feitelijk onmogelijk maakten. Tijdens de tweede vergadering, 2 december 1944, viel dan ook het

besluit, dat er voorlopig geen eenheid in de jeugdbeweging zou komen: de Katholieke Verkenner meenden, gezien de banden met hun nationale en internationale organisatie, op de oude voet te moeten doorgaan en wilden dus zelfstandig blijven. De Werkgroepen van de Katholieke Actie en de Jonge Wacht spraken af, gezamenlijk een nieuwe jeugdbeweging op te richten onder de naam *Jong Nederland*. Die naam had voor velen een bekende klank uit een artikelenserie in de laatste nummers van *De Katholieke Jeugtleider*, het blad voor de Jonge Wacht, waarvan in juli 1941 het laatste nummer verschenen was. Tussen 2 en 6 december 1944 werd er intens overlegd en gewerkt, om de nieuwe jeugdbeweging een zo goed mogelijke start te geven.

Experiment en bezinning

Het bisdom Roermond kende voor de tweede wereldoorlog een bloeiende Jonge Wacht. Terwijl de Katholieke Verkenner alleen in enkele grotere plaatsen werkten - zij telden ongeveer 1.200 leden - kwam men de Jonge Wacht in nagenoeg alle steden en dorpen tegen; het ledental bedroeg ongeveer 12.000. In goed overleg met de nationale leiding werd in enkele groepen van Zuid-Limburg geëxperimenteerd met 'sport in de jeugdbeweging'. Dit werd als het ware verhevigd, toen de Jonge Wacht in 1941 werd opgeheven en de Werkgroepen van de Katholieke Actie in het Limburgse land gingen functioneren. Kamperen en bivakkeren waren praktisch uitgesloten, maar sporten bleef altijd mogelijk; een klein veldje was meestal wel te vinden en de sportvelden waren soms tegen een vriendenprijs te huren. Zo werden naast slagbal en kastie vooral handbal en korfbal druk beoefend. Het was dan ook niet verwonderlijk, dat bij meerderen de overtuiging groeide, dat de sportspelen als integrerend onderdeel in de naoorlogse jeugdbeweging moesten worden opgenomen.

In kleine kring had ook een bezinning plaats op de betekenis van het spel in het leven van de mens en bijzonder in het leven van de jeugdige. Daarover waren in de vooroorlogse jaren enkele publikaties verschenen, die deze bezinning bevruchtten. Met name waren dit: *Homo ludens* van J. Huizinga, Haarlem, 1938, en *De filosofie van het spel* van P. de Bruin in het *Tijdschrift voor Filosofie*, 1939, jrg. 1, nr. 4, blz. 719-746. Er had zo iets plaats als

de 'herontdekking van het spel': er hoefde aan een spel niets te worden toegevoegd om het 'vormend' te maken; ieder spel is uit zichzelf vormend (of misvormend). Dit was wel een algemene trend die uit de speltheorieën die in die tijd opgang maakten, naar boven kwam.

Voor de jeugdbeweging was dit minstens in zoverre een herontdekking, dat men nogal eens meende aan een spel bepaalde elementen te moeten toevoegen om het 'meer vormend' te maken. Er waren 'gewone spelen' en 'eisenspelen'; er waren ook 'missiespelen': romantische (bos-)spelen b.v. die aan een missieverhaal werden opgehangen; of estafettes, waarbij de op stroken geschreven 'delen van de Mis' afzonderlijk in estafettevorm naar een bepaalde plaats werden gebracht en daar op volgorde gelegd. Zo waren er nog wel meer 'spelen-met-toevoeging'. De erkenning, dat die toevoegingen onnodig en doorgaans onjuist waren en dat alles er om draaide een spel goed te spelen, had voor de katholieke jeugdbeweging de nodige konsekwenties.

Het leek ons voor een goed inzicht in de situatie nuttig bij de hierboven beschreven ontwikkeling even stil te staan. Later zou blijken, dat hetgeen in de andere bisdommen tijdens de oorlog was gedaan, niet zo uitdrukkelijk zou doorwerken: met uitzondering van Jong Nederland zouden alleen de vooroorlogse jeugdbewegingen vertegenwoordigd zijn, toen gezocht werd naar een opzet van één nationale katholieke jeugdbeweging.

De eerste helft van 1945

Bij de circulaire van Sinterklaasdag 1944 over de oprichting van Jong Nederland was een overzicht gevoegd van de acht distrikten waarin Zuid-Limburg verdeeld werd. Er werd een voorlopige staf geformeerd onder leiding van L. Hollewijn en aalmoezenier Th. Geelen, die ook de 'Werkgroepen' hadden geleid, en een cursus-opzet ontworpen. Voor de samenstelling van de cursusstaf was ook nog contact gezocht met de Katholieke Verkenner. Het bleek om meerdere redenen - waarbij 'tijdgebrek' als voornaamste werd genoemd - echter onhaalbaar, om samen cursussen te organiseren.

In februari 1945 verscheen de gestencilde uitgave: *Jong Nederland - Leidersblad*, een nummer van 22 dicht betypte bladzijden,

waarin een eerste, vooral organisatorische opbouw van Jong Nederland beschreven is. Dit leidersblad kwam niet helemaal uit de lucht vallen: sinds de bevrijding waren er twee nummers verschenen van *De Lichtboei*, 'leidersblad voor de Werkgroepen der Kath. Actie', in oktober en november 1944. De ondertitel van het blad 'voor de Werkgroepen der Kath. Actie' zou niet meer terugkeren; de naam 'Lichtboei' zou in een later stadium weer gebruikt worden voor het leidersblad van Jong Nederland.

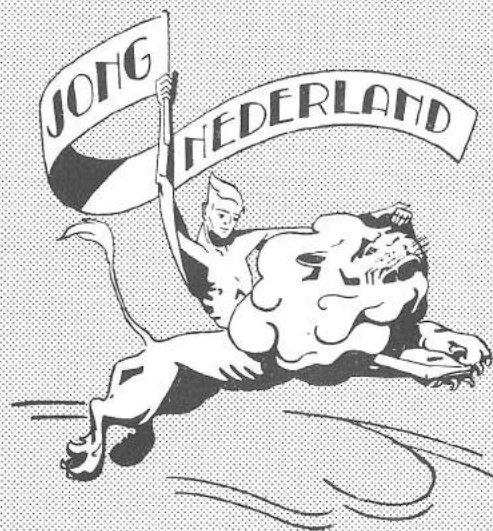
Eind maart 1945 kwam de eerste *Methodiek* van de pers, een boekje van 64 bladzijden. Het trok grote belangstelling en was dan ook spoedig uitverkocht. Dit is niet zo verwonderlijk, als men bedenkt, dat deze uitgave de eerste gedrukte publikatie over het jeugdwerk was in het pas voor een deel bevrijde Nederland.

De inhoud van deze *Methodiek* toont nogal wat trekken van haastwerk en van een idealisme dat niet altijd reëel lijkt, althans in de ogen van hen die er na zoveel jaren op terugkijken. Het boekje was uitdrukkelijk bedoeld als 'overgangshulp'. Er werd uitvoerig gesproken over het buitenleven. De algemene verwachting was immers, dat er richtlijnen zouden komen van de bisschoppen voor een jeugdbeweging 'op basis van het spel van verkennen'. Bovendien moest het buitenleven, zoals met evenveel woorden vermeld werd, door velen nog van het begin af geleerd worden, omdat er in de oorlogsjaren nauwelijks gelegenheid was geweest om te kamperen of te bivakkeren.

Op één onderdeel van de *Methodiek* willen wij hier even ingaan, namelijk op de doelstelling. Deze werd als volgt geformuleerd - de tekst is ook al te vinden in het leidersblad van februari 1945 -:

*'Jong Nederland is een jeugdbeweging
van katholieke jongens van 12 tot 17 jaar,
die, met medewerking van ouders,
die hen begrijpen, liefhebben en leiding willen geven,
er naar streven
zich in hun eigen jeugdleven te vormen
voor hun plaats in het maatschappelijk leven'.*

Er is duidelijk naar gestreefd in de doelstelling 'hun eigen jeugdleven', dat jongens in de jeugdbeweging moeten kunnen leiden, op de voorgrond te plaatsen en tegelijk te laten uitkomen, dat de lei-

METHODIEK

ders daarbij een onmisbare plaats hebben. Een citaat uit de toelichting in de *Methodiek* kan verhelderen, hoe men de verhouding tussen leiders en jongens zag: 'Juist omdat wij moeten *meewerken* als "ouderen, die hen begrijpen, liefhebben en leiding geven", en wij dit moeten doen in jongensstijl, "in hun eigen jeugdleven", zal onze invloed op de jongens zeer groot zijn. In JONG NEDERLAND zullen de jongens dit "eigen jeugdleven" kunnen leven in de tijd, dat ze niet "gebonden" zijn aan andere verplichtingen. En hoe beter wij er in slagen de beweging fris en aantrekkelijk te maken, hoe fijner de jongens het bij ons hebben, hoe meer zij JONG NEDERLAND gaan voelen als "hun" beweging, in één woord: hoe gelukkiger wij het jeugdleven kunnen maken, des te groter zal ook onze invloed zijn. Maar dan is er ook alles aan gelegen, dat wij werken in de juiste geest, dus vanuit een echt-christelijke bezieling' (blz. 15-16).

In deze tekst is iets te proeven van het dilemma, dat in de georganiseerde jeugdbeweging altijd heeft gespeeld. Enerzijds was er een zekere angst - in die tijd algemener en sterker dan nu -, dat de jeugdigen misbruik zouden maken van hun vrijheid, als er geen goede leiding was. Anderzijds was er de behoefte aan een methodiek, waarbij de jeugdigen voor hun vrije tijd mogelijkheden geboden werden zichzelf te zijn en zich in en door activiteiten die zij plezierig vonden, te ontplooien.

Het leidersaanbod was heel behoorlijk. Van januari tot juni 1945 volgden 270 leiders een oriëntatiekursus, waarvan ruim 60% slaagde, zodat er in een half jaar ongeveer 200 erkende leiders waren. In de kursussen werd van het begin af veel aandacht besteed aan 'de waarde van het spel' en aan de 'differentiatie' die in dat spel nodig is, om alle jongens aan hun trekken te laten komen: Er dient rekening gehouden te worden met de eigen aard en voorkeur van de jeugdigen en met de situatie waarin de jeugd verkeert - en die situatie is anders op het platteland en in de stad, in een overwegend land- en tuinbouwgebied anders dan in een geïndustrialiseerde streek. Zowel de waarde van het spel als de noodzaak tot differentiatie zouden later verder uitgewerkt worden. In het februari-nummer 1945, dat verscheen vlak voordat de *Methodiek* uitkwam, worden in een artikel 'Eenheid en differentiatie' drie typen van troepen onderscheiden:

'1e. Een troep die vrijwel geheel de methodiek, gericht op het buitenleven, speelt.

2e. Een troep met algemeen maatschappelijke en kulturele vaardigheden.

3e. Een troep met voornamelijk sportbeoefening.

... Allen hebben dezelfde wet, hetzelfde uniform, dezelfde 2e en 3e klas eisen en dezelfde organisatie in patrouilles. Of een jongen in troep 1, 2 of 3 thuis hoort zal niet direct kunnen worden uitgemakt maar eerst na enige tijd tot uitdrukking komen...' (blz. 17). Hierover werd ook uitvoerig geschreven in de gestencilde brochure *Jeugd-eenheid!*, die door de staf werd uitgegeven.

In de drie volgende nummers van het leidersblad, die verschenen in april, mei en juni-juli 1945 werden organisatorische richtlijnen gegeven en onderdelen van de methodiek toegelicht en uitgewerkt. Hoe primitief men te werk moest gaan, kan blijken uit een zinnetje als: 'De das is tot nader order het enige officiële onderscheidingssteken' (april, blz. 16). Ook kunnen wij er lezen, hoe de rivaliteit tussen Katholieke Verkenner en Jong Nederland soms vormen aannam, die in onze tijd het nodige invoelingsvermogen vragen, om ze enigszins te kunnen plaatsen (vooral in het juni-julinumnummer 1945).

De tweede helft van 1945 - bisschoppelijke besluiten

Onmiddellijk na de bevrijding van heel Nederland rondde de 'Bisschoppelijke Adviescommissie inzake de organisatie der jeugd', die tijdens de oorlog was geformeerd, haar werk af en bracht zij advies uit aan de bisschoppen. Deze commissie bestond uit de direktoren van de Katholieke Actie voor de mannelijke jeugd in de vijf bisdommen onder voorzitterschap van Dr. A.C. Ramselaar, hoofdaalmoezenier van de Katholieke Verkenner. Al op 8 juli 1945 namen de bisschoppen een drietal besluiten, waarvan de letterlijke tekst hier volgt:

'Het Hoogwaardig Episcopaat van Nederland heeft inzake de organisatie der mannelijke jeugd beneden de 17 jaar de navolgende besluiten genomen:

I Het is de wens van het Hoogwaardig Episcopaat dat in plaats

van de vier organisaties 'De Jonge Wacht', 'Katholieke Verkenner', 'De Kruisvaart' en 'Jong Nederland' één nieuwe jeugdorganisatie tot stand komt onder één bestuur, dat de verantwoordelijke leiding heeft zowel van de groepen, die werken op de grondslag van het spel van verkennen als van de groepen, die de volledige vrije jeugdvorming op andere wijze ter hand nemen.

II Om deze éne nieuwe jeugdorganisatie tot stand te brengen, dragen wij aan de 'Bisschoppelijke Adviescommissie inzake de organisatie der jeugd' op:

een voordracht samen te stellen van een voorlopig dagelijks bestuur, dat bestaat uit een lid van ieder der vier bestaande jeugdorganisaties, tot taak heeft in overleg met de diocesane leidingen de vier bestaande jeugdorganisaties 'De Jonge Wacht', 'De Katholieke Verkenner', 'De Kruisvaart' en 'Jong Nederland' als een eenheid te leiden, en voor zijn beleid verantwoordelijk is aan het voorlopig bestuur;

alsmede een voordracht samen te stellen van een voorlopig bestuur, dat ons statuten en spelregels van de éne nieuwe jeugdorganisatie vóór 1 januari 1946 ter goedkeuring voorlegt.

III De inrichting en werkwijze van deze éne nieuwe jeugdorganisatie moet aldus geschieden:

a. dat het ideaal van de Katholieke Actie richtinggevend is en dat de organisatie als een hulpwerk van de Katholieke Actie kan worden erkend;

b. dat de gehele katholieke mannelijke jeugd beneden de 17 jaar kan toetreden;

c. dat zij in nauw contact staat met het katholieke sociale leven en met het sociale leven in het algemeen;

d. dat het goede dat in 'De Jonge Wacht', 'De Katholieke Verkenner', 'De Kruisvaart' en 'Jong Nederland' leeft, gehandhaafd wordt en zich verder kan ontwikkelen.

Door de 'Bisschoppelijke Adviescommissie inzake de organisatie der jeugd' zullen Wij aan het voorlopig bestuur een nadere instructie doen toekomen.

Tevens werd bepaald, dat de Zeer Eerw. Zeergel. Heer Dr. A.C. Ramselaar de Katholieke Jeugdorganisatie zal vertegenwoordigen in de 'Nederlandse Jeugdgemeenschap'.

Utrecht, 9 juli 1945'.

Deze besluiten zijn ondertekend door de vijf residerende bisschoppen.

De 'nadere instructie' die de bisschoppen via de Bisschoppelijke Adviescommissie aan het bestuur zouden doen toekomen, luidde als volgt:

'Instructie voor het voorlopig bestuur vastgesteld door het Hoogwaardig Episcopaat.

In de statuten en het werkboek of de spelregels behoren omschrijvingen en/of bepalingen voor te komen over:

- 1. de verhouding tot de Katholieke Actie;*
- 2. de indeling in groepen, die werken op de grondslag van het spel van verkennen en groepen, die de volledige vrije jeugdvorming op andere wijze behartigen;*
- 3. de organisatie van parochiële, diocesane en nationale instanties in overeenstemming met de gelijksoortige instanties der Katholieke Actie voor de mannelijke jeugd;*
- 4. de indeling van de groepen in een groepering voor junioren en voor seniores;*
- 5. de differentiatie van de senioresgroepen naar stand, culturele ontwikkeling en belangstelling voor sport;*
- 6. het behoud van de nationale en internationale aansluiting voor de groepen, die werken op de grondslag van het spel van verkennen;*
- 7. een nieuwe uiterlijke verschijningsvorm, zowel door de naam van het geheel als ook door de samenstelling van het bestuur, de opzet van het hoofdkwartier, de organisatie der plaatselijke afdelingen. Verder zal in de samenstelling van de cursusstaf, de inhoud van de cursuslessen, de nieuwe naam en de redactie der periodieken en door de veelzijdige programmavoortlichting het nieuwe karakter van de nieuwe jeugdbeweging tot uiting moeten komen'.*

In een brief van 21 juli 1945 legde de sekretaris van de bisschoppelijke adviescommissie, H.M. van Spanje, de besluiten van de bisschoppen voor aan degenen die werden uitgenodigd lid te worden van het voorlopig bestuur en het dagelijks bestuur. Als datum voor de installatie van dit bestuur werd voorgesteld: donderdag 9 augustus te 's Gravenhage. Voor het voorlopige dagelijks bestuur werden uitgenodigd:

Mr. R. Höppener, Roermond, voorzitter van de Katholieke Verkenner, voorzitter.

Drs. Ben Evers, Oud Beijerland, centraal baljuw van De Kruisvaart.

Jo van Hees, Utrecht, stafleider van De Jonge Wacht.

J. Dinjens, Maastricht, chefstaf van Jong Nederland.

Mr. F. Janssens, Utrecht, penningmeester van de Katholieke Verkenner, penningmeester.

In het voorlopig bestuur werden voorts nog benoemd: 2 vertegenwoordigers van De Jonge Wacht, 2 van de Katholieke Verkenner, 1 van de Kruisvaart en 1 van Jong Nederland. Als aalmoezenier werd hieraan toegevoegd: Dr. A.C. Ramselaar, hoofdaalmoezenier van de Katholieke Verkenner. De officiële benoemingsbrieven zijn 8 augustus 1945 gedateerd en ondertekend door de aartsbisschop van Utrecht, Mgr. Dr. J. de Jong. Daarin werd opdracht gegeven 'statuten en spelregels van de éne nieuwe jeugdorganisatie vóór 1 januari 1946 aan het Hoogwaardig Episcopaat ter goedkeuring voor te leggen'. De brief eindigde aldus:

'U gelieve Uw taak te vervullen overeenkomstig hetgeen in het besluit van het Hoogwaardig Episcopaat omtrent de inrichting en werkwijze van de éne nieuwe jeugdorganisatie is vastgesteld en U daarbij te houden aan de instructie, welke Wij U door de "Bisschoppelijke Adviescommissie inzake de organisatie der jeugd" hebben doen toekomen'.

De Katholieke Jeugdbeweging (KJB)

Het bestuur was dus geformeerd en het dagelijks bestuur toog na de installatie terstond aan het werk. Drs. Ben Evers werd benoemd tot sekretaris. Het was geen eenvoudige zaak regelmatig te vergaderen met het voltallige (dagelijks) bestuur. Omdat de voorzitter nogal eens verhinderd was, werd Mr. Jo Cals, plaatsvervan-

gend hoofdcommissaris van de Katholieke Verkenner, verzocht in zijn plaats de vergaderingen van het dagelijks bestuur te leiden. De moeilijkheden, die in die tijd van ontwrichte trein- en busverbindingen en weinig (en dan nog minder of meer versleten) auto's aan landelijke vergaderingen vastzaten, laten zich nauwelijks beschrijven. Men ging op stap, met de broodbonnen enz. op zak, en moest maar hopen op tijd ter vergadering aan te komen en daarna nog terug te kunnen ook. Voltallige vergaderingen waren uitzondering. Er ontstonden dan ook de nodige - wat wij nu zouden noemen - kommunikatiestoornissen. Bovendien werd al heel gauw duidelijk, dat de opdracht gecompliceerd was; de tekst werd verschillend gelezen en geïnterpreteerd. De aandacht richtte zich bijna uitsluitend op de groepen 'die werken op de grondslag van het spel van verkennen', maar daarbij botsten de meningen van de verschillende vertegenwoordigers, als het er om ging die 'grondslag' konkreter in te vullen.

Bij gebrek aan beter werd als naam 'De Katholieke Jeugdbeweging' aangehouden. In de wandelgangen is wel beweerd, dat in de Adviescommissie tijdens de oorlog ook de naam '(Katholiek) Jong Nederland' gevallen was. Wat daar ook van zij, die naam was nu natuurlijk uitgesloten. Een aantal organisatorische zaken werd geregeld en een directeur voor het hoofdkwartier benoemd. Zodra echter meer inhoudelijke zaken aan de orde kwamen, konden niet tot afspraken en besluiten komen. Ook bemiddeling van derden, met name van aalmoezeniers uit de vroegere jeugdbewegingen, leverde geen resultaat op. Terwijl er begrijpelijk steeds meer aandrang op het (dagelijks) bestuur werd uitgeoefend om toch leiding te geven, werd het voor een aantal betrokkenen al na enkele maanden een vraag, of het wel verantwoord was op deze wijze verder te gaan.

In Limburg, waar ook niemand gelukkig was met de gang van zaken, werd intens overleg gepleegd, niet alleen in het kader van Jong Nederland, maar ook met de bisschoppelijke staf. Op verzoek van de bisschop belegde de vicaris-generaal, Mgr. Dr. F. Feron, een conferentie van leidinggevende personen in de jeugdbeweging van het bisdom Roermond. Ook de voorzitter van het dagelijks bestuur van de Katholieke Jeugdbeweging en hoofdcommissaris van de Katholieke Verkenner, Mr. R. Höppener, was

daarbij aanwezig. De overtuiging, dat volledige eenheid in de katholieke jeugdbeweging voor jongens niet haalbaar was, bleek algemeen te zijn en men sprak zich uit voor een 'eenheid in verscheidenheid'; dan zou wellicht de eenheid, zoals die werd nagestreefd, van onderaf groeien. En een groeiende eenheid is altijd beter dan een eenheid-op-papier.

Tijdens de vergadering van het dagelijks bestuur op 10 november 1945 zetten de heer R. Höppener en schrijver dezes hun visie uiteen, die door de andere aanwezige leden niet werd gedeeld. Omdat het hun niet zinvol leek op de gevolgde manier verder te gaan, verlieten beiden de vergadering, na nog te hebben meegedeeld, dat zij ook de aartsbisschop van een en ander in kennis zouden stellen. Enkele dagen later schreven zij, ieder afzonderlijk, de aartsbisschop een uitvoerige brief. In mijn brief zette ik de meningsverschillen in het dagelijks bestuur uiteen en verklaarde ik geen mogelijkheid te zien 'in een volkomen eenheid van de jeugdbeweging mijn functie naar behoren te vervullen'; ik verzocht de aartsbisschop, indien er geen wijziging kwam in de opdracht, 'mij te willen ontheffen van het lidmaatschap van het dagelijks bestuur van de katholieke jeugdbeweging' (brief van 15 november 1945).

Impasse

Het dagelijks bestuur van de Katholieke Jeugdbeweging was hiermee gehalveerd. Feitelijk had het nauwelijks gefunctioneerd, tenzij om aan te tonen, dat de eenheid van de vier vroegere organisaties 'op de grondslag van het spel van verkennen' een utopie was. Door de meningsverschillen in het dagelijks bestuur had ook het voorlopig bestuur geen leiding kunnen geven. Er werd dan ook van diverse kanten uit een beroep gedaan op de bisschoppen om maatregelen te nemen in het belang van de jeugd. Naast de bovenvermelde brieven legden ook de Katholieke Verkenner in een uitvoerig schrijven van 27 november 1945, ondertekend door Mr. J.M.L.Th. Cals als plaatsvervangend hoofdcommissaris, hun visie aan de bisschoppen voor: er is een 'volkomen gebrek aan centrale leiding' en wij zien hoe er 'een chaos en onzekerheid groeien, die voor de opvoeding van onze jeugd funest moet zijn'. De Verkenner menen, dat de eenheid in de Katholieke Jeugdbeweging zeer wel te bereiken is, 'een eenheid, die plaats biedt voor een

groepering Verkenneren maar evenzeer voor groepen, die een ander systeem van jeugdvorming volgen'. Er worden dan voorstellen gedaan voor het formeren van een voorlopig bestuur.

Ook binnen Jong Nederland wist eigenlijk niemand, waar hij nu precies aan toe was. Men beseftte, dat er grote behoefte was aan centrale leiding, en van de andere kant wilde men ook niet doen, alsof er geen bisschoppelijk opdracht gegeven was. Uiteindelijk werd vanuit het bisdom gekozen voor een tweehoofdige lekenleiding, die samen met de diocesaan aalmoezenier de verantwoordelijkheid zou dragen voor het geheel - in de andere bisdommen vormde de diocesaan commissaris van de Verkenneren samen met de diocesaan aalmoezenier de hoofdleiding. In een schrijven van de diocesane leiding in het bisdom Roermond, opgenomen in *Jong Nederland - Mededelingen voor leiders* van januari 1946, lezen wij o.a.:

'Van nu af behoren de "Katholieke Verkenneren" en "Jong Nederland" tot de "Katholieke Jeugdbeweging". Het Nationaal Hoofdkwartier zal voor de groepen van "Jong Nederland" in overleg met de Diocesane Leiding en de Leiding van "Jong Nederland" nader aangeven op welke wijze de inschakeling in de groeperingen van de "Katholieke Jeugdbeweging" zal plaats hebben. Nadere richtlijnen zullen zo spoedig mogelijk aan alle aalmoezeniers, leiders en leidsters worden toegezonden. Voorlopig werken alle groepen rustig door'.

Landelijk kwamen er ook nieuwe richtlijnen. Bij schrijven van 25 februari 1946 verleende de aartsbisschop van Utrecht 'aan het voorlopig bestuur ontheffing van zijn opdracht en eervol ontslag'. Tegelijk werd een klein definitief bestuur benoemd van drie personen, die de 'Katholieke Jeugdbeweging' zouden gaan leiden: H.F.M. Baron van Voorst tot Voorst, voorzitter en hoofdcommissaris van de Verkenneren van de KJB, Mr. A. Minderop, penningmeester, en hoofdaalmoezenier A.J.L. Verhoeven, bestuurslid van de KJB.

Jong Nederland weer zelfstandig

Het bleek geen eenvoudige zaak te zijn 'Jong Nederland' zijn plaats te geven in de groeperingen van de 'Katholieke Jeugdbewe-

ging'. Deze laatste kende toen naast de Verkenneren alleen nog een groepering, die werd 'opgevangen onder de naam "Jongensclubs"', maar feitelijk landelijk nog geen inhoud en vorm gekregen had. In de bovenvermelde mededelingen van januari 1946 werd er over gezegd:

'Het zal U allen duidelijk zijn dat van een overgang "en masse" naar de "jongensclubs" geen sprake kan zijn; we waren en zijn nog: "een volwaardige beweging". Evenmin kan een massale en onmiddellijke overgang naar de Verkenneren van de "Katholieke Jeugdbeweging" plaats hebben. "Forceren" in deze toestand zou in beide gevallen fataal zijn' (blz. 2).

Deze eenheid-op-papier zou niet lang stand houden. Algemeen werd ingezien, dat Jong Nederland te zeer een eigen identiteit gekregen had om op een verantwoorde manier bij de Jongensclubs te worden ingedeeld. En een andere mogelijkheid was er toen binnen de 'Katholieke Jeugdbeweging' niet. In voortdurend overleg in eigen kring, met de Katholieke Actie en met de leiding van de Katholieke Verkenneren in het bisdom Roermond kwam men tot de eensluidende conclusie, dat Jong Nederland moest doorwerken op de manier waarop de leiding meende dat te moeten doen. Met 'Pasen 1946' werd deze overtuiging officieel gesanctioneerd door een schrijven van Mgr. Dr. G. Lemmens, Bisschop van Roermond, dat wij hier in zijn geheel weergeven:

'In verband met de feitelijke situatie en op grond van de verhoudingen, zooals deze op het gebied van de organisatie van de mannelijke jeugd in Ons Bisdom nu eenmaal bestaan, bepalen Wij, dat "Jong Nederland" enerzijds en "De Katholieke Jeugdbeweging" anderzijds naast elkaar kunnen blijven bestaan.

Intusschen blijven Wij wenschen, dat ook Onze Jeugd tot een eenheid komt en dat met het oog daarop getracht wordt de sfeer te scheppen, waarin deze groei en tenslotte de eenheid zelf mogelijk worden.

Ook wenschen Wij, dat ontwikkeling naar de een of de andere zijde, zoowel naar "Jong Nederland" als naar "De Katholieke Jeugdbeweging", in de parochies mogelijk moet blijven.

Wederkerig begrip tusschen de leiders en onderling overleg tusschen de parochiële en diocesane leiding zullen de komende ont-

wikkeling in goede banen leiden. Niet de strijd maar de geest moet ons nader brengen tot het ideaal, dat wij allen nastreven: onze jongens te vormen tot echte Christenen en echte goede burgers'.

Met dit schrijven opent het eerste nummer van de tweede jaargang van *Lichtbloeï* - 'Leidersblad voor de katholieke jeugdbeweging Jong Nederland', mei 1946, het eerste dat in druk werd uitgegeven. Aansluitend bij het schrijven van de bisschop gaf de kort te voren officieel benoemde diocesaan commissaris G. Houwen een nadere verklaring van de achtergronden:

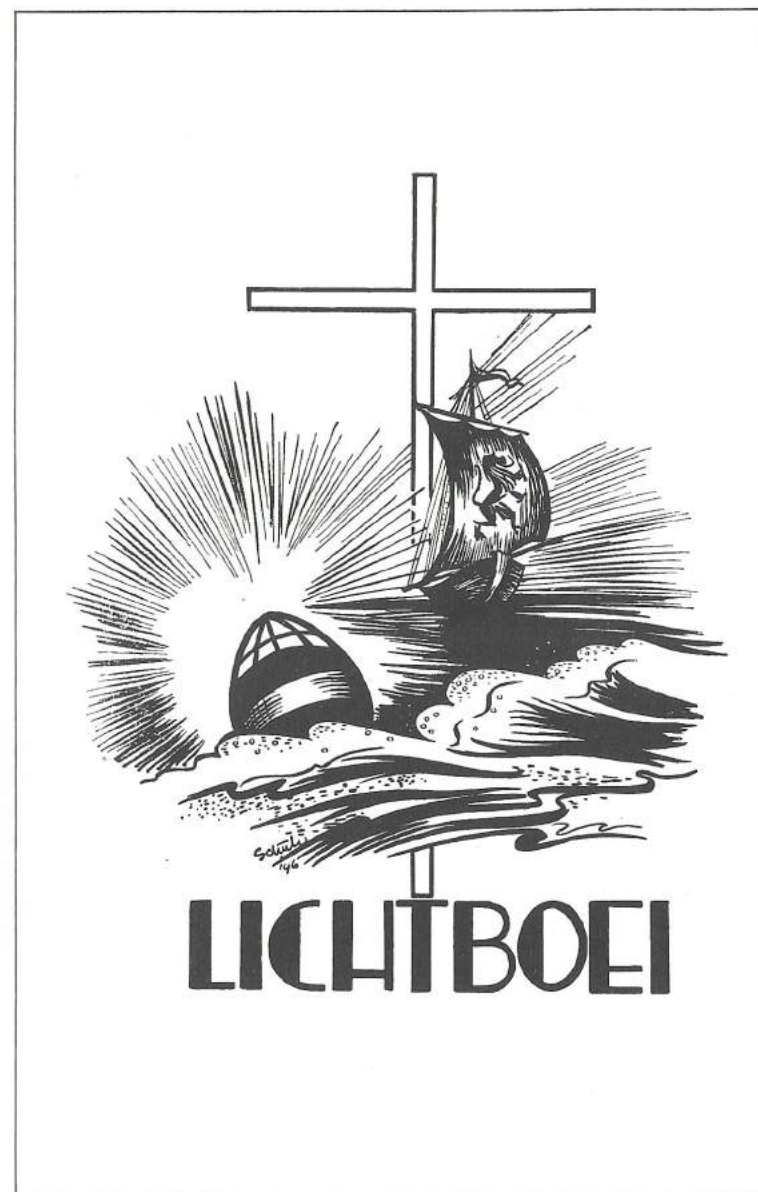
'Deze oplossing van de organisatie der mannelijke jeugd in Limburg is getroffen na overleg met en mede op advies van het nationaal hoofdkwartier van de KJB in Nederland. Men kan betreuren dat de eenheid, die in andere bisdommen mogelijk blijkt, hier door de feitelijke situatie niet bereikt kan worden. De J.N.-staf blijft ook als ideaal zien: de ene katholieke jeugdbeweging waarin voor iederen Limburgsen jongen een plaats is. Op de groei naar die eenheid zal ook sterk ons streven gericht zijn'.

Als redenen die uiteindelijk de doorslag hebben gegeven bij het besluit om Jong Nederland in Limburg te handhaven, kunnen genoemd worden :

1. dat er naast de verkennerbeweging met zijn sterk-methodische opzet en de vrije jongensclubs plaats was voor een 'tussenbeweging', die enerzijds methodisch werkte en anderzijds grotere vrijheid van beweging liet;
2. dat in grote delen van Limburg - speciaal op de vele dorpen in het noorden - de verkennerbeweging nooit gefunctioneerd had en men dus geen concrete mogelijkheden had om in de naaste omgeving contacten te onderhouden voor training e.d. Als Jong Nederland werd opgeheven, voelden vele leiders daar zich in de steek gelaten.

Ongeveer anderhalf jaar had Jong Nederland gebalanceerd op de rand van voortbestaan of verdwijnen, doorwerken of opgeheven worden. In de lente van 1946 - de diocesaan aalmoezenier wijst daarop in zijn artikel van het geciteerde nummer van het leidersblad - komt de beweging tot nieuw leven en in de komende jaren

Omslag van het leidersblad 1946 - 1956

zal ze verder uitgroeien. Pas als Jong Nederland in het Limburgse land stevig is gevestigd, zal het moment aanbreken, waarop de beweging ook landelijk tot ontwikkeling kan komen, en dan op een onverwachte manier bijdragen zal tot de eenheid in het katholiek jeugdwerk.

Nog even terugkijken

In het besluit van de bisschoppen over de eenheid in de katholieke jeugdbeweging van 9 juli 1945 wordt Jong Nederland, opgericht na de bevrijding van het zuiden van ons land, op één lijn gesteld met de drie vooroorlogse katholieke jeugdorganisaties. Dat heeft hier en daar nogal verwarrend gewerkt, zó zelfs dat men wel op de bewering stoot, dat Jong Nederland ook een vooroorlogse, maar dan louter Limburgse jeugdbeweging was. Hoe zulke beweringen in omloop komen, is moeilijk na te gaan; aan het feit, dat Jong Nederland 6 december 1944 werd opgericht, doen ze niets af. Dat ze naast de drie vooroorlogse katholieke jeugdorganisaties in het bisschoppelijk besluit is opgenomen, zou er op kunnen wijzen, dat deze jeugdbeweging na de bevrijding al iets was gaan betekenen en niet genegeerd kon worden.

Zoals uit het voorafgaande blijkt, heeft het niet lang geduurd, voordat duidelijk werd, dat datgene wat in 1944-1945 in Limburg niet haalbaar was, ook landelijk in 1945-1946 niet gerealiseerd kon worden: de éne katholieke jeugdbeweging, waarin plaats zou zijn voor alle jeugdigen tot 17 jaar. Er bleken te grote verschillen te bestaan in visie op de betekenis van de jeugdbeweging, de verhouding tot de Katholieke Actie, de methodische opzet, de inhoud van het spel van verkennen, de waarde van de sport enz., om een werkbare eenheid mogelijk te maken. Die verschillen vonden hun oorzaak óók in soms vele jaren gegroeide gevoeligheden waarbij rationele en emotionele motieven een rol speelden. De opdracht van de bisschoppen was goed beschouwd nogal gecompliceerd: in enkele korte zinnen werden wensen geformuleerd die een geheel nieuwe (jeugd-)wereld opriepen en in de praktijk ook nog voor verschillende uitleg vatbaar bleken te zijn. De grootste verschillen werden zichtbaar bij de interpretatie van 'de grondslag van het spel van verkennen'.

Dat de Verkenners met deze 'grondslag' een voorsprong hadden

op de andere jeugdbewegingen, lijkt aan geen twijfel onderhevig. Als organisatie hadden zij nationaal en internationaal banden, die ook volgens de bisschoppelijke richtlijnen gehandhaafd moesten worden, waartegen niemand bezwaar kon hebben. Toen er echter gesproken werd over benoemingen, bleek dat men die nationale en internationale aansluiting zwaar liet wegen: volgens de verkenners konden alleen diegenen die een verkennersvolmacht hadden, op bepaalde posten benoemd worden. Dit ging zelfs zo ver, dat men in het dagelijks bestuur wilde terugkomen op een in het algemeen genomen besluit om in Limburg een niet-verkenner tot diocesaan commissaris voor te dragen. Ook de inleidingskursussen die in het hoofdkwartier ontworpen waren, waren nagenoeg geheel op verkennersleest geschoeid en riepen dan ook de nodige irritatie op bij vertegenwoordigers van de andere groeperingen, toen bleek, dat met hun opmerkingen en voorstellen geen rekening werd gehouden. Rond de kursussen en benoemingen ontstonden de eerste diepgaande meningsverschillen in het dagelijks bestuur en ze bleven meespelen tot de laatste vergadering.

Als complicerende faktor wordt ook het feit gezien, dat de Verkenners onmiddellijk na de bevrijding boven de grote rivieren hun hoofdkwartier in Den Haag gevestigd hadden en van daaruit werkten, terwijl Kruisvaart en Jonge Wacht besloten hadden geen nationaal orgaan meer op te richten. Dit verkenners-hoofdkwartier werkte toen feitelijk al voor het geheel en bleef min of meer een eigen leven leiden, ook toen het voorlopige (dagelijks) bestuur van de éne katholieke jeugdbeweging aan het werk ging. Er zijn nooit degelijke lijnen geweest tussen dit (dagelijks) bestuur en het hoofdkwartier; soms werkte men volledig langs elkaar heen. De slechte verkeersverbindingen in die tijd zijn wel mede een oorzaak van vele kommunikatiestoornissen, maar verklaren niet alles. De hoofdoorzaak zal wel geweest zijn, dat het voorlopige (dagelijks) bestuur niet in staat bleek werkelijk leiding te geven... Het hoofdkwartier ging in elk geval zijn eigen weg.

Men heeft het, vooral in het begin, wel eens doen voorkomen, alsof het niet bereiken van de eenheid een 'kwestie Limburg' was. Hoezeer dit onjuist is, kan o.a. blijken uit het feit, dat ook de heer B. Evers al vrij snel grote moeite had met de gang van zaken, terwijl de heer J. van Hees, die onder het nieuw benoemde bestuur

nog een functie als 'hoofdkwartierscommissaris (HKC) voor jongensclubs' in overweging wilde nemen, in mei 1946 volledig afhaakte, omdat hij 'zo langzamerhand... alle vertrouwen verloren' had (brief van 25 mei 1946). Zo had ieder van de leden van het dagelijks bestuur zijn redenen, waarom hij meende te moeten afzien van verdere medewerking aan de totstandkoming van de éne katholieke jeugdbeweging, waaraan men toch allemaal vol enthousiasme begonnen was.

Er is nog weinig gepubliceerd over de gang van zaken in de katholieke jeugdbeweging na de bevrijding. In het eerste cahier van de *Memoreeks*, 'herinneringen aan personen en gebeurtenissen uit het katholieke leven', uitgegeven door het Katholiek Documentatie Centrum van Nijmegen, 1975, schrijven twee (oud-)verkennerseleiders 'over: Katholieke jeugdbeweging'. Mr. J.W.M. Rademaker, die talrijke functies vervulde bij de Katholieke Verkenner, ook op landelijk niveau, was 'na de oorlog net te jong, althans te pril om de hele politiek te doorgronden die er toe leidde dat de Katholieke Jeugdbeweging werd opgericht'. In zijn korte bijdrage (blz. 82-84) spreekt hij o.a. over 'een soort universeel karakter' van het Verkennen en vervolgt: 'De Katholieke Jeugdbeweging werd, ongetwijfeld na bijzondere gekwalificeerde discussies, opgericht, met daarin de Verkenner van de Katholieke Jeugdbeweging. Behoeftte bleek er toch en steeds weer te zijn aan een beweging van jongens in uniform; in de verte, en later van dichtbij, geënt op Jong Nederland uit het Limburgse, de enig overlevende van voor de oorlog. Het Jongensgilde van de Katholieke Jeugdbeweging is op- en ingericht, en vindt verder zijn weg als Jong Nederland. Eerbied daarvoor heb ik in hoge mate. Een Baden-Powell wordt slechts heel af en toe geboren of gevonden. Het blijkt een reuzenopgave een jeugdbeweging te bedenken zonder er een aftreksel van het Verkennen van te maken. In vele jaren, mede dankzij Kruisvaart / Jonge Wacht / Jong Nederland, is dat toch gelukt'. Behalve de historische vergissing, dat hij Jong Nederland als 'overlevende van voor de oorlog' ziet, geeft deze samenvatting een bondige schets van de ontwikkelingen. Enigszins geladen is de uitvoeriger bijdrage van Jan Wygerinck, destijds betrokken bij de trainingsstaf van de Verkenner, later

o.a. beheerder van het buitencentrum Gilwell-St. Walrick te Overasselt (blz. 122 - 127). Naar aanleiding van 'de merkwaardige opdracht (van de bisschoppen) om alle jeugdwerk in het katholieke spel van Verkennen onder te brengen', schrijft hij o.a.: 'We hebben gevochten, vooral onder leiding van H.J. van Harderwijk, de Hoofdkwartierscommissaris voor de Training, tegen de verroomsing van het Verkennen. Er kwamen gevechten van mensen die het Verkennen te naturalistisch vonden, en van hen, die dit juist een goed vonden. We gaven... geen krimp en wonnen het pleit' (blz. 125-126). H. J. van Harderwijk was een van de twee vertegenwoordigers van de Katholieke Verkenner, die door de bisschoppen benoemd waren in het bestuur van de te formeren éne katholieke jeugdbeweging voor jongens; hij werkte tegelijk free-lance voor het hoofdkwartier van de Verkenner in Den Haag. Van hem was bekend, dat hij voorstander was van een onverkort voortzetten van het Verkennen, zoals zich dat vóór de oorlog in Nederland ontwikkeld had; hij voelde niets voor het bewust invoeren van de sportspelen. De 'gevechten' over het al dan niet naturalistische van het Verkennen dateren al van de dertiger jaren. Na de oorlog werd er opnieuw over gediscussieerd. Een bekende publikatie uit die tijd is het boek van W. Smet S.J., *Op het kruispunt van natuur en genade* - Is het verkennen naturalistisch? Vlaamsche Scoutspers, Brussel 1946. - In het (dagelijks) bestuur heeft deze controverse, althans bewust, nauwelijks een rol gespeeld. Wat de auteur precies bedoelt met 'verroomsing', is niet uit de tekst op te maken. Zelf heb ik daarover geen 'gevechten' meegeemaakt en de vergaderverslagen spreken er niet van. Nu zegt dit laatste niet alles, want die verslagen zijn summier en geven zelfs niet aan, of ze zijn goedgekeurd (ze zijn dat zeker niet altijd). Voor zover ik weet, ging de 'strijd' vooral om methodische kwesties. Zo schreef ik in een brief van 2 november 1945 aan Mgr. Dr. F. Feron, die het overleg in het bisdom Roermond voorzat, o.a.: 'Als ik heel eerlijk mijn mening mag zeggen, dan is het deze: dat ik het gevoel heb, dat "men" mij als hoofdbestuurslid ongevaarlijk vindt en mij desnoods daarin de functie toevertrouwt van Hoofdkwartier-Commissaris van Katholieke Actie: als er maar niet aan de Verkennerij als zodanig geraakt wordt en de praktische leiding én in het land én in het diocees aan Verkenner wordt toevertrouwd'.

Er zijn zeker meerdere redenen aan te geven, waarom het streven naar eenheid mislukte, en de betekenis van ieder afzonderlijk werd en wordt niet door iedereen als even belangrijk ervaren. De diepste reden lijkt wel te zijn: een eenheid in het katholiek jeugdwerk, die velen tijdens en kort na de oorlog als een ideaal voor ogen had gestaan, was een utopie, zoals eenheidstrevingen op vele andere gebieden uiteindelijk ook niet reëel bleken. De alledaagse praktijk was ook hier weerbarstiger dan de idealistische theorie. Vandaar dat meerderen gingen denken aan een 'eenheid in verscheidenheid', die vooral van onderaf zou moeten groeien; wel zou van het begin af meer organisatorische samenwerking tussen de onderscheiden vormen van jeugdwerk mogelijk en wenselijk zijn dan vóór de oorlog, toen men naast (en soms tegen) elkaar werkte.

De ontwikkelingen die wij intussen hebben meegemaakt, bevestigen het goed recht van deze opvatting en laten tegelijk zien, dat ook een 'eenheid in verscheidenheid' weer uit elkaar kan vallen of in elk geval andere vormen krijgen dan in één katholieke jeugdorganisatie. Jong Nederland is immers in de loop van de jaren toegetreden tot de ene Katholieke Jeugdbeweging en moest nauwelijks tien jaren later meemaken, dat die éne jeugdbeweging landelijk gelijkwideerd werd. Maar hiermee lopen wij vooruit op hetgeen zich in het katholiek jeugdwerk afspeelde in de jaren na 1946.

2. Stabilisatie en uitbouw

1946 - 1956

Vanaf mei 1946 kon het 'Leidersblad van de katholieke jeugdbeweging Jong Nederland' *Lichtboei* maandelijks in druk verschijnen. Omdat er vanaf 1944 tot dan toe onregelmatig en gestencilde nummers waren uitgegeven, werd de jaargang 1946/1947 de tweede in de reeks. Met *Lichtbloei* werd de titel hernomen, die het leidersblad voor de Werkgroepen van de Katholieke Actie in oorlogstijd gedragen had (blz. 49): een lichtbaken in een moeilijke tijd.

Al in het eerste nummer werd bijzondere aandacht gevraagd voor de sportspelen als een van de 'aantrekkelijker middelen', met name voor oudere jongens, maar dan moet men ze 'ernstig en serieus aanpakken: er degelijk bij trainen' (blz. 8-9). Die bijzondere aandacht was nodig, want lang niet alle jeugdleiders waren van het belang van 'sport in de jeugdbeweging' overtuigd. In het algemeen stond ze in de vooroorlogse jeugdbeweging niet hoog aangeschreven. Sportspelen konden dan wel eens een zekere rekreatieve functie hebben - zo was veelal de opvatting -, tot de eigenlijke jeugdbewegingsactiviteiten konden ze niet gerekend worden. Gezien de gunstige ervaringen met experimenten wilde Jong Nederland de sportspelen in de éne katholieke jeugdbeweging integreren. Men kon daarbij verwijzen naar de 'Instructie' voor het voorlopige bestuur, waarin met evenveel woorden gesproken werd over 'differentiatie van de senioresgroepen naar... belangstelling voor sport'. De inbouw van de sportspelen als integrerend deel bleek echter 'op de grondslag van het spel van verkennen' vooralsnog niet te realiseren, tenminste niet in Nederland. De Vlaamse Scouts werkten al langer in die richting en 'de Jamboree in Moisson heeft ons laten zien, dat de buitenlandse verkenners de sportbeoefening als een der voornaamste taken van het verkennen be-

schouwen', zo lezen wij in het *Leidersblad* van de KJB (1947, blz. 210). Voorlopig moest Jong Nederland alleen proberen de overtuiging, dat de sportspelen waardevol konden zijn in het jeugdwerk, methodisch gestalte te geven. Dat gebeurde dan ook, toen men na pasen 1946 weer zelfstandig ging opereren. En al heel gauw werd er ook volop gesport bij de junioren.

Opvallend is de eerste jaren ook het ijveren voor de herbouw van 'de Spar', het buitencentrum dat door de Jonge Wacht in 1938 te Haelen bij Roermond was geopend. De gebouwen hadden vooral de laatste maanden van de oorlog veel geleden, niet zozeer door het oorlogsgeweld zelf als wel vanwege het feit, dat 'de Spar' ontmanteld was door mensen uit de omgeving die veel of alles hadden verloren en daar nog een en ander vonden dat het leven een beetje draaglijker kon maken. Besloten werd een geheel nieuw buitencentrum te bouwen, niet langer van hout, zoals het eerste, maar met stenen gebouwen. Er werd een loterij op touw gezet om 'de Spar' meteen goed op te bouwen, want met alleen de bijdragen uit het fonds voor de wederopbouw was dit niet mogelijk. Alles is zeer voortvarend aangepakt, zodat het buitencentrum op 24 augustus 1947 geopend kon worden in het bijzijn van de bisschop van Roermond, Mgr. Dr. G. Lemmens, en de Commissaris van de Koningin ('de gouverneur') van Limburg, Mr. Dr. Fr. Houben én vele honderden leiders en jongens.

'Toelichting op de eisenkaart'

Om die leiders en jongens was de herbouw begonnen. De eerste sportweekeinden waren al in 1946 gehouden, terwijl de werkzaamheden aan de herbouw in volle gang waren. In 1947 volgde de eerste 'Sparcursus', een weekcursus waaraan 33 leiders deelnamen. In datzelfde jaar werd ook begonnen met het 'diocesaan weekend voor jongens', voor de eerste keer in Geleen, in volgende jaren steeds op 'de Spar', waardoor het ook al gauw de naam kreeg van 'Spartornier'. Het eerste weekeinde stond - geheel in de lijn van de hierboven geschetste ontwikkeling - vooral in het teken van de sport en werd een groot succes. Geleidelijk zou het zich inhoudelijk ontwikkelen tot een toernooi, waarbij alle aspecten van Jong Nederland weerspiegeld werden: het buitenleven, de creativiteit, de sportspelen.

Heel hard is in 1946-1947 gewerkt aan een heruitgave van de methodiek. Toen het niet haalbaar bleek op korte termijn te komen tot een uitgave, die naast praktische richtlijnen ook dieper zou ingaan op het waarom van de verschillende onderdelen, werd besloten tot het samenstellen van een *'Toelichting op de eisenkaart* van de katholieke jeugdbeweging Jong Nederland', Proosdij, Meerssen 1947, 56 blz. De inleiding zegt o.a.: 'Getracht is vooral concreet aan te geven, *wat* wij met de verschillende "eisen" bedoelen en wat zij inhouden'. Het was dus vooral een praktische handleiding, die, hoe voorlopig ook bedoeld, toch voor een groot deel het gezicht van Jong Nederland zou gaan bepalen.

Het lijkt de moeite waard ook nu weer even stil te staan bij de doelstelling, waarmee het boekje opent. Er was namelijk een kleine commissie ingesteld om de doelstelling, zoals ze was opgenomen in de eerste *Methodiek*, op haar inhoud te toetsen. In deze commissie hadden, naast enkele stafleden, o.a. zitting de latere bisschop Dr. A. Hanssen en de latere directeur van het Hoger Katechetisch Instituut, Dr. W. Bless S.J. Beiden hadden artikelen over het jeugdwerk gepubliceerd die de aandacht trokken. De commissie kwam tot de volgende formulering:

*'Jong Nederland is een jeugdbeweging
van katholieke jongens van 12-17 jaar,
die met medewerking van ouders
die hen begrijpen, liefhebben en leiding willen geven,
zichzelf vormen, als mens en als christen,
voor hun persoonlijk leven en voor hun leven in de gemeenschap'.*

In vergelijking met de tekst uit 1945 zijn er enkele wijzigingen aangebracht, die het jeugdbewegingskarakter van Jong Nederland sterker benadrukken. Het 'zichzelf vormen', de zelfvorming, krijgt meer nadruk, en wel 'als mens en als christen'; naast het 'persoonlijk leven' staat nu het 'leven in de gemeenschap', waar eerder gezegd werd: 'in hun eigen jeugdleven' en 'in het maatschappelijk leven'. 'Wij stellen ons op het standpunt - aldus de *Toelichting*, blz. 6 - dat de jeugdbeweging de jongens hoofdzakelijk een gemeenschapsvorming moet doen verwerven door eigen activiteit. Die gemeenschapsvorming wordt op de eerste plaats gegeven in en door het spel'.

In de komende jaren zullen zowel de gemeenschapsvorming, 'de gemeenschapsgedachte in de praktijk', als de functie van 'het spel' nog vaak onderwerp van discussie zijn en zowel theoretisch als vooral praktisch worden uitgewerkt.

Differentiatie in de praktijk

Een van de nieuwe aspecten in Jong Nederland als jeugdbeweging is, dat men geen uniforme 'eisenkaarten' heeft ingevoerd, maar naast 'algemene eisen', die aan iedere jongen gesteld worden, aan de groepen mogelijkheden liet tot differentiatie en ook iedere jongen nog bijzondere kansen bood voor het beoefenen van zijn hobbies.

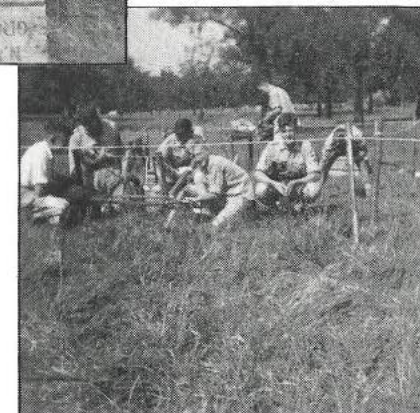
'Bij deze eisen ligt het zwaartepunt bijna volledig op het *spelelement*. En één van de kenmerken van de vernieuwing, die Jong Nederland nastreeft, is, dat wij uitgaan van het heel eenvoudige, maar al te dikwijls vergeten *feit*, dat niet alle jongens getrokken worden tot dezelfde spelen. Willen wij de massa in onze beweging trekken en tevens bereiken, dat de massa zich ook bij ons blijft thuisvoelen, dan moet iedere jongen bij ons *zijn* spel kunnen spelen' (*Toelichting*, blz. 22).

Het klinkt ons nu wellicht wat naïef in de oren, maar vóór en in de eerste jaren na de oorlog dachten velen in jeugdbewegingskringen 'de massa' te kunnen bereiken; ook aan de éne katholieke jeugdbeweging, die aanvankelijk werd nagestreefd, lag de gedachte ten grondslag, dat ze alle jeugdigen moest kunnen omvatten. Hoe irreëel deze verwachting ook bleek te zijn, het mag toch als een zekere doorbraak gezien worden, dat het arsenaal van spelmogelijkheden werd uitgebreid. Welke uitgangspunten men koos, vertelt de *Toelichting* bij het beantwoorden van de vraag: en welk spel is het dat de jeugdige wil spelen?

'Wij kunnen vier grote groepen onderscheiden in de jongens:

1. *Het sporttype*. Deze praat over sport, bezoekt wedstrijden van de sport, die hem trekt, en wil zelf ook dikwijls "sportman" zijn.
2. *De romanticus*. Deze houdt van zwerven door Gods vrije natuur, bouwt hutten en graaft hollen; hem trekt vooral het buitenleven.

Kamp van Jong Nederland, afdeling Swalmen, 1953

3. *Het technisch type.* Deze kent alle soorten vliegtuigen; hij kan geen motor zien, of hij moet hem bekijken; hij prutst, maakt zelf modellen, enz.
4. *Het culturele type.* Deze voelt zich vooral aangetrokken door de schoonheid; speelt graag toneel, houdt van declameren, van muziek, enz.

Bovengenoemde typen zullen in werkelijkheid zelden of nooit zuiver voorkomen; meestal zijn ze gemengd. De meeste jongens zullen graag aan sport doen, maar tevens graag kamperen. Anderen zullen belangstelling hebben voor techniek en sport; voor toneel en kampeleven enz. Maar bij bijna alle jongens kan men een bepaalde voorkeur waarnemen, iets waar ze altijd weer opnieuw door getrokken worden, terwijl het andere meer "bijkomstig" hun belangstelling heeft.

Op bovenstaande gedachten zijn de differentiatie- en keuze-eisen gebouwd: de jongens de kans geven hun voorkeur ook in de jeugdbeweging te laten volgen, zonder daarbij hun algemene vorming - de algemene eisen - te verwaarlozen' (blz. 22-23).

De differentiatie heeft in de praktijk van het groepsleven duidelijk gestalte gekregen. Ook nu kent men in Jong Nederland groepen, waar hetzij het buitenleven, hetzij de sport, hetzij de culturele activiteiten, de creativiteit, de voorkeur hebben en dus het meest, en hopelijk ook op de best mogelijke manier beoefend worden, overeenkomstig de stelregel: wat *meer* gedaan wordt, moet ook steeds *beter* gedaan worden. De keuze-eisen die vooral gericht waren op het technisch type zijn geruisloos verdwenen; de vier 'soorten' zijn zo teruggebracht tot drie, zoals ook aanvankelijk de opzet was: het uitgesproken technisch type komt in de jeugdbeweging moeilijker tot zijn recht en zal meer voldoening vinden in de gespecialiseerde clubs. Voor een deel geldt dit ook het sporttype. Na de oorlog hebben wij dan ook een spectaculaire groei meegemaakt van de jeugdafdelingen bij clubs van diverse sporten. Het uitgesproken sporttype hoort in de sportclub thuis en dit is vanuit Jong Nederland ook bevorderd. Daarbij valt het alleen maar toe te juichen, dat de jeugdafdelingen van de sportclubs veelal het een en ander hebben willen 'leren' van de jeugdbeweging en eenzijdige sportbeoefening hebben doorbroken door hun club-middagen en -avonden en niet het minst door hun zomerkampen. Was er voor

de oorlog nog sprake van een zekere concurrentie tussen jeugdsport en jeugdbeweging - mocht de jeugdafdeling van de sportvereniging wel op kamp gaan? mocht de sportclub haar velden wel afstaan aan de jeugdbeweging? -, na de oorlog is die op de meeste plaatsen verdwenen. Weinigen zullen er nu nog moeite mee hebben, dat er zomerkampen voor de sportjeugd worden georganiseerd en dat de jeugdbewegingsgroep op gezette tijden aan sport doet.

Jong Nederland en het Verkennen

'Wie het ontstaan van Jong Nederland kent, weet dat er nog al wat te doen is geweest over onze opvatting over "het spel van Verkennen" en over de ontwikkeling, die de "Verkenners van de Katholieke Jeugdbeweging" hebben doorgemaakt en nog doormaken'. Met deze zin begint een passage over 'Jong Nederland en het spel van verkennen' in het lustrumnummer van het leidersblad *Lichtboei*, december 1949, met als ondertitel: 'Vijf jaren Jong Nederland'.

Reeds in 'de tijd van onzekerheden', december 1945, werd in een (toen nog gestencild) nummer van het leidersblad uitvoerig het standpunt van Jong Nederland ten opzichte van het spel van verkennen uiteengezet. Met name werd daar gesproken over 'de eisen om aangesloten te worden' bij de Wereldbroederschap:

1. wet en belofte;
2. patrouillesysteem;
3. buitenleven;
4. progressieve training.

Deze vier eisen werden volledig door Jong Nederland onderschreven; alleen... ze werden voor een niet gering deel anders geïnterpreteerd dan de toenmalige hoofdleiding van de Nederlandse Katholieke Verkenners - met alle gevolgen van dien...

Het kan niet de bedoeling zijn heel de controverse hier weer op te rakelen; het heeft ook geen enkele zin. Het zou echter ook onjuist zijn in een historische samenvatting onvermeld te laten, dat Jong Nederland heel wat aan het 'spel van verkennen' te danken heeft. In publikaties over de vooroorlogse jeugdbewegingen is wel gezegd, dat bijvoorbeeld de Jonge Wacht voor haar activiteiten

voor 50% stelde op het Verkennen en voor de andere 50% eigen wegen ging. Nu kan men over dit soort percentages altijd twisten; het hangt er mede van af, welke uitgangspunten men kiest. Zo kan men ook zeggen, dat Jong Nederland, zeker in het begin, voor heel wat meer dan 50% stelde op het Verkennen, mits men 'het spel van verkennen' breder ziet dan het intertijd in het katholieke verkennen vorm gekregen had. Want - zo werd in het vermelde lustrumnummer gezegd: 'Ook in de Verkennerbeweging zelf is er zo veel verscheidenheid tussen de verschillende landen, en worden zo verschillende opvattingen gehuldigd over diverse onderdelen, dat men hoogstens de Verkennerbeweging in een bepaald land met een andere jeugdbeweging vergelijken kan. Men hoeft b.v. maar een beetje te weten van de ontwikkelingen, die de Vlaamse Verkennerbeweging doormaakt, om te kunnen besluiten, dat men daar andere wegen bewandelt dan in ons land' (blz. 113). Een andere opvallende uitspraak in dit verband is wel, dat 'het spel van verkennen' in Jong Nederland werd beoefend als onderdeel van het spelprogramma in zijn geheel. Het ging daar met name om het 'primitieve buitenleven', dat in Jong Nederland lang niet zo'n centrale plaats had als in het Katholieke Verkennen: 'in zoverre het primitieve buitenleven voor de jeugd een aantrekkelijk spel is, kan het echter in Jong Nederland beoefend worden en tot zijn recht komen. Het is - zoals ieder ander goed spel - bij ons één spel, zonder die bepaalde code, waarin de jeugd (het leven) verkent' (blz. 114).

Dat in dit lustrumnummer gewezen werd op het verschil in opvatting over het primitieve buitenleven, vindt zijn oorsprong hierin, dat dit ook sterk gepousseerd werd in de besprekingen rond de éne katholieke jeugdbeweging. Bij Jong Nederland werden kamperen en bivakkeren op één lijn gezien; de jongens konden een van beide kiezen. De Verkenner vonden het niet juist, dat er na de welvenleeftijd nog door de jongens gebivakkeerd werd. Het was het zoveelste verschilpunt dat bij het zoeken naar volledige samenwerking meespeelde.

Geconfronteerd met dit soort 'verschilpunten', zal menigeen nu wellicht vreemd opkijken; wij hebben intussen wel geleerd het nodige te relativiseren, óók in de jeugdbeweging. Die jeugdbeweging was behoorlijk dogmatisch - hoe vreemd dat misschien ook voor

een 'jeugd'-beweging klinkt -, maar ook aan haar zijn de ontwikkelingen in maatschappij en kerk niet ongemerkt voorbij gegaan. Dat wij nu tegen heel wat dingen anders aankijken dan toen, is daarom ook niet zo verwonderlijk.

Enkele grepen uit 1947 - 1954

Met de *Toelichting op de eisenkaart* was een nieuw uitgangspunt gegeven, dat vanuit een bepaalde praktijk beschreven was en nu verder in de praktijk vertaald moest worden. Een hulpmiddel daarbij was *Het Anker*, een gestencild werkblad voor leiders, dat vanaf het begin van 1947 maandelijks werd uitgegeven. Er verschenen ook eenvoudige brochures als handreikingen voor de eisenkaarten en naast de kamp- en bivakkursussen werden trainingsdagen gehouden, waarbij die voor de sportspelen het meest in trek bleven.

In 1949 werd in Venlo de eerste leidersretraite gehouden, gevolgd door een tweede in 1951 te Spaubeek, beide met ruim 60 deelnemende leiders. Als een bijzonder hoogtepunt is door velen ervaren de Rome-vaart, van 5 tot 16 april 1950, waaraan 21 aalmoezeniers en 121 leiders deelnamen; het dubbelnummer van juli-augustus 1950 van *Lichtboei* werd er volledig aan gewijd.

Uit 1950 zijn nog twee interessante, totaal verschillende feiten het vermelden waard: de verschijning van het jongensblad *De Vuurtoren*, dat aanvankelijk voor het distrikt Venlo werd uitgegeven, maar in dat jaar voor alle jongens beschikbaar werd gesteld. Het tweede feit: na een spannende competitie werd de handbalclub *Vlug en Lenig* uit Geleen Limburgs en lands-kampioen. Deze club - nog steeds in de hoogste regionen spelend van de Nederlandse Handbalbond - is namelijk mede opgericht door leiders van Jong Nederland en de eerste aanvoerder en trainer was tegelijk stafleid van de beweging voor de sport.

4 november 1951 werd op 'de Spar' op speelse wijze afscheid genomen van hoofdaalmoezenier Th. Geelen, vanwege zijn benoeming tot pastoor. Hij had aan de wieg van Jong Nederland gestaan en mocht toen zijn eigen 'grafsteen-als-aalmoezenier' ont-hullen, die nog steeds 'de Spar' siert. Als zijn opvolger werd diezelfde dag geïnstalleerd aalmoezenier P.H. Bongarts.

Regelmatig keren in die jaren bepaalde hoogtepunten terug: het

diocesaan weekeinde en diverse sporttoernooien voor de jongens; Sparkursus, sportkursussen enz. voor de leiders; aalmoezeniersdagen; de Sparvaert. In de overzichten, gepubliceerd in het leidersblad bij gelegenheid van het vijf- en tien-jarig bestaan, zijn ze allemaal vermeld. Hier stippen wij nog slechts enkele momenten aan.

Van 18 tot 21 augustus 1952 werd te Venlo vanuit Jong Nederland de eerste jeugdwandelvierdaagse georganiseerd, een evenement dat jaarlijks zou terugkeren en waarvoor uiteindelijk een eigen stichting in het leven werd geroepen. De eerste drumbands werden opgericht. In 1954 werd gestart met een 'verloofden- en gehuwdendag' op 'de Spar', om de (toekomstige) echtgenoten van de leiders ook eens te laten proeven van een buitendag in het centrum. Bij gelegenheid van het tweede lustrum werd onder de jongens een grote lustrumwedstrijd gehouden. Een aparte belevenis was de Sparvaert tijdens het weekeinde van 8-9 mei 1954. Toen de leiders stonden aangetreden voor de sluiting, klonken plotseling de brandsirenes: het bleek dat er brand was uitgebroken in het bos, waarin het buitencentrum gelegen was. Snel werden er maatregelen getroffen: een gedeelte van de leiders ontruimde de gebouwen; een ander gedeelte trok er met alle op de Spar aanwezige gereedschappen op uit om mee te helpen bij het blussen van de bosbrand. En het lukte! Vlak bij de gebouwen kon de brand tot stilstand worden gebracht. De politie verklaarde reeds tijdens het blussen, dat het aan de leiders van Jong Nederland te danken was, dat deze brand zo snel geblust kon worden en zo het buitencentrum van een nieuwe ondergang gered.

'De Katholieke Jeugdbeweging in het Bisdom Roermond'

Onder deze kop verscheen zowel in het *Leidersblad* van 'de Katholieke Jeugdbeweging' (KJB) als in *Lichtboei* van oktober 1955 een verklaring, gedagtekend Meerssen, 14 september 1955, waarin de leidingen van de Verkenner van de KJB en van Jong Nederland in het bisdom Roermond bekend maakten, dat Jong Nederland was toegetreden tot de KJB. In die KJB zou Jong Nederland de plaats innemen, 'die in andere bisdommen door het Jongensgilde wordt ingenomen. Jong Nederland zal dus nu zijn plaats gaan innemen

in de Nationale Gilderaad en daar - door onderlinge uitwisseling van gedachten - trachten te komen tot een zo innig mogelijke samenwerking'. Vanzelfsprekend had de bisschop van Roermond deze verklaring van harte goedgekeurd en bekrachtigd door de benoeming van diocesane funktionarissen, zowel voor de KJB in zijn geheel als voor de drie groeperingen, die samen de KJB vormden en nu ook in Limburg volledig konden gaan samenwerken:

- de Verkenner;
- het Jongensgilde met Jong Nederland - later voor het gehele land (Gilde-) Jong Nederland genoemd;
- de Clubs en patronaten - later alleen nog Jongensclubs genoemd.

Op de Proosdij in Meerssen, waar Jong Nederland vanaf het begin zijn zetel had, werd nu het diocesaan hoofdkwartier van de KJB gevestigd en de daar werkzame J. Cortenraad werd algemeen diocesaan sekretaris van de KJB.

Deze gezamenlijke verklaring had een betrekkelijk korte voorgeschiedenis. In het verleden waren er wel eens kontakten geweest tussen leiders en bestuursleden van het Jongensgilde en Jong Nederland, waarin naar elkaars werk werd geïnformeerd, overeenkomsten en verschillen naar boven kwamen, vage mogelijkheden tot samenwerking werden uitgesproken, enz. De 'echte' gesprekken over een mogelijk toetreden van Jong Nederland tot de KJB werden vooral geëntameerd door aalmoezenier P. Bongarts van Jong Nederland. Als aalmoezenier van de Katholieke Actie voor de mannelijke jeugd had hij regelmatig contact met aalmoezeniers uit andere bisdommen. Daarbij werd steeds duidelijker, dat meerderen van mening waren, dat de 'tussenvorm' tussen Verkenner en Jongensclubs in de nationale KJB meer zou kunnen gaan betekenen, als Jongensgilde en Jong Nederland tot samenwerking zouden komen. Binnen de KJB was het vooral de assistent hoofdkwartiers-commissaris (AHKC) voor het Jongensgilde, Frans Hummelman, die elders zijn voelhorens uitstak. Zo heeft hij in het begin van 1955 gesprekken gehad met de leiding van het Katholiek Meisjesgilde (KMG) om de mogelijkheden voor meer samenwerking af te tasten. Die gesprekken werden vrij snel afgebroken, terwijl die met vertegenwoordigers van Jong Nederland geïntensiveerd werden en uiteindelijk tot de gewenste samenwerking leidden.

In het *Lichtboei*nummer van september 1955 vinden wij de eerste toespeling op het toetreden van Jong Nederland tot de KJB. Daar werd het openingswoord van hoofdcommissaris G. Houwen van Jong Nederland afgedrukt, dat hij had uitgesproken bij gelegenheid van de Sparvaert, 9-10 juli 1955 (die in dat jaar overigens in Maastricht plaats had vanwege de Heiligdomsvaart die daar gehouden werd). Hij zei toen o.a.: 'Een goed, verantwoord jeugdwerk heeft geen extra reclame nodig, het propageert zichzelf. Dit standpunt is volkomen juist gebleken, en als de tekenen niet bedriegen - het laatste Spartornier is het tastbare bewijs - dan is de tijd van de kinderziekten volkomen voorbij en tevens rijp de vleugels verder uit te slaan. - Qui potest capere capiat' - wie het vatten kan, vatte het (blz. 54).

Via een speciale boodschap heetten de voorzitter en de hoofdaalmoezenier van de KJB in oktober 1955 Jong Nederland hartelijk welkom in de gelederen. Eén zin mag hier wel geciteerd worden, omdat ze zuiver uitdrukt, wat bij het samengaan was overeengekomen: 'Jong Nederland zal toetreden tot de nationale raad van het Jongensgilde, maar zelf bepalen op welke wijze en wanneer het elementen van het Jongensgilde overneemt'. In het streven naar een zo groot mogelijke eenheid stond voorop: niets forceren, geleidelijk aan het samengaan bevorderen, een rijpingsproces alle kansen geven. Het is niet onwaarschijnlijk, dat juist door een grote mate van geduld-beoefening en een daarmee tegelijk groeiend vertrouwen in elkaar de volledige eenheid tussen Jongensgilde en Jong Nederland sneller bereikt werd dan menigeeen verwacht had. Beide hadden dan wel gemeen, dat zij een 'tussenvorm' waren van Verkenner en Jongensclubs, maar alleen reeds in hun oorsprong waren er verschillen: Terwijl Jong Nederland vanaf het begin méér voortbouwde op uitgangspunten van het Verkennen, stond het Jongensgilde dichter bij de Jongensclubs, waarin de plaatselijke gilden dikwijls hun oorsprong vonden.

De eerste besprekingen vielen tussen de viering van het tienjarig bestaan van Jong Nederland (6 december 1954) en van de KJB (gevierd op 27 november 1955 met een Congres in Den Bosch). Dit Congres was de eerste gelegenheid waarbij Jong Nederland natio-

Olympische Dag van het Jongensgilde, 1954

naal binnen de KJB verwelkomd werd. En al werden enkele vertegenwoordigers aanvankelijk voor Duitse gasten aangezien - waarschijnlijk omdat zij met elkaar spraken in het Maastrichts -, de ontvangst was hartelijk en de (soms hiernieuwde) kennismaking met bestuurleden en funktionarissen van de KJB zonder meer plezierig.

In Limburg zelf werd de diocesane leiding van de KJB op 14 januari 1956 te Roermond in een plechtige zitting geïnstalleerd door de bisschop-coadjutor Mgr. Dr. A. Hanssen, die bij deze gelegenheid een inleiding hield, waarin hij zeer ad rem inging op de groei van Jong Nederland naast de Verkenners. Andere sprekers op deze zitting waren de diocesaan voorzitter van de KJB Mr. M. Custers, hoofdaalmoezenier A. Verhoeven van de KJB en de nu diocesaan aalmoezenier van de KJB geworden P. Bongarts. - Een verslag van deze installatie en de tekst van de gehouden inleidingen werden opgenomen in het februari-nummer 1956 van *Lichtboei*.

Organisatorisch was hiermee de eenheid een feit. Jong Nederland kon nu waar gaan maken, dat men zich van het begin af terecht beschouwd had als een volwaardige jeugdbeweging, die niet alleen in Limburg, maar nationaal kon funktioneren. En het Jongensgilde kreeg er binnen de KJB een partner bij, waardoor het in één slag het ledenaantal verdubbeld zag en nationaal ook meer gezicht kreeg. De eerste kontakten tussen stafleden van Jongensgilde en Jong Nederland zijn kennelijk goed en vruchtbaar geweest, want de hoofdcommissaris van het Jongensgilde, A. Th.G. Michels, schreef in het meinummer 1956 van *Lichtboei*, waarin hij zich persoonlijk tot de leiders van Jong Nederland richtte: 'Mijn benoeming tot hoofdcommissaris viel bijna samen met de gebeurtenis van het samenvloeien van de KJB met Jong Nederland. Kunt U zich voorstellen, dat dit even een moeilijkheid voor mij betekende? Ik vroeg mij nl. af of ik in staat zou zijn voldoende bij te dragen tot het verstevigen van de nieuwe banden. De contacten die ik inmiddels met Uw functionarissen heb gehad zijn van zo prettige aard geweest, dat ik alleen nog maar optimistisch ben. U kunt zich gelukkig prijzen zulke aanvoerders te bezitten, terwijl ik mij verheug, dat wij oprechte vrienden gevonden hebben in uw staf' (blz. 1).

Het Jongensgilde

Alvorens in te gaan op de verdere samenwerking, lijkt het nuttig even stil te staan bij het ontstaan en de werkwijze van het Jongensgilde binnen de Katholieke Jeugdbeweging. Dit zal hier slechts beknopt gebeuren, voor zover het kan bijdragen tot een beter verstaan van de ontwikkelingen in de komende jaren, waarin Jongensgilde en Jong Nederland naar elkaar toegroeiden en na vrij korte tijd een volledige eenheid gingen vormen.

In 'de geschiedenis van het Jongensgilde', een bijdrage aan het lustrumnummer van het *Leidersblad*, juli-augustus 1952, schrijft hoofdaalmoezenier A. Verhoeven, dat het Jongensgilde officieel is opgericht op 6 augustus 1947; de eerste besprekingen hadden op 17 maart plaats gehad (blz. 136-137). In de tussenliggende maanden heeft hij nog geprobeerd - zo blijkt uit een verslag aan de bisschoppen - de medewerking te krijgen van topmensen uit Jonge Wacht, Kruisvaart en Jong Nederland voor de op te richten 'tussenvorm' tussen Verkenners en Jongensclubs. In een bespreking op 17 mei 1947 kwam men niet tot overeenstemming. De leidingen van Jonge Wacht en Kruisvaart wilden, 'omdat men zich niet aan vroegere afspraken heeft gehouden', alleen meewerken aan een nieuwe vorm van jeugdbeweging, als deze een geheel eigen leiding kreeg, los van het bestaande hoofdkwartier, wel organisatorisch verbonden met de KJB. Dit was zowel voor het bestuur als voor het hoofdkwartier en de diocesane leidingen van de KJB onaanvaardbaar, omdat het naar hun mening niet strookte met het van de bisschoppen ontvangen mandaat. Na intern intensief overleg volgde in het septembernummer 1947 van het *Leidersblad* de aankondiging: 'Het Jongensgilde. Een nieuw methodiek in de katholieke jeugdbeweging'. Daarin lezen wij o.a.:

'Steeds meer werd duidelijk, dat niet langer gewacht mocht worden. En zo is na maanden hard werken een nieuwe vorm gevonden...' Het Jongensgilde 'is geen verwaterd verkennen, het is evenmin een doublure van het verkennen, het is ook niet minder volmaakt'; het wordt getrokken (niet door het patrouillesysteem met zijn meer individuele vorming, maar) 'door de familiale band van een grotere jongensgemeenschap die als een geheel optreedt'. 'Wat hier geboden wordt als nieuwe vorm is dus nog slechts het raam, een vertrekpunt, een eerste aanduiding, een eerste inzet' (blz. 160-162).

Voortaan vinden wij in het *Leidersblad* regelmatig bijdragen over het Jongensgilde. De nadruk wordt er voortdurend op gelegd, dat 'werkwijze en programma overal verschillend' zijn. Er is een basisprogramma, dat veronderstelt, dat er gewerkt wordt op de vijf 'vormingsgebieden: godsdienstige, culturele, sociale, nationale en lichamelijk vorming' (oktober 1947, blz. 179-181). Hoe men dat plaatselijk doet, wordt aan de inventiviteit van de leiders overgelaten.

Via een artikel in *Dux* (februari 1948, jrg. 15, blz. 131-134): 'Het Jongensgilde. Een nieuwe vorm van jeugdbeweging' bracht H.J. van Harderwijk het gilde voor een breder publiek in de openbaarheid, maar blijkens de reacties ook in opspraak. De auteur zette bij zijn beschrijving van de 'diepere gronden' voor dit 'nieuw systeem' verkennen en gilde naast elkaar. En al was hij zich bewust van de risico's van zijn werkwijze, hij zal niet hebben kunnen vermoeden, dat hij in feite zodanige tegenstellingen opriep, dat aalmoezenier A. Verhoeven zich genoodzaakt zag in een uitvoerig artikel van het *Leidersblad* er op terug te komen (juli 1948, blz. 174-176): 'Jongensgilde en Verkennen'. Hij schreef o.a.: 'Het Jongensgilde staat nog tezeer in de kinderschoenen, om een theoretische beschouwing geheel los te kunnen zien van de praktische moeilijkheden. Vele lezers hebben gedacht: "zie je wel, daar heb je het al: het gilde wordt in de hoek gedrukt van de "show", het uiterlijk vertoon en wat dies meer zij, en het verkennen is toch eigenlijk het neusje van de zalm. Want dit is gebaseerd op "het natuurlijke jongensspel", terwijl voor het gilde de "dril en de exercitie" overblijven. Maar dit zou nu precies fataal zijn'. De aalmoezenier besloot zijn reactie met een tweetal opmerkingen:

1. 'Verschillen onderkennen is nuttig, maar in ieder geval moet de beweging in haar karakteristiek verbonden blijven met de wortel waaruit zij haar typische vorm en haar kracht trekt'; dit werkt hij nog kort uit.
2. 'Evenmin als een jongen in eerste instantie verkenners wordt om wet en belofte na te leven, maar wel omdat hij dat verkennen wel leuk vindt... evenmin zal de jongen zich aansluiten bij het gilde, omdat de Christus-Koning-ideologie hem onweerstaan-

Het Roothaan Gilde, Den Haag, op kamp, 1956

baar trekt. Maar hij zal naar het gilde komen, omdat het er een gezellige boel is...'

De grote kracht van het gilde is, dat het 'zich telkens zal verjongen, om zich aan te passen aan de jongen die moet worden bereikt'.

Ideaal en praktijk in het Jongensgilde

In het decembernummer 1948 van het *Leidersblad* werd gepleit voor een 'concreet Jongensgilde-ideaal': 'In vele gesprekken wordt de wens geuit om een concretisering van het min of meer abstracte ideaal van het gilde: strijdbaarheid en dienstbaarheid'. Het Jongensgilde wil modern en eigentijds zijn, met 'een beetje romantiek', het zal 'als een modern ridderschap klaar staan voor God, Kerk en Vaderland, klaar staan voor het Gilde, klaar staan om anderen te helpen in ridderlijke dienstbaarheid'. Er volgt dan een oproep 'tot een onderlinge gédachtenwisseling' (blz. 347).

Het ideaal vinden wij o.a. omschreven in de brochure: *Waar het op aan komt in het Jongensgilde*, 'door een aalmoezenier' - als wij daarvoor invullen hoofdzaalmoezenier A. Verhoeven, zullen wij er wel niet ver naast zitten (Sint Joris Uitg. Den Haag, 1949, 24 blz.). Aan de uiteenzetting ligt een Christus-Koning-mystiek ten grondslag, die nog uitstijgt boven hetgeen in de vooroorlogse Kruisvaart en Jonge Wacht aan leiders en jongens werd voorgehouden. De titels van de drie hoofdstukken geven er een idee van:

- I De Christus-Koning gedachte in het Jongensgilde;
- II Koningsdienst: Klaar staan voor Christus Koning in trouwe dienstbaarheid;
- III Offerdienst: Klaar staan voor Christus-Koning in edelmoedige offerbereidheid.

Het bleek geen eenvoudige zaak deze ideaalstelling in handreikingen voor de leiders te konkretiseren. Een aparte moeilijkheid was nog, dat het Jongensgilde in de verschillende bisdommen uiteenlopende uitgangspunten had. In het Bisdom Den Bosch bijvoorbeeld was men onmiddellijk na de bevrijding al gestart met 'Pioniers', een vorm van jeugdwerk die uitdrukkelijk bedoeld was om later op te gaan in de ene katholieke jeugdbeweging op de grondslag van het spel van verkennen. Een aantal van deze pioniersgroepen bleef echter zelfstandig doorwerken, met name op

het platteland, en vormde de eerste groepen van het Jongensgilde. Het bisdom Den Bosch was dan ook de regio waar het Gilde het sterkst vertegenwoordigd was. De assistent diocesaan commissaris voor het Jongensgilde daar, van 1947 tot 1954, ADC Jan Bögels pleitte al in 1949 voor 'het proevensysteem in het gilde' (*Leidersblad*, febr. 1949): een onderdeel van het gildeprogramma, waarvoor blijkens de praktijk veel leiders grote interesse hadden. In reactie er op wees hoofdaalmoezenier A. Verhoeven echter nogmaals uitdrukkelijk op de vrijheid om het systeem al dan niet te gebruiken: 'het basisprogram blijft de gouden draad welke door alle bijeenkomsten heenloopt... De proeven zijn goed als ze de jongens aan hun beweging binden en met enthousiasme worden aanvaard'. Maar men hoeft ze niet te gebruiken (blz. 51-52).

Aan de training van de leiders werd veel zorg besteed. In het bisdom Den Bosch werden in 1949 de eerste Kroonkursussen van 4 dagen gegeven. Naast de 'gemeenschapskampen' werden ook toernooien voor de jongens georganiseerd.

Meer eenheid in het Gilde

Het Jongensgilde kende buiten Noord-Brabant, dat verreweg het grootste aantal leden telde, een concentratie in Twente en rond Hilversum, terwijl er uit Noord en Zuid Holland enkele meerintensief-werkende groepen zich aansloten. Dit aansluiten betekende niet, dat men meteen overal dezelfde beleidslijn volgde. Dit is uit het *Leidersblad* van die jaren duidelijk af te lezen. Zo werd bijvoorbeeld in september 1949 geschreven: 'Niemand kan er dus van spreken, dat hij een groepering van Rakkers heeft. Maar wel kunnen er groepen zijn die *straks* de officiële methodiek van dit werk gaan aanvaarden' (blz. 257-258). Op 1 juli 1950 werd echter de eerste bijeenkomst gehouden van leidsters uit het bisdom Haarlem: in Bloemendaal kwamen er 20 bij elkaar om te spreken over het Rakkerswerk onder vrouwelijke leiding.

De hoofdleiding van het Jongensgilde werd gevormd door H.F.M. Baron van Voorst tot Voorst, tevens voorzitter van de KJB en hoofdcommissaris van de Verkenners en de Jongensclubs, en A.J.L. Verhoeven, die hoofdaalmoezenier was voor dezelfde groeperingen. Zij zagen er het belang van in, dat er een eigen landelijke functionaris kwam voor het Jongensgilde en stelden per 1

november 1949 Ad Toonen aan als assistent-hoofdkwartierscommissaris (AHKC) voor het Jongensgilde. Hij heeft deze functie niet lang vervuld, want op 4 maart 1951 emigreerde hij naar Tasmanië. Door de benoeming van Mr. H.J.M. Megens tot zijn opvolger werd in de vakature voorzien. In diezelfde tijd werd ook A.Th.G. Michels aangezocht als Hoofdkwartierscommissaris (HKC) voor het Jongensgilde, een functie die hij per 1 januari 1952 aanvaardde; voortaan zou hij de nationale gilderaad voorzitten.

Voor de viering van het vijfjarig bestaan van het Gilde, 6 augustus 1952, werd een nationaal lustrumkamp voorbereid, waar 1.500 tot 2.000 jongens werden verwacht. Vanwege de toen heersende kinderverlamming moest het kamp worden afgelast. Wel werd de gelegenheid aangegrepen om in het *Leidersblad* uitvoerig te schrijven over de eerste jaren van het Jongensgilde en de verwachtingen voor de toekomst, met name in de nummers van juli-augustus tot december 1952. Het blad kende, na een aanlooperperiode vanaf midden 1951, met ingang van 1952 twee edities: een voor de Verkenners en een 'algemene editie', die zich vooral richtte op de Jongensclubs en het Jongensgilde. De lustrumviering vond een onverwacht hoogtepunt in de viering van het feest van Sint Maarten op 11 november 1952, toen 600 leiders en jongens naar Utrecht kwamen voor een vreugdevuur en een défilé.

Onder leiding van HKC A. Michels en AHKC H. Megens werd hard gewerkt aan de nationale opbouw van het Jongensgilde. Op 29 november 1952 werd een nationale staf voor de inleidingscursussen samengesteld en op 7 maart 1953 werd de eerste bijeenkomst gehouden voor assistent-distriktscommissarissen voor het Gilde met 30 aanwezigen. Korte tijd later, van 10 tot 15 augustus werd de eerste nationale Kroonkursus gegeven in Overasselt met 9 deelnemers. Nog steeds waren er discussies over het al dan niet invoeren van het proevensysteem. In oktober 1953 schreef AHKC H. Megens hierover een uitvoerig artikel in het *Leidersblad*, met als conclusie: 'Samenvattend zou ik willen zeggen: het Basisprogramma blijft de gouden draad welke door alle bijeenkomsten loopt. Hier wijken wij dus nimmer van af. Het proevensysteem zien we louter als vrije-tijdsbesteding voor de jongens thuis, die meer willen dan de normale bijeenkomsten' (blz. 175).

In de jaren 1953-1954 werd begonnen met een organisatorisch nieuwe opbouw van de KJB. Naast de voorzitter van de KJB kwamen er drie HKC's, voor ieder van de drie groeperingen - Verkenners, Jongensgilde, Jongensclub - één: de eenheid wordt gehandhaafd, omdat men samen blijft werken onder één voorzitter, en tegelijk krijgen de drie groeperingen meer zelfstandigheid. De bedoeling was, deze opbouw ook in de diocesen door te voeren. Mede vanwege de nieuwe opbouw van de KJB werd aan Mr. H.J.M. Megens de functie van tweede sekretaris KJB aangeboden; hij trad officieel pas als zodanig in functie, toen per 1 februari 1954 Frans Hummelman was aangetrokken als zijn opvolger AHKC voor het Jongensgilde. In diezelfde tijd werd de nieuwe gildemethodiek aangekondigd: het zal een uitgave worden 'die bestemd is voor het gehele land en dus in alle diocesen kan worden gebruikt. Dat is op zich al iets nieuws' (*Leidersblad*, april 1954, blz. 71). Ook in het jaarverslag over 1953, dat voor het eerst in het blad werd opgenomen (1954, blz. 147-158) wordt gesproken over 'de algemene lijn, die in 1952 werd begonnen (en) ook in 1953 werd voortgezet - hiermee wordt bedoeld: het zoeken naar meer eenheid' (blz. 151).

'Sta klaar'

'Sta klaar' was het devies van het Jongensgilde; het werd ook de titel van het nieuwe 'gildeboek', dat in het midden van 1954 verscheen: *Sta klaar*, met als ondertitel: 'Het Jongensgilde in de Katholieke Jeugdbeweging', een uitgave van 52 bladzijden, met een voorwoord van HKC A. Michels, die o.a. schreef: 'Uit het hele boekje blijkt, dat binnen het raam van deze methodiek een grote mate van vrijheid mogelijk blijft, zodat het Jongensgilde aangepast kan worden aan de plaatselijke situatie en ook aangepast aan de mentaliteit van de jongen uit een bepaalde streek of uit een bepaald milieu. Het Jongensgilde is dus geschikt voor alle jongens, juist omdat het de nodige soepelheid bezit' (Ten geleide, blz. 3). De kern wordt gevormd door een verhaal met toelichting, 'dat uitsluitend bedoeld is om de leiders te inspireren en hen een gegeven aan de hand te doen, dat alle activiteiten zou kunnen samenbinden'. Aan het verhaal gaat een korte uiteenzetting over 'De vrije jeugdvorming' en de spelsfeer vooraf. Er op volgt: een drievoudi-

ge toelichting op het charter; het gilde en de maatschappij; het buitenleven, waarna een uiteenzetting over 'de techniek en organisatie' de uitgave besluit.

Ook hier dus: méér een ideële opzet van waaruit gewerkt kon worden dan een methodiek die richtingen aangaf voor konkreet uit te werken programma's. Aan het 'proevensysteem' wordt nog geen bladzijde gewijd, want 'juist zal over het algemeen een gilde, waar een grote groep jongens aan proeven werkt, een uitzondering zijn'; ze 'moeten gezien worden als een besteding van vrije tijd buiten de uren van de bijeenkomst' (blz. 42). In het verhaal staat de gemeenschapsgedachte centraal: 'Er is maar één mogelijkheid: te blijven (in de nederzetting) en samen een nieuwe gemeenschap op te bouwen' (blz. 19).

De uitgave werd een nieuwe bron van inspiratie voor de beweging en een stimulans tot meer nationale samenwerking. Bij gelegenheid van de eerste nationale bijeenkomst van leiders en leidsters, de eerste Kaderschouw op 25-26 juni 1955 in Vught, zei HKC A. Michels o.a. daarover: 'Het vinden van een eigen vorm was geen sinecure. U weet, dat wij nog steeds werken aan deze vorm, al hebben wij het gepresteerd om nu voor het gehele land de uniforme uitgave "Sta klaar" het licht te doen zien. Ik wil hiermee zeggen, dat er nog verschillende zaken zijn die om nadere bestudering en uitwerking vragen'. Hij wijst daarbij met name op 'het probleem van hetzelfde rakkerspel in de verschillende diocesen', dat de aandacht blijft vragen (*Leidersblad*, september 1955, blz. 161).

Een maand later verscheen in het blad de hiervóór al genoemde verklaring over 'De Katholieke Jeugdbeweging in het bisdom Roermond' over het toetreden van Jong Nederland tot de KJB. De hoofdaalmoezenier en de voorzitter van de KJB tekenden daarbij aan: 'Jong Nederland zal echter trachten in dit kader zoveel mogelijk samen te werken en ook het Jongensgilde van haar ervaringen te laten profiteren. Dit zal niet moeilijk zijn, omdat het Jongensgilde en Jong Nederland op belangrijke punten grote overeenkomsten vertonen' (blz. 174). Bij die 'punten van overeenkomst' waren aanwijsbaar: het centraal stellen van 'de gemeenschapsgedachte' en 'het vrijheidsprincipe'. In de uitwerking er van

waren echter verschilpunten eveneens aanwijsbaar. Zo werd bij het Jongensgilde nagenoeg de gehele uitwerking aan de leiders en leidsters overgelaten, terwijl de leiders in Jong Nederland algemeen aanvaarde 'eisenkaarten' tot hun beschikking hadden, waarin zowel werd aangegeven, wat van iedereen verwacht werd, als welke mogelijkheden er waren tot differentiatie op de terreinen van creativiteit, buitenleven en sport.

Niet alleen het toetreden van Jong Nederland tot de KJB bracht een wijziging teweeg in de positie van het Jongensgilde, ook binnen de KJB werd de nieuwe opzet voor het geheel verder uitgewerkt: Per 1 januari 1956 was H.F.M. Baron van Voorst tot Voorst afgetreden als voorzitter van de KJB en daarmee ook als hoofdcommissaris (HC) van de drie groeperingen. Er zou nu een algemene voorzitter komen voor de KJB, terwijl iedere groepering zijn eigen HC kreeg: daarmee wilde men iedere groepering meer kansen geven om haar eigen leven te leiden en tegelijk een hechte eenheid handhaven. Het lag geheel in de lijn van de verwachtingen, dat de HKC voor het Jongensgilde A. Th. G. Michels nu HC werd en de algemene leiding van het Jongensgilde op zich nam (*Leidersblad*, februari 1956, blz. 30). De benoeming van een nieuwe voorzitter voor de KJB liet even op zich wachten. Per 16 maart 1957 werd dit Mr. H.A.L.M. Disch.

Gilde - Jong Nederland

Het is naar onze overtuiging een uitstekende keuze geweest, dat men, toen eenmaal besloten was tot een samengaan van Jongensgilde en Jong Nederland, niet begon met theoretische discussies over punten van overeenkomst en verschil, maar dat men zeer praktisch te werk is gegaan. Op een vergadering van het Gilde-team, dat belast was met de uitwerking van de methodiek van het Jongensgilde, op 5 maart 1956 - de eerste waarop vertegenwoordigers van Jong Nederland waren uitgenodigd -, was het voornaamste agendapunt: een vergelijking van de 'eisenkaarten' en de diverse 'proeven' die gehanteerd werden. Er was een schriftelijke consultatie aan vooraf gegaan, zodat er vrij snel spijkers met koppen geslagen konden worden.

Van 26 tot 31 augustus 1956 werd een gezamenlijke Kroonkursus in Overasselt georganiseerd, met een staf uit het Jongensgilde en

Jong Nederland. Al in het juli-augustusnummer van het *Leidersblad* kon worden aangekondigd, dat er een 'installatie- en prestatiekaart 3de klas Jongensgilde - Jong Nederland' zou verschijnen, 'een eerste stap naar eenheid' (blz. 155). En enkele maanden later - in het novembernummer van *Lichtboei* en het decembernummer van het *Leidersblad* - konden de eerste 'punten van overeenstemming' worden gepubliceerd over onderdelen, waarover tot dan toe uiteenlopende opvattingen of praktijken bestonden:

1. De officiële naam zal zijn: Gilde - Jong Nederland.
 2. De patroon is Sint Maarten (bij Jong Nederland was het Sint Jan de Doper).
 3. Er komt één insigne.
 4. Er is één centrale cursus voor de hoogste leidersvorming, de zgn. Kroonkursus.
 5. Er verschijnen nieuwe installatie- en prestatiekaarten; de installatiekaart en de prestatiekaart derde klas zijn al beschikbaar.
- 'Dit laatste punt - zo tekent de redactie van *Lichtboei* er bij aan - is voor onze beweging het belangrijkste; het raakt het dagelijks werk in de troepen en de activiteiten, die door ons als centraal gezien worden'. Dat de benaming 'eisenkaart' vervangen is door 'prestatiekaart' wordt als een verbetering gezien, waarvoor al eerder gepleit was: 'er wordt in de jeugdbeweging niet zozeer iets van de jongens "geëist"; het is veel meer zó, dat de jongen iets wil "presteren"'. En die prestaties worden dan op een kaart gehonoreerd' (blz. 88).

Het begin van samengaan in methodisch opzicht was hiermee gemaakt. Nieuwe prestatiekaarten riepen automatisch ook de vraag op naar een nieuwe handreiking er bij. Er werden commissies geformeerd die daaraan zouden gaan werken. 'Na dit alles - zo schrijft de diocesaan aalmoezenier van Roermond in het laatste nummer van *Lichtboei*, december 1956 - is het gezamenlijke leidersblad eigenlijk een soort vanzelfsprekend sluitstuk van de organisatorische opzet' (blz. 98). Binnen de KJB kreeg Gilde-Jong Nederland met ingang van 1957 'een eigen editie van het Leidersblad', waarin ook *Lichtboei* was opgenomen.

1956 was een overgangsjaar. In het begin van dat jaar kreeg het Jongensgilde zijn eigen hoofdcommissaris in de persoon van

Viering van het St. Maartensfeest, 11 november

A. Michels. Jong Nederland moest midden in dat jaar afscheid nemen van de man die de beweging eerst als hoofd-, daarna als diocesaan commissaris gediend had: Sjra Houwen. Op zijn eigen manier had hij ruim 10 jaren leiding gegeven: 'hij commandeerde weinig en kreeg toch vanzelfsprekend van anderen alles gedaan', zo werd hij bij zijn afscheid getypeerd (*Lichtboei*, oktober 1956, blz. 65). Zijn drukke werkkring als directeur van een grote kweekschool (pedagogische akademie) maakte het hem onmogelijk zijn functie in de jeugdbeweging te vervullen, zoals hij dat wenste. Omdat hij al het mogelijke wilde doen om het toetreden van Jong Nederland tot de KJB voor te bereiden en op de juiste wijze tot stand te brengen, bleef hij zelfs langer aan dan hij oorspronkelijk van plan was. De eenheid van Jongensgilde en Jong Nederland mag gezien worden als een kroon op zijn werk.

Toen er door een samenloop van omstandigheden niet aanstonds een opvolger te vinden was, die voldoende was ingewerkt, werd in de Limburgse staf besloten, dat men de werkzaamheden onderling zou verdelen: pas wanneer het samengaan van Jong Nederland met het Jongensgilde konkrete gestalte gekregen had - en daarvoor voelde de gehele staf zich verantwoordelijk -, zou een nieuwe diocesaan commissaris worden aangezocht.

Met de verschijning van het laatste nummer van *Lichtboei* op 6 december 1956 had Jong Nederland - om even de terminologie aan te houden - zijn laatste reddingsboei verspeeld voor het geval dat het samengaan met het Jongensgilde zou mislukken. Iedereen was er echter van overtuigd, dat het niet meer mis kon gaan. In een goed jaar was het gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de jongens die gekozen hadden voor Gilde-Jong Nederland sterk gegroeid - dat waren toen voor geheel Nederland 6.854 geregistreerde leden, waarvan Jong Nederland en het Jongensgilde ieder ongeveer de helft inbrachten. Er zouden nog de nodige spanningen ontstaan, want voor een echte eenheid zou de een of de ander nog wel iets prijs moeten geven. En 'elke wijziging hoe gering ook (is) niet prettig voor de leiders en leidsters' (*Leidersblad*, december 1956, blz. 222-223). Maar er was een basis gelegd in een aantal praktische uitgangspunten en bovenal waren er vriendschapsbanden ontstaan, die alle vertrouwen gaven in de toekomst.

3. Organisatie en beweging

1957 - 1963

Organisatorisch was de eenheid in Gilde-Jong Nederland vanaf 1957 rond, althans in grote lijnen. Er was één nationale leiding, één leidersblad, één kroonkursus, één kaderschouw voor alle leiders en leidsters; één jongensblad, één nationaal toernooi voor de jongens. Voor het werk in de groepen was er één landelijke installatiekaart en de eerste landelijke prestatiekaarten waren beschikbaar, de andere in voorbereiding.

Methodisch was de eenheid echter nog in een beginstadium. Telkens weer doken er vragen op over onderdelen, waaraan de een meer, de ander minder belang hechtte. Hoe kon het ook anders? Alleen al de naam 'Gilde-Jong Nederland' had iets tweeslachtigs en gaf uitdrukking aan de feitelijkheid, dat hier leiders, leidsters en jongens vanuit twee tradities bij elkaar gebracht waren. Volgens sommigen speelden in die tradities 'principiële verschillen' nauwelijks een rol; anderen dachten daar minder licht over. Hoe dit ook zij - het hangt er maar vanaf wat men onder 'principiële verschillen' verstaat -, 'gevoeligheden' waren er in elk geval en die hebben vaak, zoals ook al eerder isesignaleerd, een niet geringe invloed.

Het eerste grote landelijk beraad

Op 9 en 10 maart 1957 had het eerste grote landelijk beraad plaats, dat een beeld gaf van de stand van zaken in het hele land en tegelijk een basis legde voor een verdere groei naar eenheid: een weekeinde voor de distriktsstaven te Boxtel, waar ook de landelijke en diocesane staven aanwezig waren. Reeds bij de inleiding werd er op gewezen, dat er 'nog tal van moeilijkheden' te overwinnen waren en dat misschien wel een 'volledige heroriëntering' no-

dig zou zijn. Het weekeinde stond in het teken van het dilemma: 'een geleidelijke verandering van een en ander of een totale omschakeling op een bepaald tijdstip?'

De bijeenkomst bleef niet beperkt tot inleidingen en discussies. Er werd ook gezamenlijk gespeeld en getraind: op zaterdag was er een 'kennelijk uitputtend spel' en in de loop van de zondagmorgen was er gelegenheid kennis te maken met kastie. Het was namelijk de bedoeling de leiders voor te bereiden op het komende nationaal toernooi, het eerste na het samengaan, waar kastie een van de sportspelen was. 'Samen iets ondernemen' heeft in de jeugdbeweging altijd hoog aangeschreven gestaan. In Gilde-Jong Nederland is eens te meer duidelijk geworden, hoe belangrijk het is, naast gesprek en discussie, ook gezamenlijk op te trekken en met elkaar te spelen: via de nationale toernooien en de voorbereidingen daarop groeide de 'eenheid in de praktijk', omdat men om een goed toernooi te kunnen houden moest uitgaan van een aantal activiteiten die door de jongens al eerder beoefend waren.

In het verslag van dit weekeinde proeven wij iets van de gevoelheden op onderdelen waarover men het niet eens was, maar niet minder iets van het verlangen om de nieuw geboden mogelijkheden te benutten en samen verder te gaan. Er wordt gesproken over de bezwaren die aan 'klasse-eisen' kunnen kleven, maar ook over de ruime opzet van de aangeboden 'prestatiekaarten', waardoor de leider 'een stimulans (kan) vinden om alle mogelijke activiteiten, die de jongens interesseren, in zijn programma tot uitdrukking te brengen'. Er is waardering voor elkaars visie en men wil van elkaar leren. Uitdrukkelijk wordt gevraagd om de 'methodiek achter de kaarten', een wens die op niet al te lange termijn vervuld zou worden.

De algemene indruk uit het verslag is, dat verreweg de meeste aanwezigen gelukkig waren met de ontwikkelingen van het laatste jaar, terwijl er kritische vragen bleven op onderdelen. Volledige heroriëntering werd niet nodig geacht; misschien is ze gedeeltelijk wenselijk, 'b.v. in verband met charter of wet, rakkerskwestie'. Al met al had dit weekeinde iets van een gezamenlijke start van leiders en leidsters uit vele delen van het land: juist gezamenlijke bijeenkomsten - zo werd meermalen gezegd - van leiders en leidsters én van jongens zullen de eenheid doen groeien.

De rakkers

Tijdens het weekeinde werd speciale aandacht gevraagd voor de 'rakkerskwestie'. Dit verdient enige toelichting.

In het Jongensgilde werd een terminologie gehanteerd die ontleend was aan het oude gildewezen. Men onderscheidde 'kerels' (jongens van 14/15 tot 17 jaar), 'poorters' (11/12 - 14/15 jaar) en 'rakkers' (7/8 - 11/12 jaar). Deze jongste groepering stond onder leiding van leidsters en had een eigen methodiek.

Bij het samengaan werden de benamingen 'poorters' en 'kerels' vrij snel vervangen door de in Jong Nederland gebruikelijke 'juniores' en 'seniores'. Een groepering van jongens tussen 7/8 en 11/12 jaar was in het Limburgse Jong Nederland onbekend; men startte daar met groepen jongens van 11/12 jaar en 'achtte een jeugdbeweging van kleinere jongens niet zonodig', zo werd in Boxtel gezegd. Een van de voornaamste redenen voor deze opvatting was de bijzondere aandacht die er in Jong Nederland altijd geweest is voor de oudere jongen. De groeiende tendens om te starten met steeds jongere jongens was tot dan toe bewust afgehouden.

Het was dan ook begrijpelijk, dat op dit eerste gezamenlijke weekeinde er voor gepleit werd, dat het werk voor deze kinderen algemene erkenning zou vinden. 'Men kan stellen, dat de noodzaak van een jeugdbeweging voor deze kleinere jongens beslist minder groot is dan voor jongens van 12-17 jaar. Vele ouders kunnen deze immers zelf wel aan en hebben er de tijd voor.' Van de andere kant echter 'weten deze jongens vaak niet hoe zij hun vrije middag moeten doorkomen... vooral in de grote steden moeten de kleinere jongens de gelegenheid hebben te worden opgenomen'.

Al bleef er bij sommigen nog wel een zekere huiver bestaan, om met jongeren te starten, in de verdere ontwikkelingen is daar weinig van te merken. Ook in Limburg was men in een aantal plaatsen trouwens al begonnen met groepen van jongere jongens en mede van daaruit werd de vraag steeds sterker naar een aangepaste werkwijze, die tegelijk goed zou aansluiten op hetgeen bij de junioren gedaan werd. Het zou dan ook niet lang meer duren, of er werd naast het team dat werkte aan een vernieuwde methodiek voor junioren en senioren een rakkersteam geformeerd, dat zich ging beraden op een herziening van het 'Rakkersboekje', dat nog pas in 1956 was verschenen onder de titel *Rakkers*.

In beweging of beroering?

In het eerste nummer van 1958 van het *Leidersblad* schreef de redactie een artikel waaruit wij een idee krijgen hoever men intussen gevorderd was op de weg naar eenheid. Onder de titel: 'Jong Nederland - In beweging of beroering?' wordt de balans opgemaakt en gezegd, dat er de komende tijd 'redenen genoeg (zijn) om in beweging te raken'. Al wil men ook nu alle overhaasting vermijden, er zullen spijkers met koppen geslagen moeten worden en dat kan beroering wekken. Maar 'liever beroering rond het Leidersblad dan doodse stilte' (blz. 4-6).

Er wordt dan een overzicht gegeven van de genomen besluiten. Ter illustratie van de stelling, dat overhaastig genomen beslissingen soms ongedaan moeten worden gemaakt, wordt de naamgeving 'Gilde - Jong Nederland' genoemd. 'Op den duur raakten alle diocesaan-commissarissen ervan overtuigd, dat deze naam al te tweeslachtig was en daarom ook moeilijk hanteerbaar. Er stonden drie wegen open: een nieuwe naam, Jongensgilde of Jong Nederland. Voor de naam Jong Nederland, die uiteindelijk uit de bus is gekomen, pleiten verschillende redenen:

- 1e. Bij het herzien van de methodiek werd gesteld dat we niet moesten teruggrijpen op de middeleeuwen. Onze beweging moet eigentijds zijn en hieraan zal zeker in onze algemene naam uitdrukking moeten worden gegeven.
- 2e. Een nieuwe naam zoeken die even fris klinkt als Jong Nederland, is moeilijk. Bovendien zou het een geforceerde indruk maken als het voormalige Jongensgilde het been stijf had gehouden om in alles het eigene voorrang te geven.

De naam gilde blijft echter bestaan voor de plaatselijke afdeling' (*Leidersblad*, 1958, nr. 1 blz. 4-6).

De hier genoemde redenen voor de keuze voor de naam 'Jong Nederland' onthullen ook iets van de achtergronden voor de opbouw van de 'nieuwe' beweging waaraan men bezig was. In de discussies over de opzet van een nieuwe of vernieuwde methodiek speelde het al dan niet teruggrijpen op de middeleeuwen een grote rol. In Jong Nederland was van het begin in 1944 af een zekere huiver aanwezig om de jeugdbeweging te 'romantiseren' door een opzet

Carnaval van Jong Nederland, Heugemerveld, 1958

die cirkelde rond een verhaal of door alle activiteiten in een (romantisch) perspectief te plaatsen dat min of meer vooraf gegeven was: dat moest leiden tot geforceerdheid en onnatuurlijkheid in de praktijk van alle dag. Ga bijvoorbeeld de sportspelen maar eens telkens in een romantisch kader plaatsen...

Het was dan ook niet verwonderlijk, dat deze kwestie in het overleg tussen Jongensgilde en Jong Nederland diepgaand besproken werd. Toen eenmaal de principiële beslissing gevallen was: 'niet terug grijpen op de middeleeuwen' - hier verwoord rond de naamgeving, maar in wezen veel ingrijpender -, was er gekozen voor een belangrijk uitgangspunt bij het werken aan de methodiek (al was het dan op zich een negatief uitgangspunt). Dat in een aantal benamingen - gilde, vendel, rakkers - nog iets van de middeleeuwen bleef doorklinken, werd niet als bezwaarlijk ervaren: die namen zouden in het leven van alle dag wel een eigentijdse gevoelswaarde krijgen.

In het maartnummer 1958 van het *Leidersblad* werden de opmerkingen die waren binnengekomen naar aanleiding van het artikel 'in beweging of beroering' van januari besproken. Dit gebeurde zowel vanuit het standpunt van het Jongensgilde als vanuit het Limburgse Jong Nederland. In deze bijdrage (blz. 60-62) vinden wij interessant vergelijkingsmateriaal om een beeld te krijgen van de (soms uiteenlopende) visies op de ontwikkelingen.

Die ontwikkelingen gingen intussen door. De eerste landelijke toernooien waren gehouden, de eerste gezamenlijke kroonkursus; de nationale staf werd aangevuld en de diverse taken werden verdeeld. Een eerste ontwerp voor een hernieuwde methodiek werd aan de distrikts-commissarissen voorgelegd.

De nieuwe jaargang, 1958-1959, van het *Leidersblad* opende in september met de afkondiging van een nieuwe wet door hoofd-commissaris en hoofdaalmoezenier. Wij laten er hier de tekst van volgen; deze wet is er in zijn formulering nog steeds, de opvattingen over de betekenis en het gebruik er van zijn intussen echter nogal gewijzigd. Op zich zou het instructief zijn om vanuit publicaties over de methodiek in de loop van de jaren na te gaan, hoe men de wet zag en hanteerde. Het zou echter veel pagina's vragen om dit verantwoord te kunnen doen en die zijn niet beschikbaar. Daarom hier alleen de tekst:

*Een Jong Nederlander is:
een goed kameraad,
bereid om anderen te helpen,
sportief bij alles wat hij doet,
trouw aan zijn gegeven woord,
opgewekt en blij.*

In hetzelfde nummer wordt uitvoerig aandacht besteed aan een opgang zijnde discussie over 'Open en gesloten jeugdwerk', mede naar aanleiding van een artikel van hoofdaalmoezenier A. Verhoeven in het aalmoezeniersblad *Christus Lux* (1958, nr. 5). De kern van zijn betoog was: het gaat hier eigenlijk om een onjuiste tegenstelling, want een gezonde jeugdbeweging kan en moet altijd open staan voor hetgeen er in de jongens leeft.

Een nieuwe 'handreiking'

In het midden van 1959 verscheen *Sta klaar* - 'Handreiking voor Jong Nederland', de lang verwachte methodiek, tot stand gekomen in goed overleg tussen de nationale, diocesane en distriktsstaven. Wij geven eerst de titels en motto's van de hoofdstukken en gaan daarna kort op de inhoud zelf in:

- *Jong Nederland*
Jong Nederland wil leven! (blz. 5-14).
- *Jongens van twaalf tot zeventien*
Geef hun de kans! (blz. 15-24).
- *Spelen in Jong Nederland*
Speel, speel, speel.
Speel veel, speel beter!
Speel goed! (blz. 25-33).
- *Wet - Belofte - Installatie*
Samen spelen en werken (blz. 34-37).
- *Gemeenschapsleven*
'Delf waar je staat, want waar je staat is Klondyke' (blz. 59-69).
- *De persoon van de leider*
'Wij mogen dan van jeugdleiding spreken, als de opvoedingsinvloed uitgaat van de persoonlijkheid van de leider' (blz. 70-75).
- *Leiders en jongens*
(blz. 76-85).

- *De Katholieke Jeugdbeweging* (101-104); *Jong Nederland-lied* (105) - *Trefwoordenregister* (106).

'In heel dit "Sta klaar" wordt nagenoeg uitsluitend gesproken over datgene wat Jong Nederland te bieden heeft aan jongens vanaf elf/twaalf jaar. Voor de jongeren is er een eigen handleiding onder de titel "Rakkers" uitgegeven', zo lezen wij op blz. 15. De titel *Sta klaar* is ontleend aan het devies van het Jongensgilde.

Het eerste hoofdstuk komt tegemoet aan de wens van leiders uit het Jongensgilde om in het kort een globaal beeld te schetsen van hetgeen men wil. De vroegere methodiek liet de uitwerking nagenoeg volledig aan de leiders over. In deze uitgave worden echter de belangrijke onderdelen in de volgende hoofdstukken verder uitgewerkt - een wens die sterk leefde in het Limburgse Jong Nederland, waar men een enigszins gekoncretiseerde methodiek gewend was. Zoals uit de titels van de hoofdstukken valt af te lezen, geldt deze konkretisering de meest centrale punten uit de methodiek.

In zijn aanbieding van dit nieuwe *Sta klaar* aan de leiders wijst de assistent-hoofdaalmoezenier pater G.J. Adriaansen S.J. er op (*Leidersblad*, mei-juni 1959, nr. 9, blz. 135-138), dat de methodiek 'thans het stadium bereikt heeft, waarin het (men?) volledig zichzelf kan en durft te zijn. Doch niet alleen dat. Dit *Sta klaar* is ook het bewijs van de verrijking die de eenheid tussen het vroegere gilde en het voormalige Jong Nederland voor de hele beweging geweest is en nog steeds is. Dit manifesteert zich niet alleen in het feit, dat een van de vroegere kopstukken van het Limburgse Jong Nederland het leeuweaandeel gehad heeft in de moeizame arbeid van het schrijven, maar ook in het resultaat: dat namelijk verschillende terreinen, die tot de glorie van een der beide voormalige groeperingen behoorden, nu harmonisch tot een geheel zijn gegroeid. Als voorbeelden noem ik slechts de sport en de cultuur, twee uiterst voorname gebieden, die in hun samengaan een verrijking betekenen voor heel de methodiek'.

De auteur van bovenstaand citaat weet waar hij het over heeft, want hij was ook zelf zeer nauw betrokken bij 'de moeizame arbeid' aan dit *Sta klaar*. Waar hij 'als voorbeelden' de sport en de cultuur noemt, wijst hij op de twee tradities die in deze methodiek bij elkaar gebracht moesten worden: het Limburgse Jong Nederland dat, naast het buitenleven en culturele activiteiten, de sport

als wezenlijk onderdeel in de jeugdbeweging had gebracht, en het Jongensgilde, dat de cultuur, de creatieve elementen, meer dan de sport een centrale plaats gaf in het programma. En ook in de komende jaren zal men, soms meer soms minder opvallend, verschillen kunnen zien in de groepen, al naargelang de sportspelen of de culturele activiteiten er intensiever beoefend worden: de altijd door Jong Nederland gepropageerde differentiatie in de praktijk. Gezien in het licht van de ontwikkelingen, voorafgaand aan én volgend op de publikatie van *Sta klaar* is waarschijnlijk het hoofdstuk over 'Spelen in Jong Nederland' het meest illustratief. Uitvoerig wordt ingegaan op 'de betekenis van woorden als "spel - spelen - activiteiten"': wij mogen deze in het verband waarin ze hier gebruikt worden, niet te eng zien. Voor de jongens is spel: *alles wat zij uit eigen beweging graag doen, eenvoudig omdat zij het leuk vinden*. Als volwassenen kunnen wij aan een sportspel een andere "spelwaarde" toekennen dan aan handenarbeid, voor de jongen zijn beide spel (of saai, en dan begint hij er niet of moeilijk aan). Heel concreet zouden wij het doel van Jong Nederland durven formuleren als: *de jongens goed leren spelen*; daarbij komt het er weinig op aan welke activiteiten zij kiezen..., als de leider er maar attent op is, dat ze *goed* gedaan worden' (blz. 25).

Het eigene van Jong Nederland

In het hoofdstuk over de prestatiekaarten wordt een poging gedaan te omschrijven 'wat beschouwd mag worden als het eigene van Jong Nederland als zelfstandige groepering in de Katholieke Jeugdbeweging. De elementen er van zijn' (soms volgt de letterlijke tekst, soms een samenvatting):

- 'Verschillende spelvormen worden naast elkaar beoefend zonder dat één daarvan de andere overheerst'.
- 'Er is een grote vrijheid gelaten aan gilden, groepen en vendels in de mogelijkheden om op kamp of bivak te gaan en zo enige dagen met de jongens buiten te leven'.
- 'Het sportspel is ingeschakeld als wezenselement: het hoort bij het Jong-Nederland-spel evenzeer als bijvoorbeeld het buitenleven er bij hoort'.
- 'De jongen wordt alle vrijheid gelaten om zijn eigen hobby te ontwikkelen als volwaardige prestatie...'.

- 'De beleving van de gemeenschapsgedachte, speciaal in de eigen groep en het eigen vendel, wordt een concrete vorm gegeven, omdat iedere jongen zijn speciale vaardigheid en liefheerij in dienst kan stellen van zijn vriendenclub'. Als voorbeeld wordt vermeld: niet iedereen hoeft op kamp of bivak te kunnen koken, een tent te verzorgen enz.: het vendel als geheel moet kampvaardig zijn.
- ...'Een zelf gekozen prestatie zal zwaarder beoordeeld worden dan een andere waarmee ze kennelijk grotere moeite hebben om de eenvoudige reden dat deze hun niet aanspreekt'.
- 'Zowel de jongens als de leiders hebben een grote mate van vrijheid om het programma te bepalen...'

'Dit eigene bestaat dus uit meerdere elementen. Het merkwaardige is echter, dat men ze ieder afzonderlijk, of een aantal er van, niet kan beschouwen als *het* specifieke van Jong Nederland. Het geheel en de sfeer die dit geheel bepaalt (waarbij de gemeenschapsgedachte op de voorgrond staat) vormen het kenmerkende van de beweging, maar zoals het is met alles wat leeft: dit is niet in afzonderlijke delen uit elkaar te leggen zonder het geheel te schaden of zelfs alle leven te doden' (blz. 52-53).

Samen spelen en werken

In de handleiding *Sta klaar* had Jong Nederland een versterkte basis gekregen. Deze basis was niet ontworpen en beschreven door de hoofdleiding alleen, maar tot stand gekomen in voortdurende samenspraak tussen het nationaal bestuur en de diocesane staven. De besprekingen over de ontwerpen in de nationale Jong-Nederland-Raad waren - zoals gezegd wordt in de diskussienota *Samenwerking Katholieke Meisjesgilde-Jong Nederland* uit 1969, blz. 16 - 'soms vurig, om niet te zeggen heftig, maar men was bereid naar elkaar te luisteren en vond elkaar uiteindelijk op een methodische opzet, die in 1959 verscheen onder de titel *Sta klaar*'. Het stond dus bij voorbaat vast, dat de nieuwe handreiking door een grote groep gedragen zou worden.

Tijdens het schrijven van deze handreiking was uit de vertegenwoordigers van Limburg en voor het Jongensgilde vooral uit Noord-Brabant een team ontstaan, dat in de komende jaren natio-

naal het gezicht van Jong Nederland zou bepalen. Wat men in de methodiek als ideaal zag, werd ook in dit team nagestreefd en voor een groot deel verwezenlijkt: 'samen spelen en werken', de gemeenschapsgedachte tot leven gebracht in een groepje mensen die zich samen verantwoordelijk wisten voor het goed functioneren van Jong Nederland.

In de jaren 1958-1959 had nationaal een wisseling plaats van aalmoezeniers: A. Verhoeven werd als hoofdaalmoezenier opgevolgd door J. van der Meulen. Korte tijd daarna trad ook pater G. Adriaansen, die zich zo had ingezet voor de totstandkoming van *Sta klaar*, terug als assistent-hoofdaalmoezenier; hij werd opgevolgd door H. Schröder, die als aalmoezenier in het bisdom Den Bosch al met het werk van Jong Nederland vertrouwd was. Geleidelijk aan kreeg ook het rakkerswerk nationaal meer vorm. Het was, evenals het Jongensgilde, vooral van onderaf ontstaan, met het gevolg, dat er in de diverse bisdommen nogal verschillen waren. In het decembernummer 1960 van het *Leidersblad* wordt de 'Eenheid in het rakkerswerk' (blz. 78-80) aangekondigd: men is bezig met de uitwerking van de rakkersmethodiek; nu al wordt gevraagd om eenheid na te streven in de benamingen; er komen twee 'rakkerskaarten' beschikbaar, die meer lijn kunnen brengen in het werken met deze kinderen.

Van 18 tot 28 april 1962 organiseerde Jong Nederland samen met de Jongensclubs een Romereis. Dit was een uitvloeisel van de afspraak die gemaakt was tussen een aantal katholieke jeugdorganisaties van West-Europa om nauwer te gaan samenwerken. Deze jeugdorganisaties troffen elkaar in Rome en richtten daar de FIMCAP op: Fédération Internationale des Mouvements Catholiques Paroissiaux de la Jeunesse Masculine. Later werd deze ook opengesteld voor vrouwelijke jeugdorganisaties en werd de naam: Fédération Internationale des Mouvements de Jeunesse Catholique Paroissiaux, terwijl de afkorting FIMCAP behouden bleef.

Voor de methodiek werd een zekere afronding bereikt met de publikatie van het *Prestatieboekje eerste-klas*, dat op een eigen wijze nog eens liet zien, hoe de oudere jongen in Jong Nederland vele mogelijkheden vindt om zijn interesses uit te leven op een (of meer) van de drie terreinen: creativiteit, buitenleven, sport.

Jong Nederland geheel zelfstandig

Op het einde van de vijftiger jaren zochten de nationale leidingen van het katholieke mannelijke en vrouwelijke jeugdwerk nauwere kontakten met elkaar. Als resultaat daarvan werd op 29 maart 1960 een gezamenlijk plan tot samenwerking aan de nationale organen voorgelegd. Voor een aantal diocesane leidingen had dat veel aantrekkelijks: daar was al een zekere samenwerking gegroeid in de diocesane bureaus, zoals men ook op plaatselijk niveau soms al in een orgaan samenwerkte, bijvoorbeeld in een 'Stichting Jeugdbelangen'. Zo kon op 17 december 1960 besloten worden tot oprichting van een federatie tussen het Katholiek Meisjes Jeugdwerk en de Katholieke Jeugdbeweging. Het was een lichte federatie, waarbij iedere groepering geheel zelfstandig bleef, al zat er wel de bedoeling bij voor toe te groeien naar één katholiek jeugdwerk voor jongens en meisjes.

Terwijl het leek, dat er een grotere eenheid in het katholiek jeugdwerk tot stand zou komen, was er al enige tijd intern bij de topleiding van de KJB een beweging op gang gebracht, om de drie groeperingen - Verkenners, Jong Nederland, Jongensclubs - een grotere zelfstandigheid te geven. Eigenlijk waren de Verkenners, landelijk gezien, nooit erg gelukkig geweest met hun functioneren binnen de KJB. Financieel vormde het overkoepelend orgaan voor hen de zwaarste belasting. Zij waren het dan ook die het eerst de gedachte lanceerden, dat de drie partners hun eigen weg zouden gaan, waarbij dan wel een andere vorm van samenwerking gezocht zou worden in een sterkere federatie van het mannelijk en vrouwelijk jeugdwerk. Methodisch voelden de Verkenners zich nauwer verbonden met de Gidsen en de Padvindes en gingen zij ook steeds inniger met hen samenwerken.

Op 31 maart 1962 werd een nota van het bestuur aan de bestuursraad van de KJB voorgelegd over de ontbinding van de KJB en de oprichting van een steviger federatie. Voor meerdere leden van de bestuursraad kwam deze nota nogal onverwacht ter tafel en het is dan ook te begrijpen, dat er van onderaf hevig verzet kwam. Hoezeer hadden de bisschoppen na de oorlog niet aangedrongen op

Nationaal Toernooi Jong Nederland 1957

eenheid in het jeugdwerk en hoe moeizaam was die eenheid voor de mannelijke jeugd niet tot stand gekomen? Tien jaren had het geduurd, voordat de eenheid - door het toetreden van Jong Nederland - een feit was geworden en nu wilde men toch weer uit elkaar gaan? De weerstand was wel het felst vanuit Limbug, waar men nauwere samenwerking met het meisjesjeugdwerk toejuichte, maar niet wilde weten van een ontbinding van de KJB.

In het besluit tot opheffing, dat de bestuursraad van de KJB in een besloten zitting op 18 juni 1962 nam, klinken dan ook duidelijk de weerstanden door vanuit de diocesen. De KJB werd alleen opgeheven, 'voor zover het betreft haar arbeid op nationaal niveau'. Er ontstond nogal wat spanning in jeugdland naar aanleiding van een niet geheel juist bericht over de opheffing in *De Volkskrant* van 20 juni 1962, dat ten dele ook door de andere dagbladen werd overgenomen. Het noopte de landelijke voorzitter tot een uitvoerige rechtzetting via een brief aan alle distriktsvoorzitters van de KJB op 26 juni 1962.

In feite betekende het besluit, dat er weliswaar geen nationaal toporgaan meer was, maar dat de partners in de regio's bleven samenwerken en doorgaans vanuit één diocesaan bureau opereren. Nationaal werd het besluit volgens de uitgegeven verklaring genomen 'vooral in het belang van een gezonde ontwikkeling naar een nauwere samenwerking tussen het jongens- en meisjesjeugdwerk op nationaal niveau', een federatieve samenwerking, die vorm kreeg in de Stichting Katholiek Jeugdwerk voor Jongens en Meisjes, waarvan de statuten door de bisschoppen werden goedgekeurd op 21 december 1962.

Deze Stichting, waarvan naast de drie groeperingen van de KJB de soortgelijke groeperingen van het Katholiek Meisjes Jeugdwerk: Gidsen, Meisjesgilde en Meisjesclubs, deel uitmaakten, ging met veel inzet van start, maar is in feite nooit goed van de grond gekomen. De min of meer kunstmatige samenwerking van methodisch nogal uiteenlopende vormen van jeugdwerk voor jongens en meisjes was niet levensvatbaar en viel uiteen, toen 'het katholieke' als voornaamste bindingselement te zwak bleek. Wel zouden geleidelijk meer evenwichtige samenwerkingsvormen ontstaan; Verkenner en Gidsen waren al federatief verbonden en spoedig zouden Jongens- en Meisjesclubs 'vanonderop' meer naar elkaar toegroeien,

gevolgd door het Meisjesgilde en Jong Nederland, die ook gingen zoeken naar meer samenwerking.

Door het besluit van 18 juni 1962 moest er gewerkt gaan worden aan de likwidatie van de landelijke KJB en tegelijk aan een opzet voor de drie groeperingen, waarbij ieder geheel zelfstandig kon functioneren. In het bestuur werd besloten, dat Jong Nederland een Stichting zou worden. De statuten kregen op 28 augustus 1962 de officiële goedkeuring van de bisschoppen en enkele dagen later, op 31 augustus, passeerde de Stichtingsakte de notaris. Daarmee stond Jong Nederland nationaal dus wéér geheel op eigen benen.

Jeugdbeweging en persoonlijke ervaring

Bij het doornemen van de literatuur, de verslagen, de correspondentie enz., die voor het schrijven van deze terugblik beschikbaar waren, kwamen en komen bij de schrijver vele persoonlijke herinneringen en ervaringen boven. Ik ben nu eenmaal vanaf het eerste begin in 1944 nauw bij Jong Nederland betrokken geweest en eerlijkheidshalve, alsook om dit verhaal in een juist perspectief te plaatsen - hoe objectief je ook probeert te zijn, het persoonlijke blijft meeklinken -, lijkt het goed hier iets over die betrokkenheid te zeggen. Ik doe het op deze plaats, omdat ik per 1 september 1962, nadat Jong Nederland een zelfstandige Stichting was geworden, voor mij geheel onverwacht, tot voorzitter - toen nog altijd hoofdcommissaris genoemd - werd gekozen.

Na de bevrijding van Zuid-Limburg in september 1944 werd mij gevraagd sekretaris te worden van de voorlopige jeugdraad voor jongens die kort na de bevrijding werd opgericht. Zoals is beschreven, werd die jeugdraad geen succes en was een van de gevolgen, dat op 6 december 1944 Jong Nederland werd opgericht. In de eerste staf werd mij de functie van chef van de trainingsstaf toevertrouwd en werkte ik mee aan de *Methodiek* (1945) en de *Toelichting op de eisenkaart* (1947). Toen het leidersblad *Lichtboei* in mei 1946 in druk kon verschijnen, werd daar mijn naam vermeld als een van de twee hoofdredacteuren en ik ben hoofdredacteur gebleven tot het laatste nummer in december 1956. De functie van chef van de trainingsstaf heb ik na de volledige bevrijding van Nederland zo spoedig mogelijk overgedragen aan een ander staflid.

In de tweede helft van 1945 was ik als bestuurslid ook betrokken bij de poging om te komen tot eenheid in het katholiek mannelijk jeugdwerk, dat uitmondde in de oprichting van de Katholieke Jeugdbeweging, waarvan Jong Nederland aanvankelijk volledig onafhankelijk bleef.

Toen in 1954 de besprekingen over een samengaan van Jongensgilde van de KJB en Jong Nederland op gang kwamen, werd ik daarbij ingeschakeld op een manier die kort te voren helemaal niet te voorzien was. G. Houwen vroeg, toen in principe tot eenwording besloten was, ontslag als diocesaan commissaris en ik kreeg het verzoek hem op te volgen. Dat leek echter niet wenselijk, omdat in diezelfde tijd besprekingen gaande waren, om het Hoger Katechetisch Instituut, waaraan ik werkzaam was, te verplaatsen van Maastricht naar Nijmegen. Dat betekende voor mij dan vertrek uit Limburg. Daarom werd in de staf de afspraak gemaakt, dat wij de werkzaamheden zouden verdelen totdat de eenheid gerealiseerd was, en, terwijl ik tijdelijk als waarnemend diocesaan commissaris zou optreden, naar een opvolger zouden uitzien. Zo heb ik nog korte tijd vanuit Nijmegen in de Limburgse staf gefunctioneerd.

De verhuizing naar Nijmegen bleek tegelijk een uitgelezen kans te bieden om mij aan Jong Nederland verbonden te houden. Ik kreeg het dringende verzoek als vertegenwoordiger van Limburg lid te worden van het nationale Gildeteam, de latere Jong-Nederland-Raad, en van het team, dat de nieuwe methodiek zou uitwerken. 'Je woont nu immers veel dichterbij centrale plaatsen als Den Bosch en Utrecht, waar de meeste landelijke vergaderingen worden gehouden', zo ongeveer luidde de redenering, waarop ik zonder veel moeite en waarschijnlijk zelfs met een zekere voldoening ja heb gezegd.

Zo kwam ik terecht in het nationale bestuur van Jong Nederland, waar mij al vrij gauw de functie van vice-voorzitter - plaatsvervangend hoofdcommissaris - werd aangeboden. En omdat ik zelf altijd een zekere voorkeur heb gehad voor redactioneel werk, werd ik ook lid van het redactieteam van het *Leidersblad* en begon ik mee te schrijven aan de ontwerpen voor de nieuwe handreiking

Installatie bij het KMG in 1961

Sta klaar. Na enige tijd vroeg hoofdcommissaris A. Michels, die wegens drukke werkzaamheden als conrector van een middelbare school zijn ontslag had aangekondigd, mij regelmatig hem te vervangen, met name bij de besprekingen die geleid hebben tot likwidatie van de KJB nationaal en tot oprichting van de Stichting Katholiek Jeugdwerk voor Jongens en Meisjes. Dit kreeg voor mij onvermoede gevolgen.

Het was de bedoeling, dat ik - na het terugtreden van HC A. Michels - nog even in functie zou blijven. Evenals hij had ik ruim 25 jaren in de jeugdbeweging gewerkt en nu Jong Nederland een nieuw begin ging maken, leek dit een goede gelegenheid om terug te treden. In het septembernummer 1962 van het *Leidersblad* heb ik HC Michels, die in een moeilijke tijd het Jongensgilde met succes tot eenheid met Jong Nederland had geleid, uitgeluid en vatte hij zelf de gang van zaken rond zijn opvolging en de consequenties daarvan voor mij als volgt samen: 'Toen ik mijn activiteiten (als HC) wel moest staken, werd' mijn voornaamste assistent, commissaris Dinjens, bereid gevonden mijn taak over te nemen tot de nieuwe hoofdcommissaris zou zijn ingewerkt. Daarna zou ook de heer Dinjens de beweging vaarwel zeggen.

De voorzienigheid wierp alles omver. Er werd, ondanks alle moeite, geen nieuwe hoofdcommissaris gevonden. En toen er op Jacques Dinjens een dringend beroep werd gedaan het hoofdcommissariatschap te blijven vervullen, zwichtte hij tenslotte... Het verwondert mij niet dat de nieuwe HC commissaris Panis als plaatsvervanger heeft gekozen' (blz. 3).

Diezelfde Ad Panis, die mij 'tenslotte', samen met aalmoezenier H. Schröder, overhaalde om 'voorlopig' hoofdcommissaris te blijven, volgde mij later in die functie op, maar kon ze slechts kort vervullen, omdat de dood hem vroegtijdig overviel. Dat ik 'zwichtte', vond zijn redenen vooral in de verzekering die mij werd gegeven, dat alle andere bestuursleden ook zouden aanblijven en dat het dagelijks bestuur als team intact bleef. Dat gaf de doorslag om het voorzitterschap te aanvaarden, een besluit waarvan ik nooit spijt heb gehad. Elders heb ik in een interview uitvoerig gesproken over mijn banden met de katholieke jeugdbeweging, waarin ik mijn beste vrienden heb gevonden (*School en Godsdienst*, november 1977, blz. 178 e.v.).

Keren wij na deze meer persoonlijke uitweidingen terug naar de realiteit van 1962, toen ik met ingang van 1 september als voorzitter van de nieuwe Stichting Jong Nederland ging optreden. De benaming hoofdcommissaris (HC) werd op dat moment nog aangehouden, maar zou geleidelijk verdwijnen met alle 'commissariaten' in Jong Nederland, waarvoor steeds meer algemeen gebruikelijke benamingen gehanteerd werden. Dit was een van de tekenen van de 'vermaatschappelijking van het jeugdwerk', die zich op meerdere terreinen vertoonden, óók bij de overheid. Terwijl het jeugdwerk eerder gezien werd als 'vorming buiten schoolverband' en ressorteerde onder het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, is het meer en meer 'sociaal-cultureel werk' geworden en nu dan ook ondergebracht bij het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk.

Organisatorische opbouw en groei

Als zelfstandige Stichting moest Jong Nederland nu landelijk een eigen apparaat opbouwen; er moest voorzien worden in een nieuwe bezetting van het Nationaal Bureau, waar eerder funktionarissen, in dienst van de KJB, voor Jong Nederland werkten. De eerste nieuwe funktionaris die werd aangetrokken, was Jan Moors, benoemd per 1 september 1962 en in 1981 nog altijd sekretaris van Jong Nederland, nu tegelijk directeur van het Nationaal Bureau (wat hij in feite altijd geweest is, al droeg hij niet de naam van directeur). Kennelijk heeft het bestuur een fijne neus gehad bij het kiezen van zijn sekretaris... Met de likwidatie van de KJB kwam er ook verandering in de opzet van de St. Joriswinkel: alle publikaties, uniformonderdelen enz., die specifiek voor Jong Nederland bestemd waren, werden ondergebracht in een eigen Jong Nederland-Winkel, die gevestigd werd in Tilburg. Deze winkel werd op 28 mei 1970 een zelfstandige Stichting en kreeg op 10 oktober 1981 onderdak in het gebouw van het Nationaal Bureau te Utrecht, waar diezelfde dag een Jong-Nederland-archief en museum werd geopend.

Organisatorisch en methodisch belangrijk was de mededeling in het decembernummer 1962 van het *Leidersblad*: in het rakersteam heeft 'de ADnC van Den Bosch, Trees Op de Laak, het

voorzitterschap op zich genomen. Zij heeft zich bereid verklaard om, zolang er nog geen AHC voor Rakkers is, deze functie waar te nemen'. Dit 'waarnemen' werd ook voor haar een zaak van lange duur: na twee jaren werd zij officieel geïnstalleerd als lid van het nationaal bestuur en dagelijks bestuur en daarmee het eerste vrouwelijke bestuurslid in het katholiek mannelijk jeugdwerk. Later werd zij plaatsvervangend voorzitter en voorzitter. Wij komen daarop nog terug.

Terwijl er in die tijd nogal eens gesproken werd over 'krisis in het jeugdwerk' kon Jong Nederland zich in een gestage groei verheugen. Toen de cijfers over de inschrijvingen voor het jaar 1962 bekend waren, bleken er enkele mijlpalen bereikt te zijn:

- *het aantal gilden* lag voor het eerst boven de 200 - 4 jaren eerder waren het er 170; nu 202;
- *het aantal leiders* passeerde voor het eerst de 1.000; 4 jaren eerder: 808; nu 1.109; het aantal leidsters steeg van 242 naar 323;
- *het totaal aantal leden* passeerde voor het eerste de 10.000; 4 jaren eerder: 7.084; nu 10.467.

De decentralisatie, die het gevolg was van de opheffing van de Katholieke Jeugdbeweging op nationaal niveau, kreeg ook in Jong Nederland zelf vorm. Mede om 'het contact tussen de gilden en de diocesane leidingen waar nodig te verstevigen', werd besloten, dat de inschrijving en contributie-inning met ingang van 1964, waar dat mogelijk was, zou verlopen via de diocesane bureaux. Daarmee kreeg het principe, dat altijd in Jong Nederland gehuldigd is, een nieuwe uitdrukking: laat zoveel mogelijk alles van onderaf komen en groeien.

Vermelden wij tot slot van dit hoofdstuk een gebeurtenis, waarmee men indertijd - zomer 1963 - al niet goed raad wist en waarover de nodige pro's en contra's werden geuit: de Lichtestafette. Op initiatief van de FIMCAP werd een vuur, dat in Jeruzalem was ontstoken en door paus Joannes XXIII in Rome gewijd, in West Europa door de jeugdbewegingen doorgegeven. De estafette was bedoeld als een eigen vormgeving van en voor de jeugd bij de voorbereiding van het Tweede Vaticaans Concilie: licht uitdragen over Europa.

Vanuit Duitsland kwam dit vuur via Swalmen naar Nederland, waar de Jong-Nederland-groep het in ontvangst nam. Van daaruit

werd het door groepen van Jong Nederland en van de Jongensclubs over meerdere plaatsen uitgedragen. Vooral voor veel zieken, bij wie dit licht gebracht werd of die het in de kerk lieten halen, bleek het een troost te betekenen. Wie de verslagen van deze estafette leest, zal misschien vreemd opkijken. Kennelijk kunnen evenementen als deze, althans voor een aantal mensen, een onverwacht diepe zin krijgen. Een van de vragen die toen gesteld werden, lijkt nog steeds actueel: is er toch soms niet méér behoefte aan religieuze zingeving dan velen denken?

Insignes en emblemen

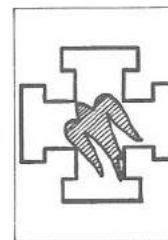
Jong Nederland
1945-1956

Jongensgilde
Jong Nederland
tot de zeventiger jaren

Katholiek
Meisjes Gilde

Jong Nederland
vanaf 1972

4. Voor jongens en meisjes

1964 - 1981

In de zestiger jaren waren de eerste tekenen zichtbaar geworden van een doorbraak in het katholieke organisatieleven, die ook in het jeugdwerk zijn gevolgen had. Hiervóór werd al gesproken over de groeiende samenwerking tussen het katholiek mannelijk en vrouwelijk jeugdwerk. Bij organisaties, die methodisch verwant waren maar tot dan toe gescheiden optrokken, viel na een korte periode van overleg en kontakt, het besluit tot volledig samengaan. Een andere, en ingrijpender doorbraak volgde soms: katholieke jeugdorganisaties gingen een federatie aan met niet-katholieke en lieten na enige tijd de eigen katholieke organisatie los om tot een volledige fusie te kunnen overgaan.

Het scherpst zien wij deze gang van zaken in de verkennerbeweging. Nadat de Katholieke Verkenners en Gidsen nauwer met elkaar waren gaan samenwerken, kwamen zij op 30 januari 1968 tot een federatie met de Padvinders en Padvindsters. Het duurde echter niet lang, of er werd besloten tot een volledig samengaan in de nieuwe organisatie Scouting Nederland; dit gebeurde op 1 april 1971. De tendenzen, die hieraan ten grondslag lagen, zouden ook aan Jong Nederland niet ongemerkt voorbijgaan.

Leidersblad - Idee

De eerste tekenen daarvan openbaarden zich, toen in september 1964 het *Leidersblad*, dat al langer een gezamenlijke uitgave was van Jongensclubs en Jong Nederland, verscheen onder de titel *Idee* als 'uitgave van het Katholieke Meisjesgilde, de Jongensclubs, de Meisjesclubs en Jong Nederland'. In zijn inleidend

Nationale Kaderschouw, Berg en Dal 1966

woord schreef de hoofdredakteur: 'Voor velen zal het bericht van dit samengaan een verrassing zijn, al hingen de geruchten over een aanstaand huwelijk reeds lang in de lucht' (blz. 3). Hier is dan nog slechts sprake van een huwelijk op het niveau van de leid(st)ersbladen; het samengaan zou in de komende jaren veel verder worden doorgezet.

Bij de clubs was dit al heel gauw een feit: op 1 september 1965 werd de Stichting Katholiek Clubwerk voor Jongens en Meisjes officieel opgericht en waren de vier organisaties die Idee uitgaven, teruggebracht tot drie. In diezelfde maand werd afscheid genomen van hoofdredakteur Frans Hummelman. Zoals in het tweede hoofdstuk al is aangestipt, was hij vanaf 1 februari 1954 als AHKC voor het Jongensgilde in dienst van de KJB en heeft hij een belangrijke bijdrage geleverd aan de eenwording van Jongensgilde en Jong Nederland; hij werd ook de eerste full-time sekretaris van het 'nieuwe' Jong Nederland. Toen hij als zodanig aftrad om zich per 1 oktober 1959 elders volledig te kunnen wijden aan journalistieke arbeid voor katholieke jeugdbladen, werd hem gevraagd als vrije-tijds-werker het hoofdredakteurschap van *Idee* aan te houden. Hij heeft dat met veel verve gedaan en het was bij zijn vertrek niet gemakkelijk een opvolger te vinden. Uiteindelijk verklaarde Jac Wijnands, al vele jaren en in vele functies voor Jong Nederland werkzaam, o.a. als redaktielid, zich bereid 'het redakteurschap waar te nemen tot het begin van het nieuwe jaar, in afwachting van een meer definitieve regeling' (*Idee*, september 1965, blz. 3). En, zoals wel vaker gebeurt, hij vervult deze functie in 1981 nog...

Schets van een methodiek

Intussen werd in Jong Nederland hard gewerkt aan een herziening van *Sta klaar*, de methodische handreiking die in 1959 was verschenen. Vóór de publikatie was gezegd, 'dat deze methodiek slechts dán geslaagd kon worden genoemd, als na 5 jaar de noodzaak tot herziening algemeen gevoeld zou worden', zoals wij in de verantwoording van de nieuwe methodiek in 1966 lezen. Sedert 1959 waren al nieuwe prestatiekaarten in omloop gebracht en in 1964 kwam een 'leidraad voor de spelopbouw voor sportspelen'

van de pers onder de titel *Sport in de jeugdbeweging*. Daarmee wilde de leiding zo goed mogelijk recht doen aan de opvatting, dat sportspelen een wezenlijk onderdeel vormen van Jong Nederland als jeugdbeweging. En dit niet omdat een aantal leiders dat zo leuk vond, maar eenvoudig omdat veel jeugdigen die spelen graag beoefenen.

Het Nationaal Bureau van Jong Nederland, tot dan toe gevestigd in het gebouw van de (gelikwideerde) KJB, Jan van Nassaustraats 113, Den Haag, waar de Katholieke Verkenner toen ook nog hun hoofdkwartier hadden, verhuisde in juni 1965 naar Utrecht, waar het gastvrijheid vond bij de Katholieke Jeugdraad voor Nederland, Maliesingel 113. De organisatorische beslommeringen die dat meebracht, beletten niet, dat in het bestuur de nodige aandacht werd besteed aan een bezinning op de methodiek. In iedere vergadering, met name van het dagelijks bestuur, werd tijd gereserveerd om teksten te bespreken, die moesten leiden tot een herziening van de handreiking.

Was deze nieuwe uitgave aanvankelijk aangekondigd onder de titel *Jong Nederland als jeugdbeweging*, toen ze in het begin van 1966 van de pers kwam, werd het *Jong Nederland - Schets van een methodiek*, een titel die beter de bedoeling weergaf. Zoals in de verantwoording gezegd wordt: 'Het is een schets. Daarmee wil uitgedrukt zijn, dat de openheid en vrijheid om verder te bouwen de leidende principes blijven voor Jong Nederland als jeugdbeweging: Met een zo gering mogelijk aantal regels en richtlijnen een jeugdgemeenschap scheppen, die de jongens zo veel mogelijk te bieden heeft. In deze schets hebben wij geprobeerd een visie op het jeugdwerk weer te geven en tegelijk de grote lijnen voor een praktisch beleid' (blz. 6).

Een vergelijking van de handreiking *Sta klaar* met deze *Schets van een methodiek* zou interessant zijn, maar hier te veel plaats vragen. 'Spel' en 'spelen' staan nog meer centraal. 'Hetgeen de jongens in de jeugdbeweging zoeken' wordt als volgt omschreven: 'De jongens willen zich aansluiten bij een jongensgemeenschap ('een club'), waarin zij samen met anderen activiteiten kunnen beoefenen die hen bijzonder aanspreken' (blz. 10). Pas daarna wordt het doel van de jeugdbeweging omschreven van de 'volwassenen uit gezien' (blz. 11):

*'Het scheppen van een sfeer
waarin de jongens diverse mogelijkheden vinden
om een eigen jeugdgemeenschap op te bouwen,
waar zij met de hulp van erkende leiders en leiders
verantwoorde activiteiten kunnen beoefenen'.*

De drie 'pijlers' waarop Jong Nederland gebouwd was, zijn vervangen door de drie 'openliggende terreinen waarop Jong Nederland zich beweegt': het terrein van de creativiteit, het terrein van het buitenleven, het terrein van de sport. Dit spelen op drie terreinen wordt steeds meer gezien als iets specifiek voor Jong Nederland. Ze 'liggen niet naast elkaar, ze lopen in elkaar over. Het is zelfs zó, dat zij in elkaar moeten overlopen, wil er sprake zijn van echt jeugdbewegingsleven' (blz. 14).

Deze *Schets* haalde zelfs de pers, iets wat in die tijd vrij zeldzaam was voor publikaties van een jeugdbeweging. Drs. H. Brentjes wees in *Dux* van maart 1966, blz. 170-172, op de 'grote waarde' van de richting, aangeduid door de drie wegen van creatieve expressie, buitenleven en sportspelen, en de 'openheid die gunstig past in wat aan de gang is'. In *De Volkskrant* van 16 juni 1966 gaf de recensent - 'met oprechte waardering van deze poging' - uiting aan zijn meer algemene tegenzin tegen georganiseerd jeugdwerk. Met deze *Schets van een Methodiek*, de *Handleiding bij de Rakkerskaarten* en *Het Rakkersboek* was er in 1967 voor alle leid(st)ers een bij-de-tijdse handreiking beschikbaar, waarmee zij in de geest van de methodiek van Jong Nederland met de jongens konden spelen en werken.

Katholiek Meisjesgilde (KMG)

Rond het blad *Idee* waren de eerste contacten ontstaan tussen landelijk verantwoordelijken van het Katholiek Meisjesgilde en Jong Nederland, die verder gingen dan de min of meer regelmatige ontmoetingen op organisatorisch niveau: er ontstond een uitwisseling van gedachten op beleidsniveau die op het einde van 1967 uitmondde in afspraken, om na te gaan, of men niet intenser kon gaan samenwerken. Daaraan was zeker niet vreemd, dat er hier en

Jeugdfestival georganiseerd door Jong Nederland, Den Bosch, 1975

daar, ook op distriktsniveau, al werd samengewerkt, terwijl er bij het landelijk bestuur van Jong Nederland vragen binnenkwamen, of men plaatselijk de afdelingen ook niet voor meisjes kon openstellen; er waren zelfs al experimenten in die richting gestart. In hoeverre de gezamenlijke uitgave van *Idee* als leid(st)ersblad voor KMG en Jong Nederland vanaf 1964 aan dit alles heeft bijgedragen, is moeilijk na te gaan; een zekere invloed zal er wel van zijn uitgegaan.

Het KMG vertoont al in zijn ontstaan enige overeenkomst met Jong Nederland. Eind 1944 werd in het bisdom 's Hertogenbosch - evenals Zuid Limburg grotendeels bevrijd van de Duitse bezetter -, in afwachting van de te verwachten eenheid in het vrouwelijk jeugdwerk, besloten tot het oprichten van een 'Katholiek-Meisjes-Gilde-systeem' - 'wat dat dan ook zou mogen inhouden', zo tekent de chroniqueur daar tussen haakjes bij aan (*Idee*, november 1969, blz. 236). De bisschop van 's-Hertogenbosch, Mgr. W. Mutsaerts, ging op 9 december 1944 akkoord met een 'voorlopige houding' ten aanzien van het meisjesjeugdwerk: het KMG kon van start gaan, maar 'de mogelijkheid dat "het Gidsen-systeem" wel eens de nieuwe vorm van meisjesjeugdwerk zou kunnen zijn', werd volledig open gehouden.

Toen na de algehele bevrijding van Nederland inderdaad het besluit viel om 'het gidsensysteem te aanvaarden als het systeem voor het éne, nieuwe meisjesjeugdwerk', werd het Meisjesgilde opgeheven. Althans officieel, want het dook meteen weer op in diverse vormen en onder verschillende namen, als een 'tussensysteem' tussen het gidsenspel en de vrije clubs: Trekvogels (Utrecht), Jonge Garde (Breda en Roermond), Genoveva-Gilde ('s-Bosch), KMG (Haarlem).

In 1948-1949 zochten de diocesane leidingen contact met elkaar en in 1950 werd een nationaal bestuur geformeerd: 'Katholiek Meisjes Gilde' werd aanvaard als nationale naam (KMG). Er zat een opvallende groei in deze beweging: in 1952 was ze uitgegroeid tot 25.000 leden. Toen men op het einde van de vijftiger jaren de stand van zaken ging inventariseren, bleek dat veel leden van het KMG feitelijk meer thuis hoorden in het vrije clubwerk en nauwelijks met methodisch jeugdwerk bezig waren. Een methodiek-kommissie ging aan het werk en kwam in 1963 met voorstellen

voor een nieuwe methodiek. Het lukte echter niet meer het Meisjesgilde in alle bisdommen op één methodische lijn te krijgen. Op 10 december 1963 besloten de vertegenwoordigers van de bisdommen Utrecht, 's-Hertogenbosch en Haarlem met de nieuwe methodiek in zee te gaan en een nationale organisatie te blijven, ook al was er in de andere bisdommen officieel geen belangstelling voor het KMG en bleef men naast de Nederlandse Gidsen en de Katholieke Jeugdclubs het eigen 'tussensysteem' handhaven. Vooral in het bisdom 's-Hertogenbosch vond de nieuwe methodiek ingang en daar telde men dan ook verreweg het grootste deel van de ongeveer 5.000 leden die op het einde van de zestiger jaren bij het Meisjesgilde waren aangesloten.

Katholiek Meisjesgilde/Jong Nederland

In het begin van 1968 werd, na twee gezamenlijke vergaderingen van het bestuur van het KMG en het dagelijks bestuur van Jong Nederland, daartoe gemachtigd door het nationale bestuur, besloten tot het instellen van een commissie die de mogelijkheden en consequenties van een verdergaande samenwerking zou onderzoeken. De commissie ging voortvarend te werk en rondde op 24 april 1968 haar rapport af. Daarbij werd in feite al uitgegaan van een fusie van beide organisaties: dat lag in het licht van de voorafgaande besprekingen in de besturen het meest voor de hand.

De gezamenlijke besturen hebben het rapport in twee vergaderingen uitvoerig besproken en becommentarieerd. In grote lijnen kon men het aanvaarden; op een aantal punten waren er nog vragen, die nader beraad noodzakelijk maakten. Besloten werd, een kleine sub-kommissie in te stellen, waarin de vice-voorzitster van het KMG en de voorzitter van Jong Nederland zitting zouden nemen. Deze zou proberen een blauwdruk te maken voor de concrete realisatie van de voorstellen van de eerste commissie. Met name zou worden nagegaan, welke weg het beste bewandeld kon worden, gezien het feit, dat het KMG niet in alle bisdommen dezelfde plaats had in het geheel van het katholiek jeugdwerk. Bovendien namen de diocesane leidingen niet allemaal hetzelfde standpunt in ten opzichte van een fusie. Er waren dan ook meerdere tussentijdse besprekingen nodig met diverse personen om meer helderheid te

krijgen over de mogelijkheden om allen op één lijn te krijgen. Eind 1968 meende de subkommissie zo ver te zijn, dat de laatste stappen op weg naar de eenheid gezet konden worden.

Intussen was al een en ander gezamenlijk aangepakt. Voor september 1968 was een gezamenlijk weekeinde, een nationale bijeenkomst voor alle leiders en leidsters van beide groeperingen uitgeschreven, die als geheel genomen een succes werd. Door het samengaan van de Katholieke Verkenner en Gidsen in Scouting Nederland en de fusie tussen jongens- en meisjesclubs in de Katholieke Jeugdclubs kwam het KMG landelijk in een moeilijke positie te staan: het nationaal bureau van het katholiek vrouwelijk jeugdwerk, waar eerder Gidsen, Meisjesgilde en Clubs waren ondergebracht, werd door de genoemde fusies feitelijk overbodig. Een van de gevolgen was, dat het Nationaal Bureau van Jong Nederland de administratieve zorg ook voor het KMG op zich nam, voor zover die niet door de diocesane bureaus kon worden overgenomen.

In overleg tussen de besturen werd besloten, per 1 januari 1969 een gezamenlijk dagelijks bestuur te formeren en er naar te streven vóór 1 juli van dat jaar tot een definitieve besluitvorming te komen over het samengaan. Het dagelijks bestuur ging in maart 1969 over tot instelling van een 'methodiekkommissie', met de opdracht voor beide organisaties één doelstelling te formuleren, overeenkomsten in werkwijzen te signaleren en suggesties te geven, of en hoe uiteenlopende werkwijzen op elkaar konden worden afgestemd. Deze kommissie stond, evenals de twee voorgaande, onder voorzitterschap van aalmoezenier H. Schröder, die de beide organisaties van binnenuit kende. Niet het minst dankzij zijn inspanning kon de kommissie wederom binnen een half jaar haar rapport aanbieden: het werd op 3 juni 1969 afgerond.

Eén organisatie voor jongens en meisjes

Dit rapport zou de basis worden voor verdere gesprekken, nationaal en in de regio's. In een 'nota vooraf' wees de kommissie er op, dat er een verschil van opvatting bestond ten aanzien van de term 'methodiek'. 'Het KMG bedoelt met methodiek de wijze, waarop de leidster *practisch wordt begeleid*; JN hanteert de term,

wanneer men het heeft over de *basisprincipes*, onderstroom van alle activiteiten. Het op verschillende wijze hanteren van deze term leidt tot spraakverwarring. Daarom werd in de kommissie gepoogd de terminologie uit te zuiveren' (Rapport, blz. 3). De volgende terminologie wordt dan voorgesteld, waarmee tevens de driedeling van het rapport is aangegeven:

- a. doelstelling: de formulering van de doeleinden van de organisatie;
- b. methodiek: theorie over de realisatie van de doelstelling;
- c. methode: werkwijzen om de methodiek te realiseren.

Er wordt een helder beeld geschetst van hetgeen bij de beide organisaties met elkaar overeenkomt en van elkaar verschilt. Een samenvatting van de inhoud van de drie hoofdstukken lijkt hier op zijn plaats.

A. DOELSTELLING.

Deze wordt beschreven vanuit de volwassenen. Na een uitvoerige toelichting stelt de kommissie als doelstelling voor:

*KMG/JN stelt zich tot doel
aan jeugdigen in hun vrije tijd
gevarieerde mogelijkheden tot spelen te bieden.
Deze worden in groepsverband gerealiseerd
met behulp van leiders en leidsters.*

Drie leden van de kommissie zagen liever de term 'zelfontplooiing' in de doelstelling opgenomen. Ook later zou daarvoor nog meermalen worden gepleit, hetgeen in de uiteindelijke doelstelling tot een gewijzigde formulering leidde.

B. METHODIEK.

In een zestal punten worden verschillen en overeenkomsten tussen KMG en JN signaleerd. Omdat dit gebeurt aan de hand van de doelstelling, komen daarbij herhalingen voor, die het geheel gelukkig verhelderen. 'Het is nog niet helemaal duidelijk - zo konkludeert de kommissie - of van nuance-, accentverschil of onderscheid gesproken moet worden. Duidelijk is het respect voor elkaars opvattingen en de openheid om samen naar eenstemmige formuleringen voor de methodiek te zoeken'. Dit samen zoeken zou nog heel wat discussies opleveren, in de nationale leiding,

maar ook met 'de werk(st)ers in het veld'. Twee interessante verschillen, waaruit andere minstens ten dele voortvloeien, verdienen aparte vermelding:

- Bij het KMG was één leidster verantwoordelijk voor de groep (de 'ring' van ongeveer 10 meisjes), terwijl bij JN een groep met 3 of 4 subgroepen ('vendels', elk van 6-8 jongens) werkte onder leiding van één leid(st)er met assistent(en). Dit heeft konsekwenties voor de spelen die beoefend worden en voor de relaties die ontstaan tussen volwassenen en kinderen.
- De meisjes verbonden zich in het KMG telkens voor één jaar: op het einde van het 'verenigingsjaar' werd de 'ring' formeel opgeheven; in het nieuwe jaar werd weer gestart met een 'kennismakingsprogramma'. In JN was men er ook van teruggekomen om de jongens een 'belofte' te laten afleggen, zoals in vroegere jeugdbewegingen gebruikelijk was en soms nog is; wel gebeurde 'de opname in de groep' met enig ceremonieel, zonder de religieuze geladenheid die het woord 'belofte' heeft (vgl. *Schets*, blz. 38-39). Dat zelfs de suggestie van een permanente binding aan de jeugdbeweging vermeden moest worden, daarover waren alle leden het eens. Hoe het bewust kiezen voor het lidmaatschap voor een bepaalde tijd methodisch het beste verwerkt kon worden, zou nog lang punt van discussie blijven.

C. METHODE.

Deze is, volgens de commissie, grotendeels gelijk. 'De verschillen bestaan, maar tegelijkertijd is er het perspectief voor synchronisatie mogelijk, mogelijk uitgezonderd de methode van de Strips bij het KMG'. Deze Strips vormden voor de leidsters het begeleidingsmateriaal, om met de meisjes naar hoogtepunten toe te werken. Ze verschenen regelmatig en trokken de methodische lijnen die de leidsters in hun 'ringen' houvast gaven. Bij het verder uitwerken van het rapport zou het de moeite waard blijken te zoeken naar mogelijkheden om dit 'toewerken-naar-hoogtepunten', zoals het KMG dat kende, en de opzet van de nationale toernooien en wedstrijden, met de voorbereidingen daarop, zoals die in Jong Nederland waren gegroeid, met elkaar in harmonie te brengen.

De konklusies, die de commissie aan het rapport verbond, liggen na het voorafgaande voor de hand:

- a. 'zij ziet geen bezwaar om één organisatie te vormen. Uiteraard zal het samenvoegen van een jongens- en meisjestak problemen met zich meebrengen. Bovendien zal het nog bestaande verschil in opvatting en houding extra aandacht verdienen. JN en KMG zijn echter zozeer verwant in het veld van de vrije-tijdsbesteding voor jeugdigen, dat het bestaan van twee organisaties onnodig is'.
- b. 'het advies lijkt gewettigd, om de gesprekken die in de commissie een aanvang hebben genomen door te zetten...'

Het 'nieuwe' Jong Nederland

Dat voortzetten van de gesprekken mocht vanzelfsprekend niet alleen een zaak zijn van besturen en commissies. Voorzover ze er al niet mee bezig waren, moesten vooral de werkers en werksters in de afdelingen er bij betrokken worden. Sommigen van hen waren op een aantal plaatsen al met de samenwerking begonnen, voordat er nationaal iets op gang kwam; anderen poogden voorzichtig kontakten te leggen op het plaatselijk vlak, die meer of minder vlot uitgroeiden tot het samengaan in één afdeling; en tenslotte was er een aantal, met name onder de leidsters, dat de samenwerking niet zo zag zitten en zich afzijdig hield.

Na het verschijnen van de rapporten en de bespreking er van in de besturen leek de tijd gekomen om wat er nationaal, diocesaan en in sommige distrikten en afdelingen op gang gekomen was, te coördineren. Er werd een discussienota samengesteld, die op 25 oktober 1969 in Boxtel aan de regionale en distriktsleidingen, de besturen en de kursusstaven werd voorgelegd. De nota bevatte: een beknopte 'geschiedenis' van (25 jaren) Jong Nederland en Katholiek Meisjes Gilde - ook gepubliceerd in het novemnummer 1969 van *Idee*; een uiteenzetting over de doelstelling en over de structuur; een beleidsnota en een leden-overzicht.

Het werd een zeer geanimeerde bijeenkomst. Op de door de commissie voorgestelde doelstelling werden enige aanvullingen aanbevolen. Afsproken werd, dat men er verder over zou nadenken, om dan een volgende keer tot een definitieve formulering te komen. 'De vraag naar het waarom van de samenwerking - aldus de voorzitter tegen het einde van de bijeenkomst - is zo vanzelfspre-

kend, dat deze eigenlijk nauwelijks aan de orde is gekomen'. Wat de toekomstige structuur betreft: de diocesane structuren zouden worden losgelaten en er zouden provinciale en interprovinciale voor in de plaats komen, geheel overeenkomstig de feitelijke ontwikkelingen. De beleidsnota tenslotte vond in het algemeen instemming; op onderdelen werden waardevolle suggesties gedaan voor de doorvoering er van in de praktijk.

Vanaf 1 januari 1970 vormden Jong Nederland en het Katholiek Meisjes Gilde één organisatie, voorlopig nog onder de naam KMG/JN (of omgekeerd: JN/KMG). Formeel sloten de afdelingen van het KMG zich aan bij de Stichting Jong Nederland; dat bleek om allerlei redenen de meest geschikte weg te zijn. Het grootste deel van de afdelingen zette meteen deze stap; andere aarzelden en kwamen slechts geleidelijk - enkele helemaal niet - over de brug naar de éne organisatie. Voor het vinden van een nieuwe naam voor de nieuwe jeugdbeweging van jongens en meisjes werd een prijsvraag uitgeschreven.

Overeenkomstig de afspraken op de eerste gezamenlijke bijeenkomst werd aan de regionale en distriktsleidingen een nieuwe nota aangeboden: *'Een poging tot omschrijving van de doelstelling, methodiek en methode van Jong Nederland / Katholiek Meisjes Gilde'*. Deze nota werd op een gezamenlijke bijeenkomst op 18 april 1970 te 's-Hertogenbosch besproken. Ook hier weer: een grote mate van overeenstemming, kritiek op onderdelen en suggesties voor een beleid, dat alle kansen liet aan een geleidelijke groei van de eenheid in de distrikten en afdelingen.

Een nieuwe naamgeving bleek geen eenvoudige zaak te zijn. Er waren bijna zo veel voorstellen als er inzendingen waren bij de prijsvraag. Tijdens een studiedag op 27 februari 1971, waar de regionale en distriktsleidingen weer vertegenwoordigd waren, leverde een peiling als resultaat op, dat de voorkeur bij een grote meerderheid uitging naar handhaving van de naam 'Jong Nederland'. Aldus werd dan ook door het nationaal bestuur in zijn vergadering van 15 mei 1971 besloten: per 1 september van dat jaar zou de organisatie voor jongens en meisjes (weer) Jong Nederland heten. De statuten van de Stichting Jong Nederland werden in de tussentijd aan de nieuwe situatie aangepast en passeerden 8 juni 1972 de notaris.

Een nieuwe Schets van een methodiek

De leidsters van Rakkers (JN) en Zwaluwen (KMG) voor de jongens en meisjes van 7/8 tot 11/12 jaar waren in enkele jaren al tot een zeer intensieve samenwerking gekomen. Het nationale team kon dan ook al in augustus 1971 een nieuw 'rakkers- en zwaluwenboek' aanbieden onder de titel *Spelen met kinderen in Jong Nederland*. Tegelijk daarmee verschenen nieuwe 'werkkaarten' als steun voor het opzetten van programma's in de groepen.

Voortvarend werd ook de herziening van de *Schets van een methodiek* aangepakt. Deze moest immers nu afgestemd worden op het werken met jongens en meisjes. Daarbij stond voorop, wat vanaf het begin een leidraad was geweest bij het (dagelijks) bestuur van Jong Nederland: er op attent zijn, dat 'de meisjes niet worden ondergesneeuwd'. Ondanks vele pogingen om daarin verandering te brengen, overtrof het aantal mannelijke stafleden in de nationale en regionale besturen vele malen dat van de vrouwelijke. Daarom was het des te meer wenselijk apart aandacht te besteden aan de uitwerking van de methodiek voor het werken met meisjes. Telkens wanneer een hoofdstuk herschreven was, werd er op toegezien, of de inbreng vanuit het Meisjesgilde voldoende gehonoreerd was.

De nieuwe *Schets van een methodiek* kon in het begin van 1973, na intensief en breed overleg, worden afgerond en tijdens een studiedag op 7 april van dat jaar officieel worden aangeboden. Omdat deze Schets nog steeds verkrijgbaar is, verwijzen wij voor de inhoud naar de uitgave zelf. Wij gaan alleen even in op de doelstelling, zoals dat ook bij eerdere methodische publikaties gebeurd is:

*Jong Nederland stelt zich ten doel,
aan jeugdigen in hun vrije tijd
voor hun ontspanning en ontplooiing
gevarieerde mogelijkheden tot spelen te bieden;
deze worden in groepsverband gerealiseerd
met hulp van daartoe opgeleide leiders en leidsters.*

De toevoeging 'voor hun ontspanning en ontplooiing' is vooral een gevolg van de discussies op de studiedagen én van de van rege-

ringswege uitgegeven publikaties over het jeugdbeleid, met name het zgn. *Cower-rapport*, uitgebracht door de commissie tot onderzoek van de mogelijkheden van een wettelijke regeling voor de subsidiëring van de jeugdvorming, Staatsuitgeverij 1967. Ontspanning leidt als het ware vanzelf tot ontplooiing, 'want juist in die vrije tijd kan de mens het beste zijn eigen krachten en mogelijkheden ontplooiën, het meest zichzelf worden. Dit mag men ook wel het hoofdmotief noemen, waarom in de doelstelling gesproken wordt van *gevarieerde mogelijkheden tot spelen*. Geen enkel spel staat centraal'. Dat dit spelen wordt gerealiseerd 'in groepsverband', onderstreept de waarde die in Jong Nederland gehecht wordt aan het 'samen spelen en werken in een team, aan het samen iets ondernemen'. 'Kort en bondig zou men het doel van Jong Nederland kunnen omschrijven als: *de jongens en meisjes goed samen leren (laten) spelen*' (blz. 13-14).

Tijdens de studiedag, waarop de *Schets van een methodiek* werd aangeboden, nam ik officieel afscheid van Jong Nederland, nadat ik per 31 december 1972 was afgetreden als voorzitter. Vice-voorzitter mr. Ad Panis werd gekozen tot mijn opvolger; hij deed dit aanvankelijk als waarnemend voorzitter - hij gaf er de voorkeur aan, dat een ander voorzitter werd -, maar na enige tijd nam hij toch officieel het voorzitterschap op zich.

Toen de inhoudelijke discussies een voorlopig eindpunt hadden gevonden, kon meer aandacht worden besteed aan allerlei structurele kwesties. Er werd een blauwdruk gemaakt, om 'het veld' nog meer bij commissies en werkgroepen te betrekken en het samenspel tussen 'veldwerkers' en 'beroepskrachten' te intensiveren. De samenstelling van de bestaande teams -redaktieteam, team voor leidersvorming, team voor ledenactiviteiten, scheidsrechters corps - werd opnieuw bekeken en naast het rakkers- en zwaluwen-team werden een juniorenteam en een seniorenteam geformeerd. De drie laatste 'spelteams' zouden speciaal de konkrete realisering van de methodiek voor de verschillende leeftijdsgroepen ter hand nemen.

'Alles draait om het bevorderen van de teamgeest', zo wordt in de *Schets* gezegd. Dit geldt zowel op het niveau van de kinderen en jeugdigen, de jongens en meisjes, als op dat van de leiders en leidsters, plaatselijk, regionaal en nationaal.

Uitbreiding

In de loop van 1973 besloot het bestuur van de Stichting Katholieke Jeugdclubs tot likwidatie van het werk op landelijk niveau; de band met de plaatselijke clubs bleek te zwak om verantwoord verder te kunnen werken. Er was al enige tijd contact tussen de besturen van Jeugdclubs en Jong Nederland, waarbij werd nagegaan, hoe de clubs die behoefte voelden aan een zekere nationale binding, het beste konden worden opgevangen. Hierbij was het uitgangspunt van Jong Nederland dat niet getornd kon worden aan de nationale eenheid: dat één bestuur de verantwoordelijkheid voor het geheel moest dragen en dat er één nationaal bureau zou zijn, terwijl de identiteit behouden moest blijven. Dit laatste sloot in feite een fusie uit, omdat de Jeugdclubs en Jong Nederland methodisch te zeer verschillend waren. Wél was er alle bereidheid een zekere geleidelijkheid in acht te nemen, wanneer clubs tot Jong Nederland wilden toetreden.

Bij de likwidatie gaf het bestuur van de nationale Stichting Katholieke Jeugdclubs dan ook aan de plaatselijke clubs het advies, contact op te nemen met het Nationaal Bureau van Jong Nederland, om dan in goed overleg te bekijken, hoe men zich het beste kon aansluiten. Dat veel clubs hiervan gebruik maakten, blijkt uit een forse groei van het ledental: telde Jong Nederland in 1973 14.363 geregistreerde leden, in 1974 was dit aantal uitgegroeid tot 17.664.

De toevloed van leden had voornamelijk plaats vanuit gebieden waar Jong Nederland niet (of niet meer) funktioneerde, bijzonder in het westen en oosten van het land. Het leek wenselijk een nieuwe landelijke structuur te creëren. Naast de twee regio's, waar men al eerder een provinciaal bestuur kende, Noord-Brabant en Limburg, werd het gebied boven de grote rivieren verdeeld in twee regio's, ieder met een interprovinciaal bestuur: Boven de grote rivieren Oost (Utrecht, Gelderland, Overijssel, Groningen), waar al een aantal afdelingen gevestigd was, en boven de grote rivieren West (Noord- en Zuid-Holland), waar praktisch van de grond af begonnen moest worden.

De landelijke likwidatie van de Jeugdclubs had ook gevolgen voor het blad *Idee*. Het werd - onder dezelfde titel - met ingang van ja-

nuari 1975 'een praktisch werk-, nieuws- en opinieblad, bestemd voor leid(st)ers van Jong Nederland en voor iedere geïnteresseerde in het jeugdwerk'. De laatste toevoeging was geen loze kreet. *Idee* had de laatste jaren nogal wat abonnees gekregen onder degenen die niet rechtstreeks bij Jong Nederland waren aangesloten, maar in andere organisaties onder jongens en meisjes werkten. Vooral de themanummers, waarvan er doorgaans enkele per jaar verschenen, waren in trek. Het waren nummers over de natuur, over kamperen en bivakkeren, over (re-)kreatieve activiteiten, over binnenspelen, over balspelen e.d. Soms werden deze nummers nog apart als brochure voor een breder publiek beschikbaar gesteld.

In deze jaren werd Jong Nederland ook betrokken bij het 'effectiviteitsonderzoek', dat het ministerie van CRM in het jeugdwerk wilde instellen, om meer inzicht te krijgen in de betekenis van de landelijke organisaties. Op het verzoek om medewerking te verlenen voor een eerste proefonderzoek ging het bestuur van Jong Nederland heel graag in: men was er van overtuigd, dat zó zou worden aangetoond, dat men met in verhouding weinig professionele mankracht een groeiende vorm van jeugdwerk in stand moest houden én kansen geven, waar om ondersteuning gevraagd werd. Het werd een onderzoek dat voor de beweging bemoedigende resultaten opleverde. De moeilijke financiële positie van de rijks-schatkist maakte het kennelijk vooralsnog onmogelijk er de financiële konsekventies uit te trekken in de vorm van toezeggingen voor het aantrekken van meer professionele krachten.

1975 was ook het jaar, waarin Jong Nederland een eigen huis kreeg: op 15 september van dat jaar kon het Nationaal Bureau verhuizen naar het pand Koningslaan 101, Utrecht, dat op 10 april 1976 officieel geopend werd met een 'open huis'.

Samen met anderen

Een jeugdbeweging, die de gemeenschapsgedachte zo centraal heeft staan, zal altijd bereid zijn tot samenwerking met anderen en deze samenwerking waar mogelijk zoeken in het belang van de jeugd. Ook toen Jong Nederland nog alleen in Limburg werkte, was men - als nationaal erkende en gesubsidieerde organisatie -

Wachten op de uitslag - Spelteam van het jaar, Sint Michielsgestel, 1976

(bestuurs-)lid van diverse landelijke organisaties: Katholieke Jeugdraad voor Nederland (KJR), Nederlandse Jeugdgemeenschap (NJG), Nationaal Beraad der mannelijke jeugd, Katholieke Vacantiehuizen en Jeugdherbergencentrale (KVJC). Na het toetreden van Jong Nederland tot de KJB, werden deze honneurs door de KJB als geheel waar genomen, maar dat veranderde weer, toen Jong Nederland een zelfstandige stichting werd: men trad zelf weer toe tot diverse nationale organisaties.

Allereerst werd men lid van de KJR, het orgaan waarin alle katholieke organisaties voor de jeugd samenwerkten en dat o.a. het tijdschrift *Dux* uitgaf, in 1971 opgegaan in *Jeugd en Samenleving*. Door de 'vermaatschappelijking van het jeugdwerk' en de daarmee gepaard gaande 'de-konfessionalisering' en fusies werd deze Jeugdraad in de zestiger en zeventiger jaren feitelijk uitgehouden. Toen werd overgegaan tot herstructurering, waarbij de KJR een 'katholiek centrum voor jeugd- en jongerenpastoraal' zou worden, zegde Jong Nederland het lidmaatschap op.

In de tijd waarin de KJB op landelijk niveau werd gelijkwideerd, in 1962, kwam de *Stichting Katholiek Jeugdwerk voor Jongens en Meisjes* tot stand, het samenwerkingsverband van de partners uit de vroegere KJB en de groeperingen van het Katholiek Vrouwelijk Jeugdwerk, door de bisschoppen goedgekeurd op 21 december 1962. Door de fusies, waarbij alle partners op den duur betrokken raakten, was deze Stichting geen lang leven beschoren. Een van haar laatste daden verdient apart vermelding: onder auspiciën van het Katholiek Nationaal Bureau voor de Geestelijke Gezondheidszorg werd een studiegroep geformeerd, die zich bezig zou houden met 'een aantal problemen, die momenteel als "brandende vraagstukken" in het jeugdwerk gekenmerkt kunnen worden' (brief over de instelling). Deze werkgroep bracht in 1967 het rapport *Psychohygiëne en Jeugdwerk* uit (niet in de handel). Daarin werd ingegaan 'op de problematiek zoals die zich voordoet bij enkele organisaties die de werkgroep ziet als de duidelijkste representanten van het historisch gegroeide jeugdwerk, nl. gidsen en verkenner enerzijds en jeugdclubs anderzijds' (blz. 14). De werkgroep verwachtte, dat Jong Nederland en het Katholiek Meisjesgilde in het rapport 'aansluiting zullen vinden bij de problematiek

zoals die zich bij hen voordoet'. Daarmee waren deze organisaties echter niet tevreden en na de nodige aandrang kwam er nog in hetzelfde jaar een korte aanvulling. Over Jong Nederland wordt daar o.a. gezegd: 'Wij menen op te mogen merken, dat de drie spelterreinen waarop Jong Nederland zijn activiteiten ontplooit een unieke combinatie vormen in het nederlandse jeugdwerk. Met dit unieke aanbod heeft Jong Nederland duidelijk een eigen identiteit en onderscheidt het zich van ander jeugdwerk'. Na gezegd te hebben, dat Jong Nederland een functie heeft in de plaatselijke gedifferentieerde samenleving, wordt er voor gepleit 'de nadruk van de presentatie vooral op de jongere leeftijdsgroepering' te leggen. Tot slot wordt de vraag gesteld, of 'zo'n betrekkelijk kleine organisatie' niet moet zoeken naar 'samenwerkingsmogelijkheden met andere organisaties, vooral op het terrein van het directe werk. Wij dachten, dat Jong Nederland een belangrijke functie heeft, die in samenwerking met anderen nog beter tot zijn recht kan komen'. Ook bij de (beknopte) typering van het KMG wordt de opmerking gemaakt, 'dat door samenwerking met andere organisaties meer mogelijkheden voor het K.M.G. aanwezig zijn, temeer omdat anders dan bij de overige organisaties van de Stichting Katholiek Jeugdwerk, de eigen identiteit niet erg duidelijk naar voren komt'. Vrij kort na het beschikbaar komen van het rapport met de aanvulling begonnen de besprekingen over nauwere samenwerking tussen KMG en Jong Nederland.

Veel steun, met name bij de leid(st)ersvorming heeft Jong Nederland altijd gehad van de *Nationale Dienst voor Culturele Vorming*, later: *Kultuurdienst* (KD): *landelijke dienst voor culturele vorming in het sociaal-kultureel werk*, en van de *Dienst Spel en Sport*, later: *Dienst voor Beweging, Rekreatie en Spel* (BRES). Sinds enkele jaren bestaat er eveneens een nauwe samenwerking met het *Instituut voor Natuurbeschermingseducatie* (IVN). Met deze diensten werd en wordt samengewerkt voor het organiseren van cursussen en het opzetten van trainingen.

In het geheel van het jeugdwerk is de *Nederlandse Jeugd Gemeenschap* (NJG), opgericht kort na de oorlog, later: *Nederlandse Federatie Jeugd en Jongerenwerk* (NFJJ), steeds meer de koepel ge-

worden van alle jeugd- en jongerenorganisaties, met samen meer dan één miljoen leden. Ook Jong Nederland is er vanaf het begin bij aangesloten. Voor het samen zoeken naar een verantwoord jeugdbeleid in overleg met de regering is deze federatie de aangewezen instantie.

Tenslotte is Jong Nederland internationaal aangesloten bij de *Fédération Internationale des Mouvements de Jeunesse Catholique Paroissiaux* (FIMCAP). Zoals al in het derde hoofdstuk is vermeld, werd deze federatie gesticht tijdens een Romereis van jeugdorganisaties uit verschillende landen. Na een wat moeizame start, kregen de contacten steeds meer inhoud. Als belangrijkste ontmoetingspunt kan gezien worden de jaarlijkse studieweek voor leiders en leidsters 'Euroforum'. Daar werd al langer de wens geuit, dat er naast contacten van de leidingen ook iets ondernomen zou worden voor de jeugdigen zelf. In 1979, het Jaar van het Kind, was het zover. Op verzoek van de FIMCAP organiseerde Jong Nederland in Bergharen een 'Eurocâmp', waar 671 kinderen en jeugdigen uit vele landen samen speelden en werkten. Een monument in dit dorp getuigt van deze Europese ontmoeting van de katholieke jeugd.

Wat geldt voor de landelijke organisatie, is minstens evenzeer van toepassing op de plaatselijke afdelingen: daar kan heel concreet bekeken worden, wat Jong Nederland kan doen in het geheel van hetgeen plaatselijk voor de jeugd gedaan kan worden, samen met anderen. Dit gebeurt op meerdere plaatsen de laatste jaren steeds bewuster. Daarmee wordt eigenlijk een ideaal hernomen, dat in de beginjaren van Jong Nederland sterk leefde: zoveel mogelijk kinderen en jeugdigen laten profiteren van hetgeen de beweging te bieden heeft.

Recreatief samen spelen en werken

In bovenstaande slagzin kan, zo lijkt het, globaal een trend worden weergegeven, die nationaal en regionaal hoog staat aangeschreven. Er wordt gepoogd zo veel en zo goed mogelijk begeleiding te verlenen aan de leid(st)ers: naast kaderkursussen en het ka-

. Onthulling monument Eurocamp, Bergharen, 1979

derblad *Idee* verschijnt er veel kadermateriaal in de vorm van bivak- en kampthema's, werkmappen, brochures, musicals enz. In de zeventiger jaren werd geleidelijk aan een 'materialendepot' opgebouwd, een magazijn waar men allerlei materialen kan lenen voor het organiseren van grotere evenementen. Op 29 december 1976 werd de Stichting Buitencentra Jong Nederland opgericht, die tot doel heeft het buitenleven voor jeugdgroepen ook in de toekomst veilig te stellen.

Het praktisch hulpmateriaal voor leiders en leidsters wordt ook buiten Jong Nederland gewaardeerd, zoals blijkt uit aanvragen en bestellingen. Het is samengesteld vanuit een visie op het jeugdwerk, die eigen accenten legt en blijkbaar tegelijk voor velen herkenningpunten biedt. Die eigen visie, de eigen identiteit van Jong Nederland komt de laatste tijd weer bijzonder in de aandacht te staan. In het januarinummer 1976 van *Idee* werd de vraag aan de orde gesteld: 'wie zijn wij, wat doen wij, op welke manier doen wij het' (blz. 2). In dit verband is ook vermeldenswaard een discussie over de verhouding 'prestatie en rekreatie', een discussie die van groot belang kan zijn voor de toekomst van het jeugdwerk.

Veel activiteiten van Jong Nederland zijn prestatiegericht: er zitten elementen in van wedijver, van competitie. Met de integratie van de sportspelen in de beweging hebben die elementen die in de meeste spelen aanwezig zijn, een zekere nadruk gekregen. Vragen, die altijd al gesteld werden, worden nu uitdrukkelijker besproken, met name bij het zoeken naar een 'meer (re-)kreatief spel. In feite is dit geen goed woord, maar we hebben geen beter. Wat wij bedoelen is het spel, waarin het kind zichzelf kan zijn' (*Idee*, januari 1977, blz. 2-3). Het 'spel om het spel' krijgt zo weer meer de aandacht en dat lijkt een goede zaak te zijn. De toename van het aantal 'jeugdfestivals', waarbij vaak de gehele plaatselijke jeugd betrokken wordt, is er een teken van.

Dit studieobject raakt de kern van de identiteit van Jong Nederland als jeugdbeweging: bij de creatieve activiteiten kan - althans theoretisch - het re-kreatieve element het prestatie-element uitsluiten, bij de sportspelen echter is dit onmogelijk, omdat daar het prestatie-element (het kunnen winnen en verliezen) tot het wezen van het spel behoort. Een verantwoorde visie op de verhouding

'prestatie en rekreatie' is voor Jong Nederland van levensbelang. Terecht staat er 'en' en niet 'of', want van de 'gevarieerde mogelijkheden tot spelen', die Jong Nederland wil bieden, vormen prestatie én rekreatie in de meeste gevallen beide een onderdeel. De waarde die men aan (een van) beide hecht én de manier waarop de leid(st)er bepaalde spelen zelf waardeert en leidt, zijn beslissend voor de waardering die de jeugdigen er aan geven. Dat bij deze 'waardebepaling' de laatste tijd ook weer een groeiende aandacht is waar te nemen voor het feit, dat Jong Nederland van oorsprong een katholieke jeugdbeweging is, past geheel in het kader van het streven naar het (opnieuw) bepalen van de eigen identiteit.

Jeugdbeweging en jeugdorganisatie

Het telkens weer zoeken naar de eigen identiteit en vooral het levend houden er van is in de loop van de jaren op velerlei manieren verwoord: ons eigen verleden niet verloochenen, bij de tijd blijven, in beweging of beroering?, bezinning en vernieuwing, terug naar de toekomst, wie zijn wij?, enz. enz. Deze verwoordingen geven ook iets weer van de spanning tussen beweging en organisatie, die in een vorm van jeugdwerk als Jong Nederland is, altijd gevoeld wordt. En deze spanning uit zich zowel in het formuleren van de visie op hetgeen men als ideaal ziet als in het werk van alle dag.

Evenals bij zovele katholieke organisaties kwam ook bij Jong Nederland de eigen 'katholieke' identiteit in discussie. Nog op 23 april 1964 was door de bisschoppen in de persoon van H.J.M. Barry een nieuwe hoofdaalmoezenier voor het katholiek mannelijk jeugdwerk benoemd, maar in het begin van de zeventiger jaren trok deze zich geleidelijkaan terug. De assistent-hoofdaalmoezenier H. Schröder had dat al eerder gedaan; hij bleef echter zijn medewerking verlenen, wanneer op hem een beroep werd gedaan: zoals hiervoor al is beschreven, heeft hij als voorzitter van drie commissies een belangrijke bijdrage geleverd aan het samengaan van het KMG met Jong Nederland. Al langer leefde trouwens in Jong Nederland de wens, dat de priester in het bestuur geen aparte plaats zou innemen als aalmoezenier, maar als gewoon bestuurslid, met eigen deskundigheid en gaven, mee ging

funktioneren. Dit is nu ook al meerdere jaren het geval: als voorzitter van een interprovinciale regio is een priester tegelijk lid van het nationale bestuur.

Terwijl de gesprekken over de eigen identiteit, die hem zozeer ter harte gingen, in volle gang waren, ontviel Jong Nederland zijn voorzitter Mr. Ad Panis. Na een slopende ziekte, tijdens welke hij tot het laatst bleef doorwerken, overleed hij op 6 april 1977. De tekst op het herinneringsprentje zegt kort en bondig: 'Een goede broer en vriend vergeet je nooit'. Een overvolle kerk in Tilburg deed hem uitgeleide. Mevrouw Trees Adriaanse-Op de Laak, die hem als vice-voorzitter ter zijde had gestaan en de laatste maanden vaak vervangen, werd op 21 september 1977 door het bestuur unaniem tot voorzitter gekozen. Zij was indertijd, in 1962, het eerste vrouwelijk bestuurslid van een katholieke jeugdbeweging voor jongens; nu had Jong Nederland opnieuw 'een primeur: de eerste vrouw aan het hoofd van een jeugdbeweging voor jongens en meisjes' (*Idee*, januari 1978, blz. 12).

In het werk van alle dag uit zich de eigen identiteit vooral in de manier waarop wordt omgegaan met het spel. Daarover kan geen misverstand bestaan. Aan de oorsprong van Jong Nederland ligt immers 'zo iets' als de 'herontdekking van het spel'. In het begin van het eerste hoofdstuk is daar uitvoerig over gesproken en in iedere uitgave van de methodiek staan 'spel en spelen' centraal. Kan men in de eerste jaren een bijzondere aandacht signaleren voor het sportspel, dat men als integrerend element in de jeugdbeweging wilde brengen, nu wordt meer nadruk gelegd op het 'meer (re-)kreatieve spel', zoals hiervoor is beschreven.

Voor de leiders en leidsters is de betekenis van het spel nog weer eens, kort en krachtig, verwoord in het maartnummer 1981 van *Idee* (omslag blz. 4): 'In Jong Nederland kiezen we voor het spel omdat in het spelend bezig zijn volgende waarden een kans krijgen: fantasie, iets voor anderen doen, sportiviteit, leren verliezen, creativiteit, jezelf relativeren, genieten van het samen zijn, uit je ogen kijken, verwondering, teamverband, waarderen... zo is echt spelen leren leven.' De jongens en meisjes voor dit spel kansen bieden, is de hoofdtaak van ieder die leiding geeft.

Naast het reeds bestaande hulpmateriaal verschenen in 1977 de

'Werkmappen' voor de leid(st)ers van rakkers/zwaluwen en junioren. Er kwam opnieuw een discussie op gang over het al dan niet dragen van een uniform. Daarin was altijd een zekere mate van vrijheid gelaten en niemand wilde dit uitgangspunt veranderen. Het zag er even naar uit, dat het helemaal zou verdwijnen, maar op het einde van de zeventiger jaren groeide bij meerderen het verlangen naar een nieuw modern uniform. Tijdens een informatiedag voor afdelingsbesturen op 21 maart 1981 in Den Bosch werd het nieuwe uniform - na veel overleg, passen en meten door het bestuur goedgekeurd - gepresenteerd.

De laatste tijd is hernieuwde aandacht besteed aan een wijziging van de leeftijdsgrenzen voor een zo verantwoordelijk mogelijke indeling van de groepen. Dit was mede een gevolg van ervaringen, opgedaan tijdens regionale en nationale wedstrijden: als daar de leeftijdsverschillen te groot zijn, kan dit het spelplezier bederven. Vanuit de nationale teams zijn voorstellen gedaan om de leeftijden verder uit te splitsen dan de doorgaans tot nu toe gehanteerde indeling: 7/8 - 10/11 jaar; 10/11 - 13/14 jaar; 13/14 - 16/17 jaar, waarbij met name bij de jongeren een verdere onderverdeling mogelijk en wenselijk lijkt.

Al dit werk voor de jeugd, dat in Jong Nederland verzet wordt, gebeurt - niet alleen plaatselijk en in het distrikt, maar ook regionaal en landelijk - nog steeds vooral door vrijwilligers. Het effectiviteitsonderzoek wees o.a. uit, dat een groei van 65% in de jaren 1970 - 1974 niet in de personeelsbezetting tot uitdrukking is gekomen; verdere gegevens hierover zijn te vinden in het rapport en in het novembernummer 1977 van *Idee*, dat geheel aan dit onderzoek is gewijd.

Waar in Jong Nederland zo'n grote waarde wordt gehecht aan teamwerk, geldt dit vanzelfsprekend ook het samenspel van vrijwilligers en beroepskrachten. Dit voltrekt zich vooral op regionaal en landelijk niveau, want daaraan zijn de beroepskrachten meestal gelieerd. Toch is in het werk van alle dag een goed functionerend distrikt noodzakelijk voor het welzijn van Jong Nederland. In het rapport van het effectiviteitsonderzoek wordt het distrikt 'het hart van Jong Nederland' genoemd: het is de schakel tussen de plaatselijke afdelingen enerzijds en het regionaal en lan-

delijk niveau anderzijds. Daarop zal de begeleiding, ook van de beroepskrachten, bijzonder gericht moeten zijn, maar die zijn nog steeds gering in aantal... De praktijk wijst uit, dat geïsoleerde afdelingen moeilijk van de grond komen.

Om de vaardigheid en bekwaamheid van de leid(st)ers op peil te houden en hen de liefhebberij in het werk niet te laten verliezen, heeft het plaatselijk team regelmatig kontakten nodig met andere teams. Dat de aandacht en zorg voor het distrikt behoren tot de prioriteiten van de hoofdleiding, ligt dan ook voor de hand. Dáár staan de leiders en leidsters het dichtst bij de jongens en meisjes om wie het allemaal begonnen is.

Als besluit van deze terugblik lijkt nog een opmerking in verband met de identiteit op zijn plaats. Jong Nederland is in 1944 - 1946 moeizaam als katholieke jeugdbeweging van de grond gekomen en door sommigen zelfs vele jaren daarna nog gezien als een splijtzwam in de eenheid van het katholieke jeugdwerk voor jongens. Thans, 35 jaren later, is Jong Nederland de enige zelfstandige katholieke organisatie voor het jeugdwerk voor jongens en meisjes in ons land. Hier wordt alleen het feit gesignaleerd. Het oordeel over de betekenis er van zal pas later verantwoord gegeven kunnen worden.